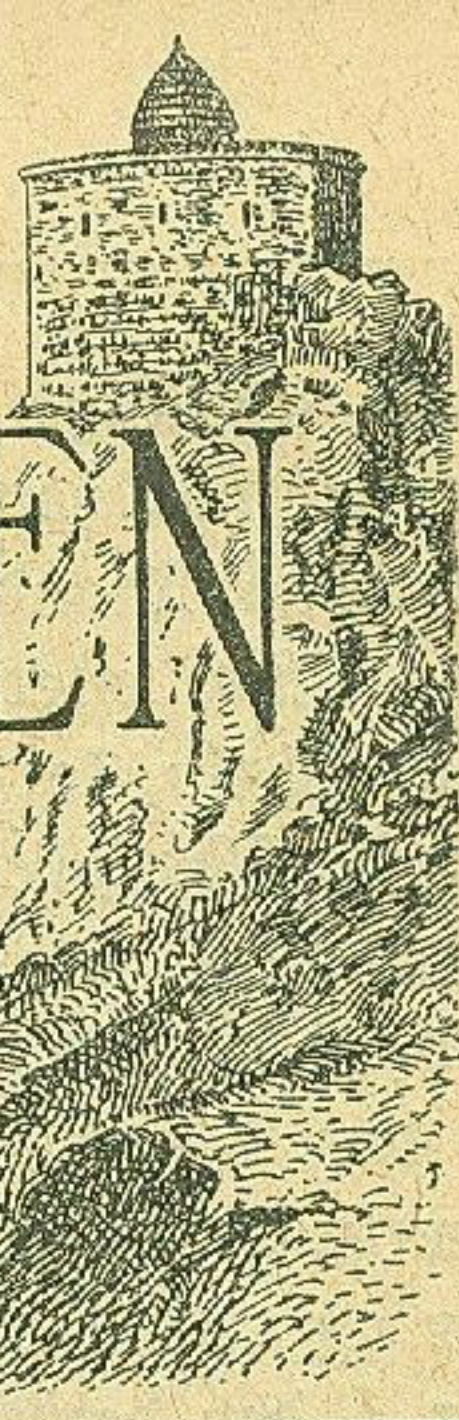

ARMENIERVENNEN

Nr. 2

Februar 1921

I. Aarg.

Menigheden og Armenierne.

Da de blodige Massakrer i Armenien fandt Sted midt i Halvfemsjerne, blev den kristne Verdens Opmærksomhed først rigtig vaakt for, at der overhovedet eksisterede et armenisk Folk. Samtidig erfarede man, at dette Folk nu havde været Genstand for den grusomste Behandling, det modbydeligste Tyranni og det lige foran det kristne Europas Dør, ja endog paa selve Tærskelen af Europa, i Konstantinopel. — Sorg og Medfølelse med det mishandlede Folk og de ulykkelige Ofre for muhammedansk Fanatisme, blandedes med Harmen over al denne Uretfærdighed fra Tyrkernes Side og den Ligegyldighed, den jammerlige Passivitet, der udvistes fra de kristne Stormagters Side, skønt disse i Berlinerfreden 1878 havde forpligtet „den høje Port“ til at iværksætte Reformen i de af Armenierne beboede Provinser og garantere Armeniernes Sikkerhed mod Kurderne og Tscherkesser. — Den høje Port havde imidlertid intetjohelst gjort i den Retning i de forløbne 18 Aar, men var tværtimod nu selv Hovedmanden og Lederen af de frygtelige Massakrer.

Imidlertid kom der dog nu nogen Hjælp fra Europas og Amerikas kristne Folk baade Gaver og personlig Hjælp, idet mange kristne Mænd og Kvinder drog over til hine Egne, organiserede Hjælpevirksomheder, oprettede Børnehjem og Hospitaller og satte Arbejder i Gang.

Forbindelsen med Armenierne og Kendskabet til Folket, dets Liv og dets Karakter, dets Udviklingsmuligheder og Evner voksede.

I sledse større Kredse erfarede

man, at det var et af Naturen veludvilket Folk, et Folk af stor Fliid, Udholdenhed og Kraft, ellers havde det ikke kunnet bestaa indtil en Tusindaarig Lidelseshistorie. Vi erfarede derhos, at den bærende Kraft i dette Folk var dets Kirke, en af de ældste Folkekirker i Verden. Trods denne Kirkes store Mangler i vore Dage — den var dog en Livsmagt i det armeniske Folk; ved deres kristne Tro havde de holdt ud og holdt sammen, skabt Martyrer i Tusindvis og skabt et Familieliv, hvorfra der udgik Betsignelse, bevaret Troen og levet et alvorligt og sædeligt Liv.

Nu, efter de uhorste Grusomheder i 1915—16, disse rædselsfulde Deportationer, som til alle Tider vil bevare Armeniernes Navn, medens derved 1 Million, ca. en Trediedel af hele Folket udryddedes, disse flændige Misgerninger, som alle Tider vil heste en uafsvættelig Skamplet paa Tyrkernes Navn, — end trænger Folket mere end nogen Sinde til alle kristne Folks Hjælp og Støtte.

Det lader ikke til, at de saakaldte kristne Stater vil yde nogen virksom Hjælp, selv om Follenes Forbunds Kongres har udtalt sin Sympathi. — Hjælpen maa komme fra Menighederne.

Spørgsmaalet er: 1) er det vor Pligt at være med her, 2) hvad kan vi gøre? — Naar det nu mere og mere erkendes, at Herrens Missionsbefaling gør Hedningemissionen til den kristne Menigheds uafsvættelige Pligt, saa synes det at være ganske selvsforstaaeligt og selvsølgelig, at vi har en endnu større Pligt

til at støtte, opretholde og fremhjælpe et kristent Folk, som trues med fuldkommen Udryddelse og Undergang netop fordi de er Kristne. Thi det er af den Grund Tyrkerne Kurderne og Tscherkesserne piner og plager dem til Døde. — Armenierne er Indoeuropæere som vi, har en Kultur i Slægt med vor — men fremsfor alt, de er vore Medkristne. Hvem af os vil dave at sige: „Skal jeg være min Broders Bogter.“

Hvad kan vi da gøre? — De maa mærke, at de har de europæiske og amerikanske Menigheder til Venner — og til virksomme Venner. — Uden den store Hjælp, som især fra Amerika er bragt dem i de sidste 3—4 Aar, vilde Hungersdøden have bortrevet Hundredtusinder, som dog endnu er bevarede. — Men denne økonomiske Hjælp maa fortsættes og forsøges, og vi fra Danmark maa være med. — Den Liga, der er dannet af Armeniervenner Verden over, maa vi støtte langt mere, end det hidtil er sket. Vi er vel med deri, men kun med faa og smaa Kredse og Bidrag; vi maa yde mere.

Og vi maa yde personlig Hjælp, d. v. s. sende Mennesker derover, som vil gøre et Arbejde. — Ganstevist: for Øjeblikket er Forholdene derovre saa indviklede, saa vanskelige og saa usikre. Desto mere trænger de til os, desto mere nødvendigt er det, at der hjælpes. Som et Led i den større Liga kan ogsaa vi yde vort Bidrag og forberede os til at tage fat, hvor det tiltrænges og paa den Maade, det er muligt at hjælpe.

Vi faar nu ogsaa snart vor Udsending sendt derover, Broderen Jeppe, Armeniernes Beninde, sendt med Forholdene og sendt af adskillige Armeniere. I Aleppo,

hvor iadskillige Armeniere opholder sig, vil hun foreløbig knytte de sønderrevne Traade, hun kan faa fat paa, styre efter Muligheder, forberede Hjælp, kort sagt være den danske Menigheds Øje og udstrakte Haand, til at gribe enhver Vejlighed til at hjælpe. — Foreløbig kan vi dog ikke. Men hun maa vide og mærke, at der staar beredvillige Hænder og varme Hjerter bagved hende her i den danske Menighed, rede til at støtte, naar hun kalder.

Og saa forholder det sig jo med denne Sag, som med enhver anden Sag, Menigheden eller den enkelte

Kristne tager op i Guds Navn og vor Frelsers Navn: Vi er kun Redskaber for Menighedens Herre, men Menigheden er hans, og denne Sag er ogsaa hans. Saa er det da vor Sag at bede. Uden Forbønnen udretter vi alligevel intet, men Forbønnen og Bønnen har til alle Tider udrettet de vidunderlige Ting, det gør den endnu. Men bede, det kan vi, det bør vi, og — ikke sandt: det vil vi. Det er vor Sag — Bønneressen og Betsignelsen — det er vor Guds og vor Frelsers Sag — og det vil han; thi det har han forjættet.

H. Lützhøft.

Mine Oplevelser blandt Armenierne.

Karen Jeppé.

I.

I min Ungdom blev min Livsvej knyttet til det armeniske Folk, og alt som Marene gik, blev de Baand, der bandt mig, stærkere og stærkere. Nu som 44-årig ved jeg, at Livet kun kan faa Værdi for mig, naar det leves for dem og med dem. Deres Lidelser er mine Lidelser, deres Haab og Skuffelser er ligeledes mine. Det er en tornefuld Vej; men den er for mig den eneste.

Vel maa mine Venner tit med Andren spørge: Hvad er det hos dette fremmede Folk, der har grebet Dig saa stærkt, at Du aldrig kan komme løs fra det? Jeg spurgte mig selv om det i mange Aar, før end jeg fandt Svaret, fandt det i deres Historie, den lærte mig at for-

staa det dybeste i deres Natur; det, jeg først kun opfattede med Instinktet.

Gennem den forstod jeg, at jeg stod over for vor Races, vor Kulturs, vor Religions Pionerer, dem, der havde staaet gennem Marhundreder paa Bagt paa den yderste Skanse for alt det, der var dem og os helligt.

Forunderligt blev jeg især grebet af deres Udvikling efter at de, først af alle Folk, havde taget ved Kristendommen. Da blev Kirken deres faste Borg i den haarde Klamp, blev det Sted, hvorind de reddede alt, hvad der var dem dyrebart, deres Sprog, deres Folkeejendommelighed, deres høje, sødelige Ideal, og der blev det altsammen bevaret, lutret og gennemtrængt af Kristendommens Aand.

Saaledes blev deres Liv en aandelig Enhed, samlet om Rodet. Naar de kæmpede for det, saa kæmpede de for at bevare sig selv, og hellere lod de sig hugge i Stykker, end de gik paa Afford med Livet, det var det store ved dem.

Saa opfyldtes da paa dem Ordet: „Den, som sætter sit Liv til, skal bevare det“. De er Martyrfolket frem for noget, deres Martyrers Tal igennem Tiderne tælles i Millioner; men det armeniske Folk lever den Dag i Dag.

Hvad det vil sige, forstaar vi bedst, naar vi vender vore Tanker imod de mange lilleasiatiske Folk, der bukkede under paa den onde Dag og opgav sig selv for at redde Li-

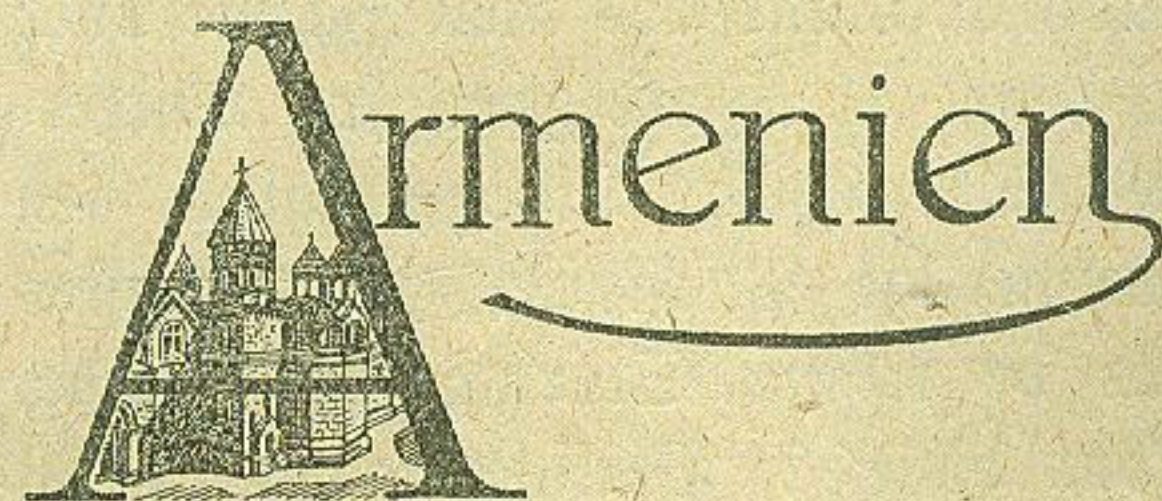
vet. De har ophørt at eksistere som Folk, deres Efterkommere er det vel, der nu under Navn af Tyrker bebor Lilleasiens Landsbyer.

Men de, der har kæmpet i forreste Række, de ser tit ikke saa godt ud ved Siden af dem, der sad hjemme i Fred. Armenierne bærer Mærker af det Liv, de har ført gennem de mange Generationer. Dog det tjener dem til stor Ære, at trods alt er deres Grundinstinkter rene og stærke, i Pagt med det allerbedste i os. Og det er disse dybeste Drag i deres Natur, der gør, at man aldrig kan komme løs fra dem igen.

Det er da Formaalet med den Artiklerække, jeg begynder her i „Armeniervennen“, at føre mine Læsere ind i Armeniernes Liv og Tænkemaade. Jeg ved det af Erfaring, at det at kende dem til Bunds, er det samme som at elske dem, og at Samværet med dem i høj Grad beriger ens eget Liv.

Det gaar os vel alle saadan, at det er Medlidenheden, der først fører os hen til Armenierne. Maahte det gaa mange, som det gik mig selv, at Medlidenheden bliver til Kærlighed.

Karen Jeppé.

Folkenes Forbunds Raad holder Møde i Paris d. 21. Februar. Blandt de mange vigtige Spørgsmaal, der behandles, er ogsaa den armeniske Situation.

*

Bolshevismen er, som allerede kendt, brudt ind over Landets Grænser. Langt om længe har den knækket det Bolværk, hvormed armenisk Heltmod og Dødsforagt nu i Aarevis har værnnet den nydannede Stat, den der bl. a. har givet Ly for de Tiloversblevne fra tyrkisk Armenien.

Den mest fremragende, nulevende arm. Politiker, Digteren og den socialdemokratiske Folkfører, A. Aharonian, han der er den unge Stats Repræsentant i Paris, har 14. Jan. telegrafisk meddelt Liga'en i Genf, at Regeringen i Erivan er fængslet og delvis erstattet med Bolsheviker, samt at det er lykkedes 2 af Ministrene at flygte, og at de nu søger at naa Paris. Telegrammet tilføjer: Situationen forvovlet.

Straks efter disse Omvæltninger har Mr. Aharonian udsendt en Protest

til alle de allierede og associerede Magter, erklærende, at Armenierne er ikke Bolsheviker, at der i Folket ingen Jordbund findes for Bolshevismen og at den nuværende Tilstand udelukkende skyldes en uimodstaaelig Overmagts Tryk.

Hvor sandt dette er, og hvilken ene-staaende Modstandskraft og hvilket dødsforagende Heltemod Armeniernes sidste Forsvarere har udvist, det ved enhver, der har fulgt den unge Republik i disse dens Trængselsaar.

Om den Mand, der straks efter Vaabenstilstanden proklamerede Republikens Uafhængighed og siden har staaet som dens Repræsentant overfor Fredskonferencen, Uvedis Uharonian,

skal jeg i Bladets næste Nummer fortælle „Armeniervennen“s Læsere lidt.

Og i April-Nummeret skal jeg efter Redaktionens Ønske fortælle lidt om det internationale Hjelpearbejde, politisk og filantropisk, som er i Gang.

J n g a A l b a n d i a n.

*

Orient-Konferencen, der afholdes i St. James-Palæet i London, vil blive Brændpunktet for Verdens Interesse. Tyrkerne kræver, at faa den endnu ikke ratificerede Sevres-Traktat revideret, saaledes at Tyrkiet beholder Kilikien og Smyrna, Dele af Armenien og Mesopotamien samt Ost-

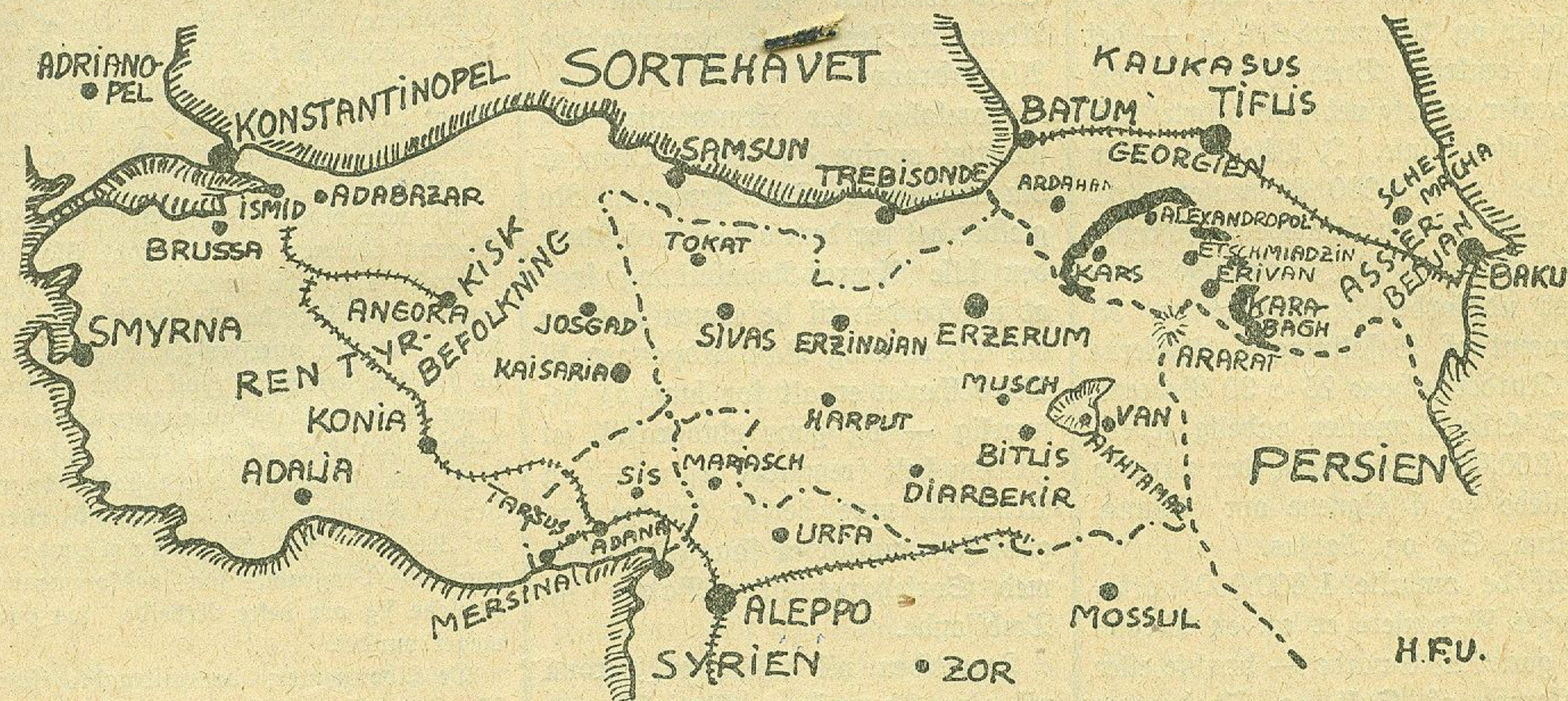
Thrakien i Overensstemmelse med den Grænse, Balkankrigene satte. Grækerne kræver Sevres-Traktaten opholdt til Punkt og Prikke, idet den ny Regering stiller sig paa Venizelos' Standpunkt.

Englands og Frankrigs Interesser falder ikke i samme Plan her, saa atter denne Gang bliver Armeniens Interesser udsat for at blive afgjort ved en Handel.

*

De armeniske Nationalister i Erivan har rejst en Opstand med det Formaal at ryste Sovjet-Magtet af Landet. Nærmere Efterretninger mangler endnu.

Armenien geografisk og statistisk.

Paa ovenstaaende Kortskitse er de gamle tyrkisk-russiske, russisk-persiske og tyrkisk-persiske Grænser angivet ved punkterede Linier. Den brede, sorte Linie angiver den armeniske Republiks omtrentlige Grænser. De punkterede Linier i det tidligere ottomanske Røjserrige viser Udstrækningen af de saakaldte seks armeniske Vilajeter — de Provinser, i hvilke Tyrkiet før Verdenskrigen havde lovet at indføre administrative Reforme, hvis Udførelse skulde kontrolleres af europæiske „Generalinspektører“ — og af Vilajetet Adana (i Kilikien), der sammen med Provinserne Marasch noгенlunde svarer til det gamle „Lille-Armenien“.

Den armeniske Republik har taget Navnet efter det gamle hellige armeniske Bjerg, ved hvis Fod, det ligger. Ararats Top ligger omtrent der, hvor i sin Tid Rusland, Tyrkiet og Persien mødtes og Republikken „Ararat“ strækker sig fra Bjergkudepunktet op i Retning mod Tiflis og Ardahan.

I Udstrækning er den armeniske Stat, der er angivet paa Kortet, omtrent dobbelt saa stort som Danmark, men det er vanskeligt at angive Landets Grænser, som idelig skifter efter Krigene med Nabo-staterne. Øst for den armeniske Republik ligger den tartariske Republik Asserbedjan med Hovedstaden Baku, og der har Gang paa Gang været blodige Kampe mellem Armenierne

og Tartarerne om Grænselandet Karabagh.

Nord for Armenien ligger den georgiske (eller grusske) Republik med Hovedstaden Tiflis.

Armenien i Betydningen Republikken Ararat har ca. 2 Millioner Indbyggere, der kun vanskeligt finder Plads indenfor de snævre Grænser. Landet har en saa godt som udelukkende armenisk Befolkning (af 43 Parlamentsmedlemmer i 1919 var de 39 Armeniere) og omfatter Størstedelen af de Armeniere, der tidligere var russiske Undersaatter, og mellem 200,000 og 300,000 af de ottomanske Armeniere, der undgik Massakrerne i Tyrkiet.

Hovedstaden i den armeniske Republik er Erivan, en By, der før

Verdenskrigen var paa Nalborgs Størrelse, men nu er vokset ganske betydeligt. Indenfor Republikkens Grænser ligger ogsaa Etschmiadzin, der er Sæde for den armeniske Katholikos, Kirkens øverste Chef.

Armeniens Grænser mod Syd og Sydvest er ikke endelige. Spørgsmaalet om den fremtidige tyrkisk-armeniske Grænse blev ikke løst af Sevres-Traktaten og Kemal Pachas Krigsførelse har fra første Færd forhindret Armenierne i at sætte sig i Besiddelse af den Del af det gamle ottomanske Rige, der retmæssigt tilkommer dem.

Før Verdenskrigen levede der indenfor de tyrkiske Grænser ca. 1³/₄ Million Armeniere. Det er vanskeligt at angive et bestemt Tal —

Tyrkerne hændede, der kun var lidt over een Million, det armeniske Patriarlat angav Antallet til det dobbelte. De 1,800,000 var vist i Virkeligheden i hvert Fald ikke for højt.

Af de ca. 1,800,000 ottomanske Armeniere levede ca. 150,000 i Konstantinopel og Smyrna. Udenfor de egentlige armeniske Egne var der store armeniske Kolonier bl. a. i Adrianopel, Ismid, Adabazar, Brussa, Samsun, Trebisonde, Jozgad, Kaisaria, Aleppo, Urfa og Mosul, bort sagt i næsten alle de paa min Kortskitse angivne Byer.

Hovedparten af Armenierne boede dog i de seks armeniske Vilajeter (Van, Erzerum, Bitlis, Sivas, Diarbekir og Mamuret-el-Azis — det sidste omkring Byen Harput), hvis Grænser er angivet paa Kortet ved en stiplede Linie. I Vilajetet Van levede ca. 185,000 Armeniere (ca. 50 pCt. af den samlede Befolkning der var armenisk). I de øvrige Vilajeter udgjorde Armenierne ca. 33 Procent af Befolkningen, Tyrkerne og Kurderne hver 25 a 30 Procent.

I Lille Armenien endelig levede ca. 200,000 Armeniere, der navnlig samlede sig i Egnene om Adana, Zeitun, Sis og Tarsus.

Af de omtalte 1,800,000 ottomanske Armeniere er ca. en Trediedel gaaet til Grunde — dræbte eller omkomne af Sult og Snyddomme — under Deportationerne og Massakrerne. Af Resten lever som nævnt mindst et Par Hundrede Tusinde i Ararat, medens Resten stadig er spredt over Tyrkiets forskellige Egne, en stor Del er sikkert endnu i Zor eller i Damaskus og de andre syriske Egne, hvortil de kom efter Deportationen.

Mange hjemvendte Deporterede slog sig ned i Kilikien (Adana) i Ly af de franske Bajonetter.

Naar man vil have et Totalindtryk af det armeniske Folks Udstrækning, maa man inidlertid til de i det gamle tyrkiske Rige levende Armeniere føje dem i Persien, i Baku og i det hele taget Asserbedjan, dem i Georgien (i Tiflis var før Verdenskrigen henved 40 Procent af Befolkningen armenisk) og i de forskellige Sortehavshavne.

Hvis blot den armeniske Befolkning levede mere koncentreret, vilde den sandsynligvis snart blive i

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedictsens,
Enighedsvej 33, Charlottenlund.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Caroline Amalievej, Lyngby.
Sekretær.

Forfattererinde Fru Inga Nalbandian,
»Rosenhuset«, Birkerød.

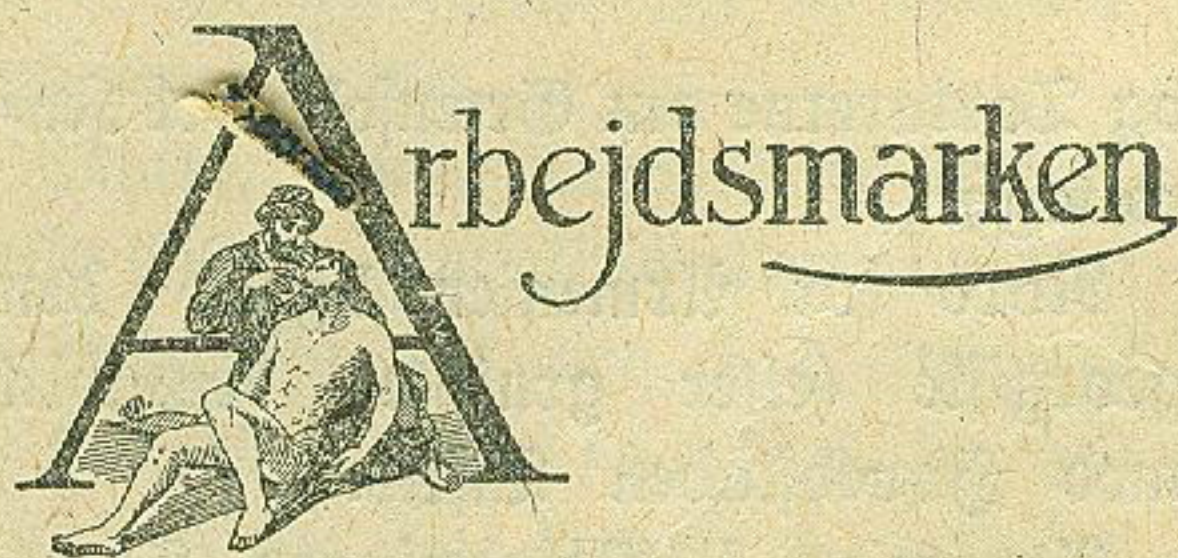
Forfattererinde Frk. Ingeborg Maria Sief,
Pileallé 19 B., København F.

Stand til at blive det ogsaa i Tal betydningsfuldeste Element i et Stor-Armenien fra Marsina og Adana til Trebisonde, Karabagh og Alexandropol.

Føreløbig har Armenierne dog maattet opgive alle deres Drømme om at skabe et Stor-Armenien. Nu gælder det for dem om at konsolidere den lille Ararat-Republik og søge at udvide den til de armeniske Egne om Erzerum og Van. Udgangen til Middelhavet er alt for lang og besværlig — og gaar etnografisk set gennem helt fremmede Egne — og Armenien maa derfor forsøge saa godt som muligt at faa Forbindelse med Sortehavet over Batum og Trebisonde.

Fremtiden vil vise, om Europa vil give Armenierne Mulighed for at løse i hvert Fald denne Opgave.

H. F. Ulrichsen.

Udsendelsesmøde for Karen Jeppe afholdes i København i R. F. U. R.s Lokaler Mandagen den 28. Februar Kl. 8. Aage Meyer-Benedictsens indleder. Karen Jeppe fortæller om sit Liv i Armenien under Verdenskrigen. Udsbilleder forevises, og Frk. Ingeborg Maria Sief afslutter.

For Jyllands Vedkommende finder Mødet Sted Forsdag den 3. Marts i Aarhus med væsentligt samme Program.

Vort Blad har faaet en god Modtagelse i den danske Presse; det første Nummer har aabnet Blikket for, at „Ar-

meniervennen“ har en stor Mission at udføre. Endnu mere glædeligt er det, at vi har haft en meget stor Tilgang af Holdere, hvilket viser, at der er en varm Interesse her hjemme for Armeniens Skæbne. Vi skal gøre vort til, at de Forventninger, der stilles til Bladet, ikke skal blive skuffet i al for høj Grad.

Vi maa videre frem! Vi beder alle Sagens Venner arbejde for Bladets Udbredelse i vide Kredse, saa det skal kendes, at det danske Folk ikke vil sidde en Bøn overhørig, der lyder til os fra det armeniske Folk. Der er saa meget, der spreder, saa mange Opgaver falder paa hver af os, men kunde vi blot naa dertil, at der i hvert Sogn her i Danmark var en Mand eller en Kvinde, der skrev Armenien paa sit Program, saa vedkommende samlede sig om dette Arbejde, saa var meget vundet.

De Abonnenter, der tiltraadte efter 15. Januar, modtager samtidig med dette Nummer ogsaa 1. Nummer af „Armeniervennen“. Uregelmæssigheder i Forsendelsen — eller hvis Bladet ganske udebliver — bedes straks meddelt Postvæsenet; nyttter dette ikke, indsend da Klage til Bladets Kontor i Odder.

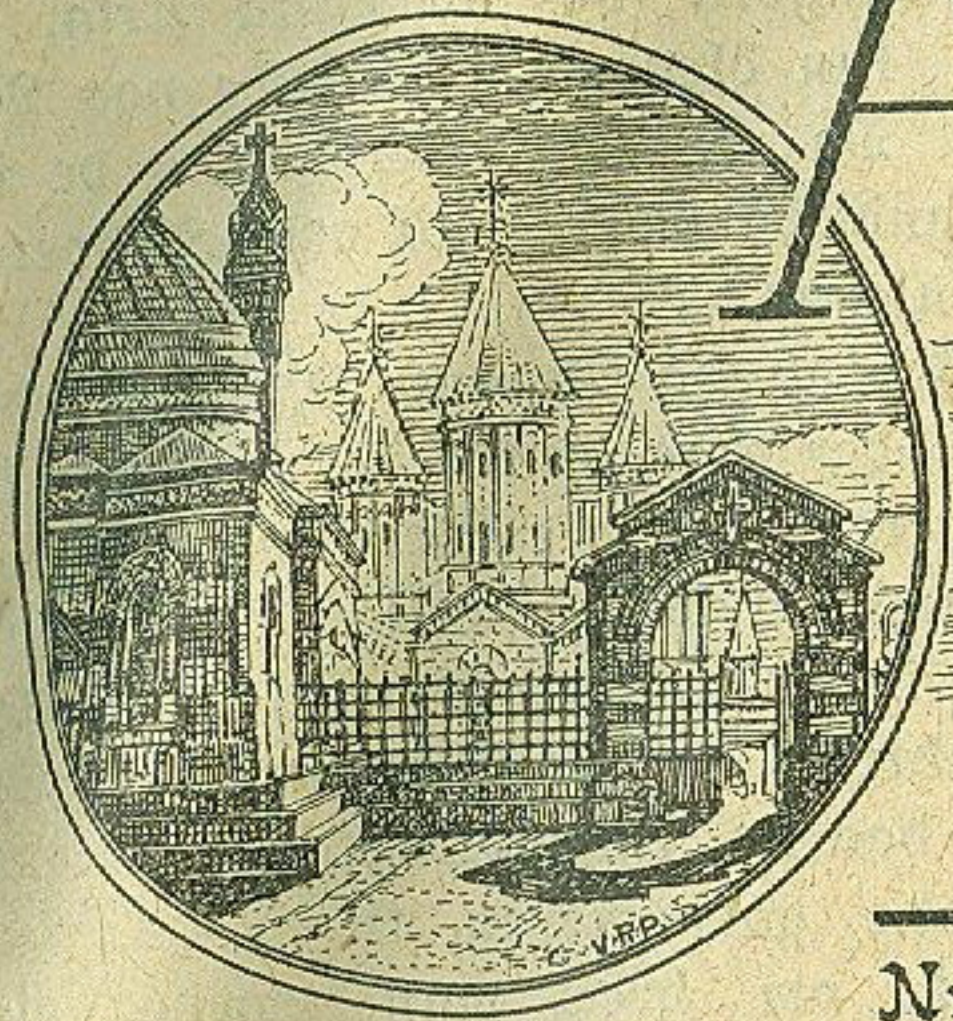
Abonnement kan desuden tegnes hos alle Landpostbudene og paa alle Postkontorer i Danmark.

Udsendelsen af dette Nummer er blevet forsinket paa Grund af de mange nye Abonnenter, der skulde anmeldes til Postvæsenet. I næste Nummer bringer vi en Liste over indkomne Gaver til „De danske Armeniervenner“.

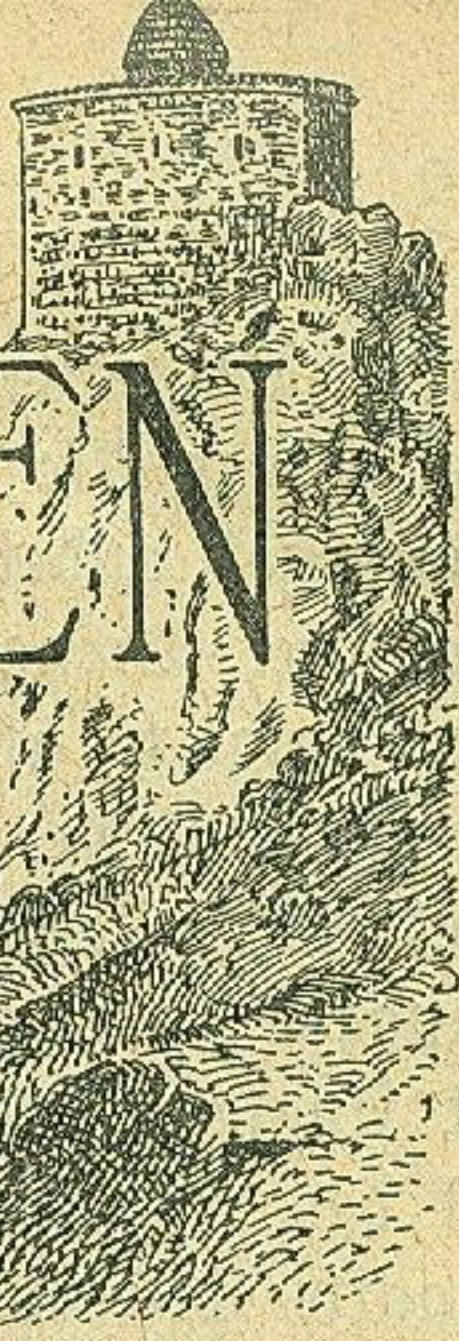
Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Ore aarlig. Bestilling sker lettest ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

ARMENIERVENNEN

Nr. 3-4

Marts-April 1921

1. Aarg.

Avedis Aharunian.

I.

Min første Erindring om den Mand, der i Jan. 1919 underskrev Fredstraktaten i Armeniens Navn, Avedis Aharunian, skriver sig fra Sommeren 1907.

Han staar i mit Hjem i Schweiz, en solmild Julidag, med min spæde Dreng paa sine Arme, paa Bordet ligger hans sidste Bog. Og mens han staar og vugger Drengen op og ned, nynner han for ham. Et skælmst Smil lyser pludselig hen paa Moderen.

„De ved vist ikke, Frue, hvad det er, jeg synger for Deres Søn!“

Na ja, jeg ved det saa godt. En af de revolutionære Sange er det, en af de skønne, simple og stolte Toner, der nu og altid følger og blusser som den underjordiske Jyd i armeniske Sind. Han, der synger, er en af den hemmelige Revolutions Ledere. Og han ser saa godt, at netop disse Toner ønsker jeg sunget for min Søns Bugge.

„ — — — O Fædreland! Grib dine Baaben! For dig alene brænder vore Hjerter! For dig har vi farvet vore Klæder i Blod! . . .“

— Fjorten Mar efter. Paris 1921, Marts.

Min sidste Erindring om ham, der siden den Gang har baaret den dyrekøbte Sejr, Armeniens Uafhængighed, hjem, og som nu paa 3die Mar staar som sit Lands officielle Repræsentant paa Fredskonferencen.

Det er kun fjorten Dage siden.

Et Hul i Muren — efter en Revolverlugle, der var rettet mod hans Hjerte. Ved et Mirakel, rettere ved et nyt Udslag af grænseløs Koldblodighed og aandelig Kraft, afflog Aharunian Attentatet — og slog Gerningsmanden i Gulvet.

Det var her i hans Arbejdsreise, i hans Hjem i Paris, Stedet for russisk Armeniens Delegation, Centret, hvor Landets politiske Administration findes og hvorfra Traaden udgaar til den unge Republiks Hovedstad, Erivan, og til Brændpunkterne for eur. Politik, f. T. til Orientkonferencen i London. Aharunian kom tilbage derafra for 2 Timer siden. Ubojelig, klippesfast som Ararats Bjerg, ved hvis Fod han er født og opvokset, har han staet derovre i de storpolitiske Intrigers Malstrøm, i Stridens og Skuffelsernes og de brudte Løfters haarde Brænding. Ikke vigende en Linie fra sit og sit Folks Krav: Sevres-Traktatens Opretholdelse. Ustandselig over denne Mand nyt Mod af sin Patriotismes evigt rullende Hav. Det kender ingen Grænser, og ingen politisk Lodline vil nogensinde naa dets Bund. Han ræf-

ter, uden maasse at vide det, Styrkedriften til nær og fjern. Selv de, der knækkedes; de, der ikke kan forvinde Stanken af det dampende Blodbad, der opslugte hele deres Slægt — selv dem kan et Par Sten fra dette Troens og Haabets dybe Hav om ikke helbrede, saa dog huusvale et Djeblik.

Denne Mands Væsen er Mod og Viljestyrke; hans Drikkraft Fædrelandskærlighedens hellige Jyd. Skulde et Hul i en Mur ansægte ham? Vi andre, vi stirrer et Djeblik paa det Hul — mildest talt lidt tankefulde. Men han? Et Skuldertræk. Og Djeblikket efter flammer man sig nærmest over, at det Hul gjorde Indtryk paa een. . .

Inde fra Stuen ved Siden af vælder et Brus af Klaverspil ind til os. Na — det er de samme Toner, ja. Den samme Sang, som for 14 Mar siden lød fra disse Læber over et spædt Barns Bugge, inden de mørke Tider kom. Nu ruller de, som det evige Hav, imod os fra Aharunians unge Søns Hænder —

„ . . . Vore Fædres Ben har rørt sig under Jorden — for at tilraabe os at gaa frem.

Den er ikke sluttet, den er ikke sluttet, Jlden i den armeniske Sjæl! Med Sang og Glæde gif tallose Døtre i Døden! Og Ararat-Bjerget har smilet, Moder! Men du —?“

Spillet standser — og her staar han hos os, Aharunians purunge Søn, dekoreret Løjtnant i den antibolschevistske Hær i Kaukasus, ankommet til Paris i Aftes som Flygtning fra Erivan efter Bolschevikernes Erobring af Byen. Andkommet i Sne og Kulde og Mørke over Bjergene op til Batum, efter Farer og Strabadser og Eventyr, om hvilke hans Fader fort bemær-

ter: „Det er en Odysse, ganske simpelt. Men ikke mere eller bedre end saameget andet, vi daglig oplever derovre. Drengen klarede sig. Han var valgt til at overbringe Tyrkerne et Ultimatum; de stod jo i Skyld, tæt ved. Trods Parlamentærloven fangede de ham. Det lykkedes ham at flygte tilbage til Erivan. Han fik den russiske Gæstlegion. Saa maatte Erivan give efter for Bolschevismens Tryk. Han undkom atter. Indslibede sig i Batum paa 4de Kl. og naaede Konstantinopel. Nu er han her —“

Den unge „Dreng“, slank og mager i den af Kampens Røg og Bjergets Sne og Himlens Sol haardt medtagne, hakfarvede Uniform smiler med alle sine hvide Tænder. Jeg taler armenisk til ham; hans Ansigt bliver en straalende Sol. Ja, vist er han her. Men at der ellers, ham angaaende, er noget at gøre Ophævelser over, eller at der skulde være noget bemærkelsesværdigt ved hans „Odysse“ — det falder ham ikke noget Øjeblik ind. Han, Præsidentens Søn, ser nærmest ud til helst een — to — tre at ville styre Salonens forgyldte Stole til Side, spytte i Hænderne og tage fat igen — af Sted — Modstand til Side — kom, Kammerater — —

... „Den er ikke sluttet, den er ikke sluttet, Jiden i den armeniske Sjæl!“

— Af de Begivenheder, der ligger imellem disse 2 Øjeblikke — imellem ovennævnte 2 Erindringer, spundne sammen ved den samme Sangs Toner — skal et Par følgende Artikler give nogle korte Rids.

J n g a M a l b a n d i a n.

Armenierne i Jerusalem under Krigen.

Da jeg i 1910 var i Jerusalem, stiftede jeg Bekendtskab med en Munk, Broder Florent, som jeg siden har haft megen Glæde af at korrespondere med, ligesom han ogsaa har givet mig værdifulde Oplysninger til min Bog „Bibelske Sæder i Nutiden særlig i Palestina“.

Han har opholdt sig i Jerusalem under hele Krigen. Han har tidligere skrevet om, hvad han selv har gennemgaaet. Han skrev, at han hele Tiden indtil Englændernes Indtog havde det

saaledes, at han vidste, han var levende i Øjeblikket, men vidste ikke, om han vilde være levende i Morgen.

Jeg har spurgt ham om Armenier-spørgsmaalet. Han har ikke set saa forfærdelige Ting som Frøken Jeppe. Han synes ikke at vide, hvor grusomme og omfattende Deportationerne har været andre Steder i Riget. Den tyrkiske Cencor har naturligvis hindret Aviserne i Jerusalem i at fortælle det. Han skriver:

„De i Jerusalem boende Armeniere har ikke været værre stillet end alle andre Befølgere. Saa vidt jeg ved, blev der kun deporteret to armeniske Familier, derimod mange flere græsk-katolske og romersk-katolske. Derimod kendte jeg fire armeniske Familier, der

var deporterede til Jerusalem, nogle fra Angora og nogle fra Urfa. De var kun bleven mishandlede paa Rejsen. Da de kom hertil, blev de ikke behandlet værre end andre Beboere i Jerusalem.

J Salt og Amann Øst for Jordan var der flere hundrede Armeniere deporterede fra alle Provinser i Tyrkiet. Mange af disse, særlig de fattige, var ved deres Ankomst som Skeletter. Flere hundrede var døde undervejs af Sult og daarlig Behandling, da de fattige maatte gøre Rejsen til Fods. Bedre Folk, om hvem man troede, at de havde mange Penge hos sig, blev simpelt hen myrdede; og om saadanne Mord kunde der skrives hele Bøger“.

R. B. B a d e n.

URFA

Det var i Februar 1902, at jeg hørte det Budskab, der forandrede min Livsflaade, drev mig bort fra de hjemlige, banede Veje og kastede mig ud i det ukendte. Det var Budskabet om det armeniske Folks Lidelser, der først da naaede frem til mig.

I 1896, da Verden skræmmedes op af Efterretningerne om de grusomme Massakrer, der var gaaede hen over dette uhyggelige Folk, da var denne Tildragelse gaaet mig forbi, uden at jeg havde lagt Mærke til den. Men nu, 6 Aar efter, nu bankede den paa min Dør, og den blev til et Krav, der ikke mere vilde lade sig afvise.

Det var min faderlige Ven, Prof. H. C. Frederiksen og Forfatteren Nage Meyer Benedictsen, der aabnede mine Øjne for den Sam af Lidelser, der gennem saa lange, trænge Tider har maattet bæres af Armenierne, og det, der bevægede mig mest, var Børnenes Elendighed. Jeg saa for mig Ellarer af forældreløse Børn, der trængte til alt muligt, først og sidst til Kærlighed, og det Syn forlod mig ikke mere.

Vel tog det endnu Tid, inden den Beslutning modnedes i mig, at jeg vilde forlade min egen Verden og komme til dem, for jeg var bundet til mine Venner herhjemme med meget stærke Bånd; men i Foraaret 1903 var jeg dog ogsaa vidt, at jeg havde revet mig selv løs; dog jeg havde det værste tilbage, Kampen med de andre, der ikke vilde slippe

mig. Men jeg følte, at der var Een, der trak til min Side, Een, der var langt stærkere end alle de andre, Bændene løsnedes og gled af lidt efter lidt; endnu samme Efteraar var jeg fri og kunde drage afsted for at følge denne kaldende Stemme derudefra, der blev stadig stærkere og mere indtrængende.

Gennem Nage Meyer Benedictsen var jeg kommen i Forbindelse med „de danske Armeniervenner“, der gerne vilde udsende mig. Dog følte de sig ikke stærke nok til den Gang at tage et selvstændigt Arbejde op, hvad jeg jo da ogsaa mangede Erfaring til at paatage mig, de søgte derfor Tilslutning til et andet Selskab, hvis Slæber og Forstander var den verdenskendte Armeniophil, Dr. Lepsius fra Berlin.

Da Rygtet om de armeniske Massakrer i sin Tid naaede til Europa, var han bleven dybt grebet af denne Sag, der fra nu af blev hans Livssag. Gennem Skrift og Tale søgte han at vække Mennesker til Forstaaelse af deres Pligt over for dette uhyggelige Folk, og hans Ord havde vundet Genklang i vide Kredse ikke blot inden for Tysklands Grænser, men ogsaa i de tilstødende Lande. Fra Holland, Schweiz og Danmark modtog han betydelige Bidrag til sin Barmhertighedsgerning, og han havde ogsaa ofte Medarbejdere derfra.

Dr. Lepsius havde i de foreløbne 6 Aar grundlagt en Del Stationer, der efter Come søgte at læge

de frygtelige Saar, som den tyrkiske Udaad havde slaæet det armeniske Folk, og til den største af disse, fædt. Jeg fik den Plads, jeg mest af alle havde attraæet, jeg fik Lov til at være Moder for over 200 armeniske Børn, der var samlede der i et Børnehjem.

Urfa er en meget gammel By. Paa Korsfarernes Tid var den velkendt under Navnet Edessa; men dens Historie gaar endnu langt længere tilbage, og store, udhuggede Huler og Gallerier i et Bjerg lige i Nærheden af den nuværende By vidner om, hvor ældgammel denne Bebyggelse i Virkeligheden er. Den ligger da ogsaa paa et fordelagtigt Sted lige der, hvor den store, mesopotamiske Darsletto gaar over i de nordlige Randbjerge.

Nu er Urfa en By paa ca. 70,000 Indbyggere, hvoraf i normale Tider noget over 20,000 var Armeniere; men den ser langt mindre ud, end Byer herhjemme, som har samme Folketal; for Orientens Beboere stiller ikke store Fordringer til Livet, heller ikke til Pladsen i deres Huse.

Med Forbavselse saa jeg, hvad jeg ikke havde holdt for muligt, saa Familier paa en halv Snæs Medlemmer spise, sove og opholde sig i eet Værelse, der ovenikøbet var saa lille, at man næsten ikke skulde synes, de kunde saa Plads til at ligge der om Natten. Dette Kammer tilligemed et Aldsted i et Køkken og et lille Hjorne i et Brænderum udgjorde al deres Værelse, og en 5—6 af den Slags Hjemme sammenbyggede til en snæver Gaard afgav Beboelsesrum for lige saa mange Familier.

Naar nu dertil kommer, at Gaderne er elendige, smalle Stræder, er det intet Under, at Byen ser lille ud.

Den er bygget op ad et Højdedrag, der mod Ost straaer jævnt nedad, medens det mod Vest falder fuldkommen stejlt af. Overst oppe ligger Armenierkvarteret med et Par Kirker, længere nede Muhamedanernes Huse med Moskeer og Minareter, det hele stilles fra Sletten ved et bredt Bælte af Frugthaver.

I denne By var det, jeg fik min Plads anvist, og her lærte jeg at kende og elske det armeniske Folk.

Min første Følelse var selvfølge-

lig en grænseløs Medlidenskab. Jeg led med dem, fordi de var saa fattige, og jeg græd mig i Søvn den Aften, da det første Gang rigtig gik op for mig, hvor forfærdeligt det var for dette Folk med dets stærkt udprægede Nationalsølelse, at det ikke havde noget Fædreland. Alle Begne var de fremmede, taalte eller forfulgte, efter som nu Forholdene var; men ikke en Plet havde de, som de kunde kalde deres.

Og i Virkeligheden stammede jo ogsaa hele deres Ulykke derfra. De havde arbejdet og slidt igennem de lange Aarhundreder, da det fremmede Mag havde hvilet tungt paa dem; men Gang paa Gang var deres Arbejdes Frugter blevne røvede fra dem af deres Undertrykkere. De havde ingen Sikkerhed hverken for deres Liv eller for deres Ejendom, og dog var de blevne ved med at sætte Ploven i Jorden eller paa anden Maade at skabe Værdier ved deres Hænders Arbejde. Det var deres største Heroisme, det, at de aldrig opgav sig selv, men blev ved trods alt.

Ja, end ikke denne sidste, store Prøvelse havde formaaet helt at tage Modet fra dem, og dog havde den været saa frygtelig, at man næsten vægrede sig ved at fæste Lid til de Beretninger, man hørte. Den Gang havde vi jo endnu ikke oplevet Krigen og troede ikke rigtigt paa, at Mennesker kunde være grusommere end de vilde Dyr.

Som et Eventyr lod det for mig, at her i selve de Gader, hvor jeg gik omkring, her havde Blodet flydt i Strømme gennem Rendestøtene, her havde vilde Horder huseret, havde hugget Mændene ned, havde slændet Kvinderne eller slæbt dem bort med sig, havde revet alt til sig, hvad de kunde saa fat paa, og med Jlid ødelagt det, de ikke mere gad tage med sig.

Var det her, det var sket? Og var det muligt, at i de Huse, der den Gang havde været fuldstændig tomte for alt, hvad Mennesker trænger til, at der i dem nu, efter Lun 6—7 Mars Forløb, dog igen fandtes noget Husgeraad og en vis Hingge?

Det fyldte mig med Andren; for jeg lagde jo dertil alt det, jeg saa, denne fortsatte Undertrykkelse og Udpinen af det armeniske Element,

som jeg syntes i sig selv maatte være mere end nok til at trykke dem uhyjælpeligt ned i Elendigheden og Selvopgivelsen. Men lige tvært imod havde de selv under de Forhold begyndt at rejse sig igen og at forbedre deres Saar.

Ja, mere end ved noget andet var det ved denne seige Udholdenhed, ved denne Jernvilje til trods alt at ville leve og komme frem, at Armenierne vandt mit Hjerte. Jeg havde nu ikke mere blot Medlidenskab med dem, jeg beundrede dem ogsaa. Vel havde Aarhundreders Slaveri slæmmet deres Træl; men inderst inde holdt de den hellige Ild brændende, og da jeg først fik Dje paa dem, glemte jeg alt det andet.

Karen Jeppe.

Mordet paa Talaat Pasha.

Den 15. Marts blev den tidligere tyrkiske Storvizir Talaat Pasha myrdet paa Berlins Gader af den 24aarige armeniske Student Salomon Teilirian, hvis Forældre Talaat Pasha havde ladet myrde.

Talaat Pasha var en af Hovedmændene for de Skændselsgerninger, der blev udøvet mod Armenierne i 1915 og 1916, og hvis Formaal var en systematisk Udrøddelse af det armeniske Folk.

Dr. phil. Østrup giver Talaat Pasha følgende Karakteristik:

Talaat Pasha var en af de saa virkelig betydelige Personligheder indenfor de ungtyrkiske Politikeres Række. Hans Livsbane var heller ikke ganske almindelig. Han, der var udgaaet af Folkets brede Lag, og som altid med Stoltthed fremhævede dette, var i sine unge Dage Postfører og blev senere Telegrafist. Det fortælltes i Konstantinopel, at han i denne Stilling, den Gang, da den ungtyrkiske Revolution var ved at bryde ud i Saloniki i Sommeren 1908, havde meddelt de ungtyrkiske Førere nogle hemmelige Arrestordre fra Sultanen, hvorved han reddede deres Liv. Om dette er sandt, er aldrig opklaret; det sikre er, at han hurtigt efter Revolutionens definitive Sejr kom i Forgrunden; han blev valgt til Deputeret for Adrianopel, og i Parlamentet

blev han snart en af dem, man lagde Mærke til, i Kraft af hans stærke Personlighed og klare Overblik.

Da Verdenskrigen brød ud, var Talaat Bey, som hans Titel den Gang var, Indenrigsminister. Medens Krigsministeren, den fantastiske og ærgerrige Enver Pasha, presede paa for at opnaa øjeblikkelig Tilslutning til Centralmagterne, og medens Sultanen og Ministeriets Flertal mente, at man burde fastholde Neutraliteten, hævdede Talaat fra første Færd den Anskuelse, at Tyrkiet vilde blive nødt til at gribe ind, men jo længere man kunde vente med at tage sin Bestemmelse, desto mindre risikerede man at sætte sig paa den forkerte Side, og i Mellemtiden kunde man afpresse begge de krigsførende Parter Indrømmelser, da hver af dem haabede at vinde Tyrkiet for sin Politik. Men denne virkelig politiske Tanke lykkedes det ikke Talaat at gennemføre; Enver, der paa Forhaand var sikker paa, at Tyskland vilde sejre, trumfede igennem, at Tyrkiet i Slutningen af Oktober 1914 gik ind i Krigen paa Centralmagternes Side.

Da først Loddet var kastet, opgav Talaat videre Modstand og blev, i Modsætning til Finansministeren Djavid Bey og et Par andre, siddende i Regeringen. Og som Indenrigsminister blev han en af dem, der bærer Hovedansvaret for Forsøgene paa ved en Række systematisk ordnede Myrderier, hvis Omfang Historien ikke har kendt siden Akyrernes Dage, at udrødde hele det armeniske Folk. Det er Hævnen derfor, der nu er falden.

Da Ud sigterne i Krigen for Tyrkiet mørkedes og en særlig kraftig Udværelse blev nødvendig, blev Talaat Stordizir. Men Krigslykken paa Europas Slagmarker kunde han ikke vende. Og da Sammenbruddet kom, maatte han, der i den offentlige Bevidsthed stod sammen med Enver og Djemal Pasha som mest ansvarlig, flygte fra Konstantinopel. Medens Enver har søgt Forbindelse med Bolschevikerne, holdt Talaat sig ubemærket i Tyskland, hvor nu hans Skæbne indhente ham.

Blandt de ellers lidet tiltalende Ungtyrkere vakte Talaat Opmærksomhed ved sit fuldstændigt usnobbede Væsen, der rigtig nok undertiden kunde antage Karakteren af

Uhyflighed, og ved sin Modstandskraft mod Fristelsen til at benytte sin høje Stilling til uretmæssig Fordel. Medens Enver stjal som en Ravn, forlod Talaat Magten med Hænder, rene for smudsig Binding, men rigtignok ikke rene for Blod. I Armenierfolkets Lidelseshistorie indtager Talaat en uhyggelig fremtrædende Plads.

Den gamle Præst.

Et Opraab.

Vramchabuh Kibarian

hedder han, og han er mangeaarig Præst ved den armeniske Kirke i Paris; samtidig Præst for Belgiens Armeniere. For sit opofrende Virke for Flygtninge og Nødsiddende under Krigen er han af Katholicos i Etchmiadzjin med taknemlige Ord forfremmet til den geistlige Grad, der efterfølges af Biskop.

Vi sidder i hans lille Bolig, som hører til den smukke, armeniske Kirke i Paris. Og da jeg spørger ham om Tilstanden i hans Menighed, fortæller han mig om dens Elendighed. Det er dette, der i Dag faar mig til at skrive disse Linier.

For dette er et Opraab. Et Opraab til danske Landsmænd om at give en Skærv til en lille Kreds af det hjemløse Folk; en lille Kreds, som ingen tænker paa at rætte noget til — ingen uden Sultens og Arbejdsløshedens og Nøgenhedens kolde og altid villige Hænder.

Arbejdsløsheden, ja. Det er den Ulykke, der har ramt denne Flok af hjemløse i det fremmede Land, i den store, ubarmhjertige By. Den franske Arbejdsløshed er sørgelig stor. Og den gamle Præst fortæller mig om, hvor frygteligt den har ramt de armeniske unge Mænd og Kvinder, som efter Flugt og Rød og Rædsel og alflens Lidelser er havnet i Frankrigs Hovedstad, det Land, paa hvis Fronter Titusinde unge Armeniere i Krigens fire Aar har givet deres Liv.

„Hver Søndag Morgen staar og sidder og ligger de her i Kirkens aabne Gaard. De tigger ikke — for de ved, at jeg kan intet give dem. De staar tause — og venter. Og jeg lukker helst mine gamle Øjne — for ikke at se. Ikke se, hvor Sulten i Mellemtiden har hulet deres Kinder og hvor Nøden har tyndet deres Pjalter. De kan ikke faa Arbejde. Og de kan ikke, som andre, faa Arbejdsløsheds-Understøttelse. Hvem skulde give dem den? Den Regering, som kastes frem og tilbage i Kampen mellem Bolschevikerne og vore egne Nationalister? Eller de Komiteer, der barmhjertigt holder Liv i de Overlevende derovre? Na ja — men hvordan naar min Stemme hurtigt til disse Komiteer?“

Gennem mig? Jeg har ikke Tid at skrive og vente paa Etar eller Hjælp fra Amerika eller England. Og jeg gaar ogsaa helst til mine Landsmænd. Mit Maaal er at finde, inden 14 Dage, 5 Mennesker, der vil og kan give 100 Kr. og 10 Mennesker, som vil og kan give 50. og ind imellem dem et helst stort Antal andre, som vil give mindre Beløb. De kan, men nødtigt, sendes mig; helst (mærket „Til de nødsiddende Armeniere i Paris“) til „De danske Armeniervenner“s Kasserer, Hr. Grosferer B. Bockelund, Højbroplads 21, Kbh. K. — Det vil, med den nuværende Valuta, blive en højt værdifuld Haandskræftning til disse lidende.

Saa vil jeg sende disse Penge ned til den gamle Præst. Om jeg kan indestaa for ham? Ja, som om han var min Far. Gennem Generationer var han en gammel Ven af min Mands Slægt. Han har døbt mine ældste Børn, og Aar efter Aar har jeg mødtes med ham i Paris. Jeg kender ikke mange Præster; jeg

kender ikke een, som i uselvigt Kænhed kan komme denne Mand nær. Maaſke ſkal jeg en Gang, naar jeg ſaar Tid og Bladet Blads, fortælle dets Læſere lidt om denne gamle Præſt — om hans Liv og om hans Børns og Børnebørns Død i den ſtore Blodbølge derovre . . .

I Dag kun dette mit Opraab. Maaſke han ſaa en Søndag, naar Solen falder ind i Kirklens aabne

Gaard over dem, der hører ny Søndag mere ſtumme, ſtaar og venter — maaſke han ſaa ikke længere behøver at lukke ſine gamle Døre for ikke at ſe. Maaſke han kan ſamle dem om ſig, dem og de mange ſkjulte, der helt har opgivet at komme, ſamle dem om ſig og ſige dem, at danſke Mænd og Kvinder lindrede deres Nød.

Jnga Nalbandian.

Det armeniske Martyrium.

Af Fâ'iz El-Ghuſein. (Oversat ved H.-N.)

Mange har hørt Karen Jeppe tale om de grufulde Deportationstog, ſom Tyrkerne iværſatte under Krigen for at udrydde det armeniske Folk. Her bringer vi en Skildring af en Muſelmand, Beduinen Fâ'iz El-Ghuſein, der var Advokat i Damaskus. Ved Krigens Udbrud blev han af den ungtyrkiske Regering, der frygtede alle begavede ikke-Tyrkere, mistænkt for at konſpirere mod Tyrkiet, og taget tilfange og ført til Diarbekr ſammen med 5 Armeniere under ſtreng Bevogtning. Han fik derved Lejlighed til at ſe det frygtelige, der foregik. Efter mange Lidelser ſaa han Lejlighed til at flygte, og i Bombay nedskrev han ſine Oplevelſer og offentliggjorde dem for at viſe Verden, at ikke alle Muhamedanere billiger Tyrkernes Grusomhed mod det kristne armeniske Folk. Beretningen er udfikret i 1916. Nedenſtaaende er et lille Brudſtykke deraf.

Efter min Ankomſt til Aleppo og et 2 Dages Ophold der tog vi med Toget til Serab-Punar. Mine Ledſagere var 5 Armeniere, der under ſtreng Bevogtning ſkulde deporteres til Diarbekr. Fra Arab-Punar gik vi til Fods til Seruds, hvor vi gjorde Holdt i en Chan*), der var fyldt med armeniske Kvinder og Børn og med kun ſaa ſyge Mænd. Kvinderne var i en beklagelsesværdig Tilſtand, thi de havde maattet gøre Rejſen fra Erzerum til Fods og havde vandret en endeløs Tid for at naa til Serudſch. Jeg talte til dem paa tyrkiſt, og de fortalte mig, at Gendarmerne ſtadig havde ført dem til Hvilesteder, hvor der intet Vand fandtes, og at de havde vægret ſig ved at fortælle dem, hvor der var Vand at ſaa, indtil de fik Penge derfor. Nogle af Kvinderne havde under Vejs bragt Børn til Verden, ſom de havde maattet lade blive tilbage i den menneſteløſe Orken. De fleſte havde ladet deres Børn ligge under Vejs, enten af Fortvivlelſe, eller fordi de var for ſyge eller ſvage til at bære dem. Nogle kunde ikke bringe det over deres Hjerte at for-

lade deres Børn og var derfor omkommen ſammen med dem i Orken. De fortalte mig, at der blandt dem var Kvinder, der havde været ſaa forvante, at de ikke plejede blot at gaa en Time til Fods, fordi de havde haft et stort Tjenerſtab og var opdraget i Velſtand. De var faldet i Hænderne paa Kurderne, der levede ſom Rovedyr i Elvene paa Bjergene. Mange havde dog dræbt ſig ſelv for at undgaa Skændſelen.

Med Bogn kom vi ſaa fra Serudſch til Urfa. Paa Bejen ſaa vi en ſtor Mængde marchere til Fods, ſom jeg paa Afſtand antog for tyrkiſke Tropper. Da vi kom nærmere, ſaa jeg, det var armeniske Kvinder, ſom barslodede og trætte maatte marchere i Geledder under Bevogtning af Gendarmer, der dels gik forud og dels fulgte dem. Saa ſnart en Kvinde ſaſkede agter ud, gav en Gendarm hende et Kolbeſtød eller ſlog hende i Ansigtet med Geværret, indtil hun forfærdet tog ſig ſammen og sluttede ſig til ſine Kammerater. Kunde en ikke ſlæbe ſig videre af Sygdom, ſaa lod man hende blive tilbage i Orken uden Beſtyttelſe eller Mad til Offer for vilde Tyr, eller en Gendarm „forbar-

mede“ ſig over hende og ſkød hende en Klugle i Hjertet.

Ved vor Ankomſt til Urfa erfarede vi, at Regeringen havde ſendt en Polititrop til det armeniske Kvarters for at indſamle Beboernes Baaben og derpaa føre Armenierne bort — ligesom det var ſket de andre Steder. Da de var overbeviste om, at det vilde gaa dem, ſom det var gaaet deres Landsmænd i andre Byer — Karavanegaarden i Urfa var fuld af deporterede Kvinder og Børn — vægrede de ſig ved at afgive deres Baaben og ydede Modſtand, hvorved en Betjent og 3 Gendarmer blev dræbt. Myndighederne i Urfa bad da om Militær fra Aleppo, og paa Befaling af Tjemal Paſcha, Syriens Bøddel, kom Jahri Paſcha med Kanoner. Han ſkød den armeniske Bydel i Ruiner, dræbte Mænd og Børn. De overlevende Kvinder maatte dele deres Søſtres Lod — Deportationen til Der-es-Zor. Førſt udfogte dog Paſchaen og hans Officerer ſig de ſkønneste blandt dem. De deporterede gik til Grunde af Sygdom og Sult, forſaavidt de ikke ſaldt i Hænderne paa Tyrler eller Kurder.

Da vi forlod Urfa, mødte vi atter Karavaner af Kvinder, trætte og udpinte, døende af Sult og Tørſt — og tilhøjre og venſtre for os paa Bejen laa Lig.

I Nærheden af en By, Karajefrem, ca. 6 Mil fra Urfa, gjorde vi Holdt for at ſpiſe. I nogen Afſtand derfra var en Kilde. Jeg gik derhen for at drikke og blev da Bidne til et ſtrækkeligt Slyn. En halvt afklædt Kvinde laa paa Jorden med blodigt Linned og fire Kludſaar i Brystet. Jeg kunde ikke ſtatte mig og græd bitterligt. Da jeg aſtorrede mine Taarer med et Lommetørklæde og ſaa mig omkring, om mine Bogtere havde ſet min Bevægelse, ſaa jeg et Barn, højt 8 Aar gammelt, ligge paa Ansigtet med Hovedet ſpaltet af et Øſkehug. Dette rystede mig endnu mere, men mine Bogtere gjorde Ende paa min Klage, thi jeg hørte Officeren Marif Effendi raabe til Præſten Faſ: „Kom hurtigt her“, og jeg kunde høre, at han var ophidſet over et eller andet. Jeg løb hen til ham, men hvad maatte jeg ſe? Tre Børn laa i Bandet og rystede for Livet, thi Kurderne havde taget Klæderne

* Herberge, Karavanegaard.

fra dem og martret dem paa enhver Vis, medens deres Moder stod i Nærheden og jamrede sig. Hun fortalte os, hvorledes det var gaaet til. Hun var fra Erzerum og var med en Mængde andre Kvinder efter en lang Rejse blevet eskorteret hertil af Soldater. Undervejs havde man frataget dem deres Klæder og Penge og overladt de smukkeste Kvinder til Kurderne. Da de kom hertil, blev de af turdiske Kvinder og Mænd fratøvet de sidste Klædningsstykker, de havde tilbage. Da hun var syg, kunde hun ikke gaa mere og vilde heller ikke lade Børnene alene tilbage. De nøgne Børn var saa af Angst krobet ned i Vandet, og hun selv var ved at dø. Præsten søgte nogle Klædningsstykker sammen og gav dem til Konen og Børnene. Officieren sendte en Mand til Gendarmeriposten, som var i Nærheden, og befalede at sende Konen og Børnene til Urfa og at begrave Ligene i Nærheden af Bagthuset. Den syge Kone fortalte mig, at den døde Kvinde havde ydet Modstand mod at blive slændet, hvorfor man havde dræbt hende. Hun døde en ærefuld Død og undgik Skændselen. For at gøre hende villig, havde man dræbt hendes Søn for Djævelen af hende, men hun blev fast og døde med brudt Hjerte.

Om Eftermiddagen kom vi til Karajefrem, hvor vor Vejviser gjorde os opmærksomme paa nogle Høje, som var indrammet af Sten og Klippestykker. Han sagde: „Her dræbte man Sohrab og Wartles, som var Armeniernes ansete Høvere og Deputerede i Parlamentet.“

Arifor Sohrab og Wartles. Hvem kender ikke dem, og hvem vidste ikke, at Sohrab, den armeniske Deputerede for Konstantinopel, havde et højt hædret Navn i det tyrkiske Kammer. Hans Taler tydede paa en stor Dannelse og Klogskab. Slagsfærdigt kunde han imødegaa sin Modstander med overbevisende Grunde. Hans Taler trængte igennem. Han var paa alle Omraader slagsfærdig, sin Styrke havde han i Retsvidensskaben. Han havde studeret ved Universitetet og var i mange Aar en søgt Slagsfører. Dertil var han frygtløs og traadte aabent i Stranden for sin Nationalitet. Da Høverne for den ungtyrkiske Komite blev oprettet om, at de

paa Grund af deres mangelfulde Dannelse ikke havde Begreb om Politik og Statsstyrke og overhovedet ikke fæstede sig paa Meningen med Friheden og den konstitutionelle Regering, vendte de tilbage til deres tatariske Jorfaedres System, thi Udeltæggelsen af et Land og Tilintetgørelsen af en uskyldig Befolkning var netop det, hvortil de var i Stand. De sendte begge de Deputerede Sohrab og Wartles fra Konstantinopel og til det indre af Landet med Befaling om undervejs at myrde dem og bekendtgøre, at de var blevet overfaldet af en Røverbande. Marsagen til deres Had var, at disse højt dannede Armeniere var mere indflydelsesrige og klogere end de selv. Hvorfor skulde Røverne netop overfalde disse to Armeniere? Døgnen er notorisk. De er blevet dræbt af Skurken Achmed El-Serzi, en svoren Unionist, den samme som myrdede Zeki Bey. Hans Historie er den ottomaniske Verden bekendt,

og hvorledes Unionisterne slaaede ham for den fortjente Straf.

— — —
Efter at vi havde tilbragt Natten i Karajefrem, brød vi ved Solopgang op til Severel. Paa Halvvejen mødte vi igen et grusomt Syn. De myrdedes Lig laa i stort Tal paa begge Sider af Vejen, Mænd og Kvinder, imellem hvoerandre, brændt sorte af Solens Glød. Jo mere vi nærmede os Severel, desto mere tog Ligenes Antal til, den største Del af dem var Børnesig. Da vi i Severel steg af Vognen, saa vi, at Tjeneren fra Chanen kastede et lille Barn med gulgyldent Haar over Muren. Paa vort Spørgsmaal svarede han, at der var tre syge Armenierinder i Chanen, som var efterladte af Deportationstoget. Den ene af dem havde født et Barn, men da hun ikke kunde ernære det, fordi hun var syg, var det død. Og Tjeneren kastede det ud som en død Mus — —.

Solglimt mellem Bygerne.

Efter 1908 bedredes Armeniernes Kaar for en Tid noget. I det Aar var det, at Boldsherren Abdul Hamid blev styrtet, og Tyrkiet fik en Jorfatning.

Allerede længe havde der inden for de mere oplyste Kredse, særligt da i Konstantinopel, gæret stor Misfornøjelse med hans Regimente. Han søgte sin Trone valse og levede i en stadig Frygt for Oprør. De armeniske Massakrer i 1895, dem han ved den muhamedanske Gejstlighedens Hjælp havde iscenesat, havde været et Led i hans Bestræbelser for at holde sig paa Tronen. Derved havde han søgt at give Muhamedanerne andet at tænke paa, og virkelig forholdt de sig, mættede af Rovet, forholdsvist rolige nogle Aar. Tildels var de ogsaa lammede af Frygt; thi hele Riget vrimlede af Espioner, og den svageste Mistanke om at nære revolutionære Hensigter var nok til at faa Fængslets Døre til at lukke sig tæt og fast over en Mand.

Dog trods alle Abdul Hamids diplomatiske Kunster og trods al Terror blev der dog nu altsaa i 1908 gjort Ende paa hans Herredømme

ved en isvrigt mærkværdig ublodig og kortvarig Revolution.

Det Parti, der havde styrtet ham, kaldtes for Ungtyrkerne og havde særlig blandt Officererne mange Tilhængere. Men ogsaa fra andre Veje havde de faaet en kraftig Støtte, bl. a. fra de armeniske Tschakalister, et politisk Parti, der i hine Aar flere Gange kom til at spille en Rolle i Armeniernes Liv.

Ja, nu har Ungtyrkerens Navn jo faaet en saare hæslig Klang, de og deres Udaad hører til Verdenskrigens mørkeste og blodigste Minde. Men i 1908 saa det helt anderledes ud, da var de Fædrelandets Besværgere, Mænd med høje og rene Idealer.

En uhyre Bølge af Begejstring gik hen over hele Landet, da de stod frem og proklamerede Retsstaten med Frihed for alle og Lighed for Oven for alle Nationaliteter og alle Trosskænder.

Alle skulde de være frie Borgere i „det osmanniske Rige“, som skulde være deres fælles Fædreland.

Fortidens Synder skulde være glemt og udslettet, der skulde ikke blot gives politisk Amnesti, men en-

hver skulde søge at glemme den Uret og de Krænkelser, han havde lidt, saa de alle kunde gennemtrænges af Broderflabets Mand.

Og de troede det alle, ogsaa Armenierne. De bestræbte sig for at glemme, hvad de havde lidt, for at neddæmpe deres Mistro over for deres Arvefjender, Tyrkerne, og for at blive loyale, osmanniske Statsborgere.

Alt for snart maatte de vel lære at indse, at Teori er et, Praksis et andet, og at aarhundredgammel Vane til at undertrykke ikke kan ophæves ved et Regeringsdekret. Ja, de fik ogsaa snart kun altfor god Grund til at tvivle om, at Ungtyrkerne havde ment det ærligt med deres Løfter.

Det havde de dog sikkert gjort, det er ikke rimeligt, at Ungtyrkeres Ledere var beridste Hyllere. De havde vistnok den Gang de bedste Hensigter; men de manglede baade politisk Dugtighed og Karakterstyrke. Et er at omstyrte et raadent Samfund, et andet at opbygge et bedre paa dets Ruiner, og en saa bundløs Korruption som den, der havde raadet i det gamle Tyrki, er ikke let at komme til Livs, allersnarest her det, at man selv gaar til Bunds i den. Det var det, Ungtyrkerne gjorde.

Hvordan det hang sammen med Adana-Massakrerne, der kun et Aar efter Konstitutionens Indførelse kostede Tusinder af Armeniere Livet, er vel knapt nok rigtig opklaret. Abdul Hamid, der som konstitutionel Monark endnu sad paa Tronen, fik Skylden for dem og maatte forsvinde; men de mest indsigtsfulde lagde Ungtyrkerne dem til Last og mente, at de allerede den Gang begyndte at arbejde med det Program, som de paa en saa uhyggelig Maade førte igennem under Verdenskrigen.

Sikkert er det i hvert Fald, at Ungtyrkerne energisk bestræbte sig for at raade Bod paa Ulykken og tage sig af de dræbtes efterladte; men det er lige saa vist, at Armenierne ikke fik den Retsstilling, der var lovet dem.

Og dog var deres Raar langt bedre, end de havde været under Abdul Hamid. Mene det, at enhver frit kunde bevæge sig uden Passtrang, og at Censuren var ophævet, det var store Ting. Ingen blev heler uden Lov og Dom kastet i Fæng

sel, og det hændte, at Armeniere ved Domstolene fik Medhold over for Muhamedanere. Den større Færdssikkerhed, der kom til at raade i den største Del af Riget, kom dem til Gode. Jo vist var der Fremgang, de var ikke mere ren og bar Muhamedanernes Slaver.

Ja, paa en vis Maade blev der læst lidt for dem, idet Ungtyrkerne kom til at betragte dem som det Element, der økonomisk skulde hæve Landet.

Under Sultanens Misregimente var nemlig Tyrkiets Industri bleven fuldstændig ødelagt, Landet var paa enhver Maade blevet afhængigt af Europas Fabrikker, og de udnyttede det som Udsætningsmarked for alt det umulige Kram, de ikke kunde komme af med herhjemme. Paa samme Tid forringede den voksende Ustikkerhed Fremstøffelsen og Udførselen af Raaprodukter, saa baade Staten og Befolkningens store Flertal var ved at gaa under i fattigdom og Elendighed.

Ungtyrkerne havde lært et og andet i Europa, særlig i Frankrig, hvor de havde faaet deres „Dannelse“ og havde indsuget nogle af Vestens Ideer.

Der havde de da ogsaa bl. a. lært at indse, at Arbejde maatte der til, om Landet skulde reddes. Og hvem skulde udføre det andre end Armenierne. De fleste af de andre var enten for langt tilbage i Kultur eller for doorne til at gøde noget ordentligt.

Ud fra denne Tankegang var det, at Armenierne paa en Maade kom til Være og Værdighed, i hvert Fald ødslede Tyrkerne en Del smukke Ord paa dem. Nogen Luft fik de da ogsaa under Vingerne, og deres økonomiske Stilling bedredes en Del i de 6 Aar fra 1908 indtil Verdenskrigen.

De bestræbte sig straks for at faa deres Skolevæsen forbedret og for at skaffe sig Uddannelse i mange Ting; men de var jo i de mange Undertrykkelsens Aar bleve svært distancerede. Europa, som de først nu fik Lov til rigtigt at komme i Berøring med, stod der med sin højt udviklede tekniske Kultur, og man skulde synes, at det helt maatte have taget Bejret fra dem. Armenierne var jo ikke saa indbildte og opblæste som Tyrkerne, der mente, at

de allerede havde slugt al Verdens Bisdom og godt kunde magte deres „civilisatoriske“ Opgaver alene. De saa Svælget og forstod, hvor uhyre meget de skulde igennem, inden de kunde begynde at tage Konkurrencen op med Europæerne; men de var ikke saadan at forknytte, de tog fat og begyndte at arbejde sig frem.

Selv ud til en saa affides liggende By som Urfa naaede den nye Tids Bølgeslag, og den gav ikke blot min Virksomhed mere Vind i Sejlene, den stillede ogsaa nye Krav til mig.

Det var klart, at jeg nu skulde være en af de førende, en af dem, der lukkede op for Vestens Kultur, og frem for alt maatte jeg hjælpe til med at stille Rikanten fra Hoveden.

For det var sandelig ikke godt altsammen, det, der nu fra Europa strømmede ind over Tyrkiets Folkeslag og jo da særlig over Armenierne, fordi de var de mest modtagelige.

Det kunde nok behøves, at nogen stod paa Bagt for dem. Det, der nu kom, kunde hæve dem højt, men det kunde ogsaa ødelægge dem i Bund og Grund, hvis de fik det galt i Halsen.

Karen Teppe.

To af Tusinder.

Billede fra en af de smaa armeniske Landsbyer.

Vi er to Børn fra Byen hist paa Sletten. Den havde mange Huse. Hele tretten! Og et var vort. Der sad vi glade sammen, om Somren lysste Sol, om Vintren Arneflammen.

Nu er der ingen Huse mer paa Sletten — for Tyrken brændte dem. Han har jo Retten.

Vor Far laa strakt paa Gulvet, blodig kvæstet. . . .
En Tyrk slog løs paa Mor med Sværdet —

og da hun faldt til Jorden, halvt bedøvet, han slæbte hende efter sig i Støvet.

Gaa stat de Jld. Vi saa vor Stue brænde. . . .

Og jog de bort. „Stik af til Verdens Ende“.

Gaa løb vi — løb Langs Væjen falder Lovet.

Der staar smaa røde Spor bag os i Støvet.

Hvor skal vi finde Vej til Verdens Ende!
Kework har spurgt saa tit, hvor Mor
er henne.

Han fryser og han sulter — han er lille!
Og Mørket falder paa. Det er vist tilde.

Jeg tror, jeg sætter mig. Saa laar
jeg Armen
omkring Kework. Det holder lidt paa
Varmen.

Nu sover han. Der er saa koldt herude!
Fra Marken kan jeg høre Ulven tude.

Jeg vilde gerne sove — for at glemme...
Og drømme, at vi sad igen derhjemme.

Kework blir kold som Sne paa sine
Rinder — — —

Nu sover jeg — — — Maaske saa
Gud os finder —

og bærer os til Verdens Ende — — —
Og siger os, hvor lille Mor er henne.

J n g e b o r g M. S i c k.

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“s
Komite modtaget følgende Bidrag (Be-
løbene er angivet i Kroner):

J. F. 500. Godtsejer Hage til en syg
Armenier 50. Ferslews Blade 25. Frk.
Nicoline Gram 5. Indsamlet ved Fo-
redrag af Frøken Karen Jeppe 4225.
Frk. Wendelbo, Malling 75. Ferslews
Blade 183. Fru Anna Evertmoes Møl-
ler 200. Anonym 10. Statsraadinde
Maria Andersen 100. Amtslæge Hans
Raarsberg, Sorø 10. Direktør E. Krae-
mer, Charlottenlund 50.

Pastor P. Scharling 15. Bankdirek-
tør With 10. Komponist P. E. Lange-
Müller 50. Stiftsprovst P. Barsøe,
Aalborg fra Budolfi Sogns Menighed
71,50. Anonym 5. Rentier Jørgen
Thomsen 25. J. Fjord-Christensen, Alsø
50. Provst Solstrup, Sjerring 20. Kapt.
S. P. Alsbæk, Røge 10.

Indkommet ved Foredrag af Frøken
Karen Jeppe: Houlbjerg Skole 64.
Hadsten Skole 153. Elever i Hadsten
Højskole 50. Laurbjerg Kirke 64. Orms-
lev Kirke 117,50. Ry Højskole 122.
Stouby Forsamlingshus 119,50. Frørup
Forsamlingshus 35. Vormark Forsam-
lingshus 110,50. Hjallesø Forsamlings-
hus 340,50. Fraugde Forsamlingshus
106,50. Ejby Forsamlingshus 160. Odense
Forsamlingshus 952,40.

Pastor Glud, Jøbjerg 10. a+h+l
10. E. Petersen, Lyngby 2. J. M. S.
10. Indkommet ved Mødet 28. Februar
i R. F. U. R. i København 403,79.
Aguete og Kaj 50. Sognepræst M. A.
Bohe, Torrild 200. Veksellerer Chr.
Reimann 300. E. J. Magleby 10. Fru
E. Jensen 5. P. J. 3. K 3. R. S.
50. E. og A. H. 30. E. F. 10. G.
Könike 10. Søster Lise 50. Talt 3808
Kr. 59 Ore. (Fortfættes.)

Bidrag modtages fremdeles med Tak.
V. B r o c k e l u n d.

København, Højbroplads 21, Kasserer.

Oversigt over Armeniernes Historie.

Af Pastor Bohe, Torrild.

I.

Armenierne hører til den indo-
europæiske Folkestamme og deres
Sprog udgør en Familie for sig in-
denfor den indoeuropæiske Sprog-
æt, hvortil ogsaa vort Sprog hører.
Man mener, at de i en fjern For-
tid er indvandrede fra Højsletten
Pamir, nordvest for Indien.

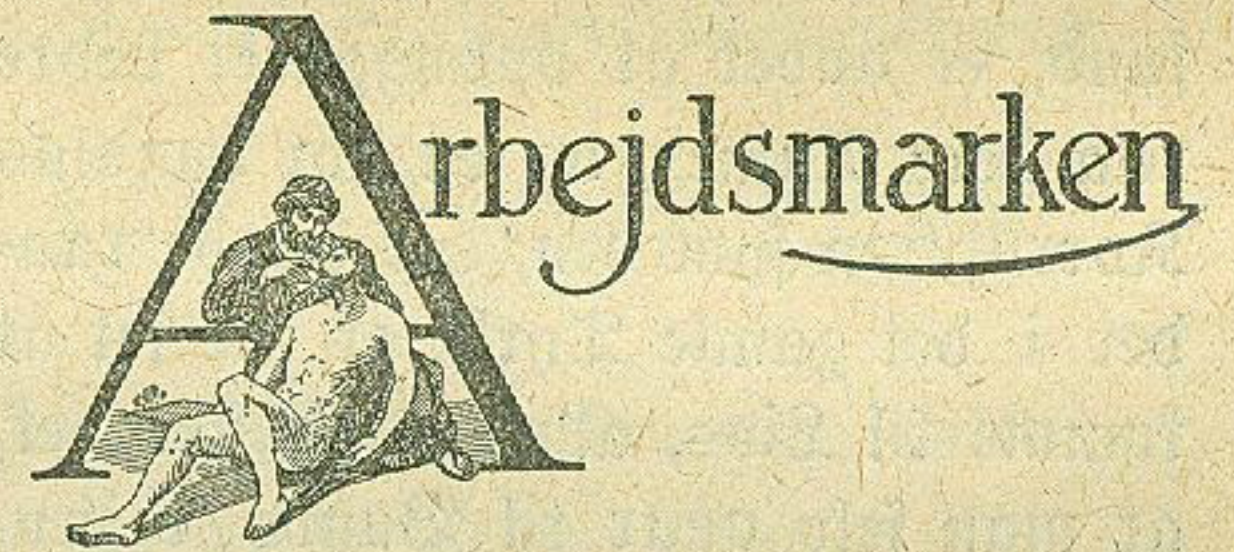
Forud for den egentlige Historie
gaar en Sagnhistorie. Denne be-
gynder med Nationalhelten Hail,
som efter sin Død fik Plads paa
Stjernehimmelen som Stjernebille-
det Orion (paa Armenisk Hail).

Armenierne som Nation kan spø-
res tilbage til det 12. Aarhundrede
før Kristi Fødsel. Indskrifter med
Kileskrift fra den persiske Konge
Darius Hystapes' Tid (521 til 485
før Chr.) viser, at Armenierne alle-
rede ca. 520 f. Chr. var en uaf-
hængig Stat. Derpaa blev det en
Provins af Persien og kom ved
Perserrikets Fald under Alexander
den Store. Ved Alexanders Død
323 f. Chr. oprettede en af hans Ge-
neraler Kongeriget Armenien, og fra
dette Tidspunkt af begyndte Folkets
egentlige Historie, hvorom der haves
paalidelige Efterretninger.

I det sidste Aarhundrede før Chr.
regerede Kong Tigranes, som for-
svarede Landets Uafhængighed mod
Romerne. Hans Efterfølger maatte
dog anerkende Romernes Overherre-
dømme, og det armeniske Folk nød
nu i flere Aarhundreder Fred til
at udvikle sin Kultur under det store
Verdensriges Beskyttelse. Ved dette
Riges Deling i det vestromerske Ri-
ge med Rom til Hovedstad og det
østromerske med Hovedstaden Kon-
stantinopel blev Armenien et Lyd-
land og det sidste dog med sine egne
Konger.

I denne Periode var det, at Ar-
menierne blev kristnede omtrent 300
Aar efter Kristus ved Gregor med
Tilnavnet Illuminator (Lysbringe-
ren). Med Kristendommens Indfø-
relse skal det være gaaet til paa
følgende Maade: Gregor var Søn
af en armenisk Tyrste, som efter Op-
fordring af den persiske Konge paa

en Jagt dødelig saarede sin Herre og
Konge. Inden sin Død tog Kongen
en blodig Hævn over sin Morder og
hele hans Slægt. Kun den 2aarige
Gregor blev frelst af sin Amme, som
var en kristen Kvinde fra en By i
Lilleasien. Hun flygtede med Dreng-
en til sin Fødeby, hvor han blev
døbt og fik en kristen Opdragelse.
Senere kom han til Rom, hvor han
traf en landflygtig armenisk Prins,
Terdet, og da denne ved Romernes
Hjælp blev Konge i Armenien som
Tiridates den Tredie, fulgte Gre-
gor med ham. Kongen vidste ikke, at
Gregor var kristen, og da det blev
opdaget ved, at han ikke vilde tage
Del i en hedensk Oftring, blev han
kastet i Fængsel. Her blev han, til
det lykkedes ham at helbrede Kon-
gen for en farlig Sygdom. Nu blev
Kongen selv døbt og begunstigede
Evangeliets Fortyndelse i sit Land.
Gregor blev Armeniens første Bi-
sshop.

Karen Jeppe afrejste til Aleppo
fra København Tirsdag den 22. Marts.
Paa Rejsen til Venedig afslagde Frk.
Jeppe Besøg hos Dr. Lepsius i Pots-
dam, hos Lederne for de schweitziske
Armeniervenner i Basel og hos den
armeniske Delegation i Paris. Den 12.
April sejlede Frk. Jeppe fra Venedig
direkte til Beirut. Vi vil antagelig i
næste Nummer kunne bringe et Brev
fra Frk. Jeppe.

Dette Nummer af „Armeniervennen“
udgaar som et Dobbeltnummer for
Marts og April.

Det er os bekendt, at en Række
Abbonenter i Aarhus og København
ikke har modtaget Nr. 2. Vi beder
disse Abbonenter flage til Postbæ-
se net, og hvis dette ikke hjælper —
til Bladets Kontor i Odder.

„Armeniervennen“ har nu ca. 1400
Abbonenter. Virk for yderligere Frem-
gang.

Prøvenumre til Agitation for
„Armeniervennen“ kan faas ved Hen-
vendelse til Bladets Kontor i Odder.
Paa Grund af den store Tilgang af
Abbonenter har vi dog ikke flere Eksem-
plarer af første og andet Nummer tilovers.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

Talaat Paschas Banemand.

Salomon Teilirian frikendt.

I Edsvorneretten i Berlin paabegyndtes Torsdag d. 2. Juni Processen mod den armeniske Student Salomon Teilirian, som den 15. Marts dræbte den tyrkiske Storbefir Talaat Pascha ved et Revolverstød paa Gaden. Den unge Armenier er lille af Vækst og svagelig af Udseende.

Uf Forhøret fremgik, at den Anklagedes Forældre havde været velhavende Købmandsfolk i den lille By Pakaritsch, hvorfra de maatte flygte til Erfindjan. Under Massakrerne i 1915 blev de sammen med flere andre Familier ført bort. Den Anklagedes Fader købte nogle Væbler og Okskærrer og maatte forlade Byen, eskorteret af Gendarmere. Bludselig blev der raabt: Holdt! Gendarmene plyndrede den Anklagedes Paarørende, og der faldt Skud. Hans Moder og Søskende blev slaaet til Jorden og mishandlede. — Her holdt den Anklagede Hænderne for Øjnene og sagde, at han hellere vilde dø end skildre disse frygtelige Dage. Lidt efter fortsatte han dog: Alle mine Paarørende blev slaaet ihjel. Jeg selv fik et Slag i Hovedet og mistede Bevidstheden. Da jeg kom til mig selv igen, laa jeg mellem Lig. Jeg slæbte mig hen til en Landsby, hvor Kurderne tog sig af mig; men jeg maatte igen forsøje mig bort, da det under Dødsstraf var forbudt at hjælpe Armenierne.

Paa Retspræsidentens Spørgsmaal, om den Anklagede erkendte sig skyldig i Mord, svarede han: Nej, Min Samvittighed er ren. Et Par Uger før den skæbningsvangre Dag viste min Moder sig for mig i Drømme og sagde: „Du har set, at Talaat er her, men du foretager dig intet. Du er ikke min Søn.“ Jeg besluttede da at dræbe Talaat. Da jeg fra mit Vindue saa Talaat forlade sit Hus, løb min Moders Ord atter i mine Ører. Jeg greb Revolveren og løb ned paa Gaden. Da jeg var et Par Skridt fra Talaat, skød jeg ham gennem Hovedet, og han døde øjeblikkeligt.

Paa Retspræsidentens Spørgsmaal, om han ikke vidste, at den tyffe Lov forbød Mord, svarede den Anklagede, at han ikke optraadte som Morder.

Flere bekendte Sindsygelæger overværede Forhandlingerne.

Under den fortsatte Proces skildrede det armeniske Vidne Effian i Enkelttheder Massakrerne i Erzerum i 1910, under hvilke han mistede mange af sine Slægtninge.

Professoren Lepsius bekræftede Vidneudsagnene. Af 1,850,000 Armeniere blev 1 Million paa den grusomme Maade hugget ned af Tyrkerne. Officielt drejede det sig om Deportationer til Orkenen. De, der ikke blev hugget ned, døde af Sult. De 200,000 Armeniere i Konstan-

tinopel, Smyrna og Aleppo blev skaaede. Lepsius erklærede, at dette skyldtes General Limannus og den tyffe Konsul i Aleppo Rössler.

Den katolske Biskop Krikolis Balskian, som er ankommen fra Manchester, supplerede Oplysningerne om Tyrkernes Rædselsgerninger. Biskoppen blev selv i 1915 sammen med 390 Landsarbejdere deporteret, og kun 16 af hans Lidelseskæsler bevarede Livet.

Paa Forsvarerens Spørgsmaal, om Armeniere i Almindelighed ansaa Talaat Pascha for Ophavsmanden til Armenier-Forsølgelserne, svarede Biskoppen, at denne Mening uimodsigelig svarede til Rendsgerningerne.

Der oplæstes derpaa fem af Talaat Pascha underkrevne Telegrammer, hvor-

af det fremgik, at denne endog havde givet Befaling til at fjerne Børn fra Bassenhusene, da de kunde udvikle sig til skadelige Elementer.

Efter at de medicinske Sagkyndige havde affagt Rendselse over den Anklagede, nedlagde Statsadvokaten Paastand om at kende den Anklagede skyldig i Mord.

De Edsvorne fældede Rendselsen „Ikke skyldig“, hvorefter Teilirian frifandtes og blev løsladt med det samme.

Efter at Retsforhandlingen var afsluttet, blev Teilirian overvældet med Lykønskninger fra sine armeniske Landsmænds Side.

Det synes dog, som om Tyrkerne ikke vil lade det blive staaende ved dette Udfald af Processen.

Armenien og Tyrkiet.

Af Harold Burton, Præst i England, Medlem af Verdensligaen for Armenien.

For at give vore Venner herhjemme et Begreb om det skamløse Spil, Vestmagterne for Siden driver med Armenien, har vi optaget den følgende Skrivelse fra en af Englands mest fremtrædende Armeniervenner, Harold Burton. Den Opfordring, hvormed han slutter sit Brev, vil ogsaa udgaa til dem, der føler for Armeniens Krav i vort Land.

Gde og Ledelse i hvad der er levnet af det Osmaniske Rige er gledet fra Sultanen, Mohammed V, over til Mustafa Kemal Pasja, den midaldrende, tavse Soldat, der intet Hjem kender uden sit Dejrtekt, han har Tyrkens seige Humør, som hans Skrivelse til den engelske Regering vidner om, hvor han takker den for de Geværer og Kanoner, der var givet til Armenierne og som han gjorde til Bytte i Kars!

Vi har (af Mr. Albert Chau) faaet at vide, at Mustafa Kemal nu er fri for „al Angst for et uafhængigt Armenien“ i noget Omraade af det forhenværende tyrkiske Rige og er derfor i Stand til ikke blot at trykke Grækerne tilbage mod Smyrna, men at gøre et kraftigt Angreb paa de franske Tropper i Kilikien. Han har endnu stadig i Reserve de mægtige Forraad af Ammunition, som Tyrkerne efterlod, og der hvisles om, at mere end en af de allierede nylig har hjulpet godt til at udfylde Hullerne i Forraadbene.

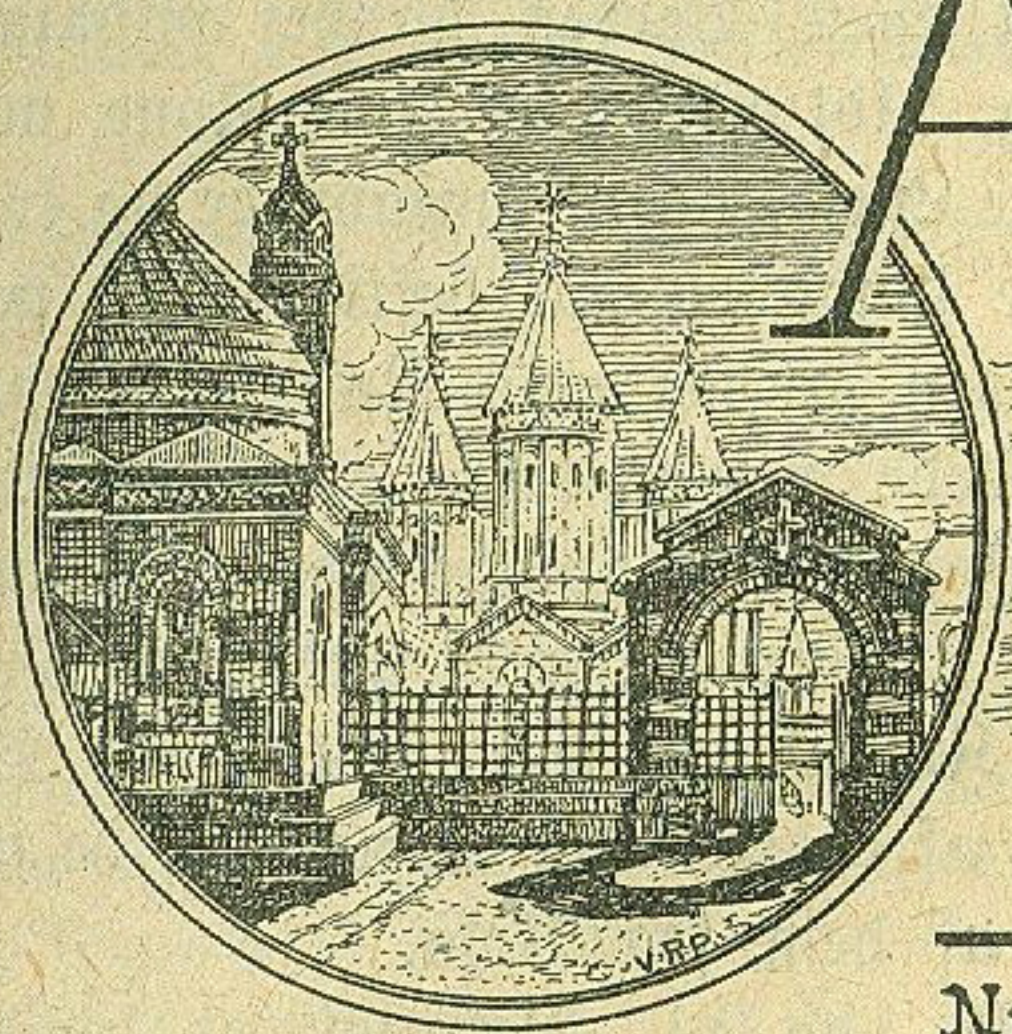
Jeg ønsker at vende Opmærksomheden mod en iøjensaldende og betydningssfuld Rendsgerning: „Tyrkiets voksende Styrke“.

Hvad skyldes dette? For en væ-

sentlig Del har det sin Ursag i de ledende allierede Magters vel forstaaede Samtykke og villige Bifald. Skinsyge paa hverandres Indflydelse i Orienten, ude af Stand til at underholde passende væbnede Stræker til Polititjeneste under en forlænget Baabensstilstand og frem for alt andet opfyldte af en fælles Frygt for Rusland og for det, Rusland kan blive til i Fremtiden, har de i stille Enighed givet større og større Indrømmelser til tyrkisk Nationalisme i Løbet af 1920. Venizelos' Fald bestyrkede dem i den Politik, hvorhen imod de næsten uvilkaarligt var drevne i de sidste atten Maanedes. Efter den Begivenhed har det været forholdsvis let for den britiske Regering at dæmpe sin Lyst til at yde Grækenland Støtte — og i Virkeligheden stive Ryggen af paa den anden Kæmper. Indvillige Strømninger, „national Ret“, Ridderlighed overfor en „hæderlig“ Fjende — alle disse og andre Grunde er paataldte for at retfærdiggøre denne Rovending i Politisk.

Vi holder paa den gamle Hest endnu en Gang!

Nu opdager jeg, at et helt anseeligt Tal af oprigtige og alvorlige Mennesker er vel tilpas ved den Politisk, der nu er antaget af den bri-

ARMENIERVENNEN

Nr. 5-6

Maj-Juni 1921

I. Aarg.

Atter i Orienten.

Brev fra Frk. Karen Jeppe.

Det var i Alexandrias Havnegader, at jeg efter snart 3 Aars Fraværelse gensaa den uforsfattede Orient, og lad mig sige det straks, Gensynets Glæde var stor.

Jeg sad i en Droske sammen med en ung Købmand, hjemmehørende i den tyske Koloni ved Jaffa, en Distrikt med nogle Smaabørn og en polsk Jødinde.

Mærkeligt nok var Jødinden, der jo dog selv havde orientalsk Blod i sine Aarer, ret uforstaaende og følte sig nærmest frastødt, hvorimod vi andre hver paa sin Maade nød Synet og Lugten og hele det brogede Liv.

Naturligvis var det for to af os først og fremmest Erindringen om lykkelige Dage og Timer, der vaagnede i os og gjorde os glade; men ogsaa den unge Wienerinde frydede sig, og ved at se paa hende mindedes jeg saa vel, hvordan jeg selv havde været til Mode, da jeg som 27-aarig for første Gang betraadte Orienten.

Det var saa nogenlunde det samme Syn. Gaderne var bestrøede med Salatblade og andet Affald, en død Råt manglede da heller ikke oven i saadan en Bunte. Men der var mange flere levende Råtte, der laa i de aabne Boder og snurrede velbehageligt i Solskinnet. Indhydende Strugter var stablede op i dekorative Pyramider, Jaarekroppe hang og dinglede med friske Roser stuet i Bagdelen, Manufakturhandlernes Boder mindede mest af alt om Fastelavnsspis, saadan glim-

rede Elør og Silkebaand i alle Regnbuens Farver. Oppe i Luftten skinnede brogede Skilte med franske, engelske, italienske, arabiske, armeniske, græske Inscriptioner, og under Skiltet sad den respektive Ejer paa en lav Halmstol, rygende en Cigaret og døjede i samme velbehagelige Ro som Ratten, hvis han da ikke netop med megen Bestalenhed og mange Fagter var i Færd med at ekspedere en Kunde. En underlig Lugt, der samtidig fremkaldte Forestillingen om Appelsiner, Hvidløg og Svøb, fulgte en fra Gade til Gade.

Vi søgte at gøre os klart, hvad det var ved alt dette, der frydede os, og vi blev enige om, at i Orienten er alting malerisk, Snavset ogsaa, maasse det især; for da vi drejede ind i Byens brede, fine, forholdsvis rene Gader med europæiske Butikker og Automobileer i Række, saa var der ikke mere noget ved det.

Men naturligvis, derinde var der jo gode Restauranter. Vi vilde meget have betækket os for at sætte os ind i et af de maleriske Huller og spise der, det vilde vist heller ikke have bekommet os godt.

Den næste Dag fandt Wienerinden paa, at hun sammen med Børnene og Jødinden vilde gaa ind og købe noget Mad i de henrivende Gader. Jeg raadede dem fra det; men de mente, at det nok skulde gaa, og drog afsted. Dog de kom snart tilbage med et rigtig magert Resultat. De havde ikke fundet ret meget

spiseligt, Børnene var bleve forstrækkede og havde givet sig til at græde, Folk var bleve nærgaaende og var stimlede sammen om dem. Da tilsidst en af dem havde klappet Damen paa Skulderen og sagt: „Du bist schön,“ greb de Flugten.

Det var nu just ikke svært at forudsige, hvordan det vilde spænde af. Det er en særlig Kunst at gaa i de orientalske Gader, som om man var blind og dør for alting, og med en Mine, der siger til enhver: „Hold Dig væk fra mig.“ Det skal først læres.

Da vi endelig efter megen Vaden og Vossen blev færdige til at forlade Alexandria, var der sket en stor Forandring ombord paa „Meran“, saadan hed det Skib, jeg sejlede med fra Venedig til Beirut. Før havde vi kun været faa Passagerer paa 1. og 2. Klasse, nu var hver en Plads optaget.

Det blev en Prøvelse for mig. Jeg havde hidtil haft hele Kahytten for mig selv, nu kom der to arabiske Kvinder ind, og den ene af dem havde endda et spædt Barn med.

Jeg kunde ikke forstaa et Ord af det, de sagde; for de kunde absolut kun Arabisk; men jeg kunde godt lide dem, de havde et venligt, imødekommende Væsen, og det var let at mærke, at de ikke var af dem, der rapsede.

Alligevel kunde jeg ikke være i Kahytten; for de lukkede hermetisk til om Ratten. De fleste Orientaler er visse paa, at de vilde blive syge, hvis de fik frisk Luft ind i Soveværelset, og det er ganske haabløst at ville overberise dem om det modsatte. Orientaliske Mænd kan man maasse faa til at gaa ind paa ens Tanteingang, Kvinder saa godt som

aldrig, de er saa underlig uudvilede og kan ikke rumme ret mange Ideer og Forestillinger.

Jeg veg altsaa Pladsen og sov 3 Nætter i Liggestole og paa Bænke, som det nu kunde falde sig, indtil jeg endelig efter Jaffa igen kom sammen med europæiske Damer og fik en ordentlig Kjøjeplads.

I Jaffa var der stor Udslibning af polske Jøder, over hundrede unge Mænd og Kvinder mest af Haandværkerstanden, der nu drog ud for at tage deres nye Fædreland i Besiddelse.

De sang meget i Kor, og især var der en orientalsk Melodi, som jeg ofte hørte og kom til at synes om. Slangens Indhold forstod jeg godt nok, skønt Ordene var mig ganske fremmede; men eet hørte jeg gentaget paa en saadan Maade, at det Hele ikke var til at tage fejl af.

Naar „Jerusalem, Jerusalem“ lod hen over Tæppet, blev jeg grebet af en sølsom Bevægelse. Jeg kunde saa levende forstaa og føle med dette Folk, der nu efter den lange, lange Udlændighed og alle de ustandne Lidelser forsøgte at faa et Fædreland, en Blet, der endelig var deres.

Og saa dukkede jo den Tanke op, om jeg skulde opleve den Dag, da jeg sammen med mine armeniske Venner kunde drage ind i „Hajastan“*) Det var mit Livs allerhøjeste Ønske; men det ser foreløbig ud til at ligge et godt Stykke ude i Fremtiden.

I Jaffa er der forøvrigt et armenisk Baadelaug, de var de første, der sammen med „Cool“ nærmede sig Skibet, og det glædede mig at se, hvordan den armeniske Driftighed ogsaa her havde banet sig en Vej.

Palæstina modtog ikke sine Børn godt, det første, de fik at vide i Jaffa, var, at de ikke straks maatte komme ind i Landet. I Alexandria var der Pest eller noget af den Slags, hed det, og alle, der kom derfra, skulde interneres nogle Dage paa Karantænestationen. Det var en ny Besværlighed for de tilrejsende Jøder. De havde jo maattet købe deres Billetter for polske Penge, og selv 3. Klasse var for dem en hel Formue. Nu fik de uventet en hel Del Ekstraudgifter, saa der var vist

mange af dem, der kom ind i det nye Land uden en Øre paa Lommen.

Karantænebaaden, der kom ud og hentede dem, hed „Wellcome“, det var virkelig en bitter Ironi. Dog de lod til at være ved godt Mod; endnu længe førte Binden Brudstykker af Slangen om Jerusalem tilbage til os, medens de under det gule Karantæneslag gled hen over Bølgerne ind mod „det forjættede Land.“

Den 20. April tidlig om Morgenen naaede vi endelig Beirut, kastede Anker paa den ydre Rhed, højste Landings- og Karantæneslag og ventede paa, hvad der vilde komme. Vor Karantæne udløb om Eftermiddagen, saa var det 5 Dage siden vi havde forladt Alexandria; men der hørtes noget om, at der var en Konsul og en engelsk General om Bord, og at de nok skulde sørge for, at vi kom før i Land.

Morgenen gik med de sædvanlige uendelige Læge- og Militærformaliteter, og imidlertid havde vi rigelig Tid til at beundre det dejlige Landskab. Hvor er Beirut skøn, især saadan en Foraarsmorgen. Foran det stadig lige vidunderlige, dybblaa Middelhav med sine mange Sejl og gængende Smaabaade, saa Byen, der med sine røde Tage dukker op af de dejlige Haver og bagved det hele Libanon, grøn og rypig forneden, løftende sine snællædte Tinder ligesom helt ind i den klare, blaa Himmel.

Kl. 9 gled Karantæneslaget ned, og vi stod ind i den indre Havn. Djeblikkelig var vi omringede af en hel Sværm af Smaabaade, hvis Indehavere styrkede om Bord og under Raab og Skrig søgte at bemægtige sig de Rejsende og deres Bagage. Jeg havde ventet, at Misaf, min Plejesøn, skulde være i en af dem; men det opdagede jeg snart, at han ikke var. „Cool“ derimod var der naturligvis med sine knaldende røde Baadsmænd og sit flag slæbende efter sig i Bølgerne, og saa var Landingens jo snart besørget for mit Bedkommende.

Og da jeg kom ud af Toldbygningen, ja, saa stod Misaf der og ventede paa mig, han havde blot ikke kunnet faa Tilladelse til at gaa ud med Baadene, Krigstidens Omstændigheder og Formaliteter er jo uendelige.

Saa var jeg jo egentlig hjemme, min egen Verden havde modtaget mig. Lidt efter kom hans Kone, min kære Lucia, og vi omfavnede og kyskede hinanden saa heftigt midt paa Gaden, at jeg med Nød og Ræppe reddede min Hat fra at falde af.

Jeg skulde opsøge nogle Mennesker i Beirut, blandt andre den danske Konsul, og jeg modtog selv Besøg af en hel Del Armeniere, de fleste af dem fra Urfa.

Nu, da vi „Urfalis“ er spredte for alle Vinde, føler vi os næsten som Slægtinge. Kommer vi sammen, er Glæden stor, og vi har en Mængde Ting at fortælle hinanden, mange Minder at tage frem, mest maasse dem fra de lyse Dage, da vi levede lykkeligt sammen i Urfa og mødtes i Arbejdet eller ved Fester.

Urfas Armeniere forstærker trods alt endnu at være glade, og mange af dem er dygtige Folk, der skaber sig gode Stillinger, hvor de kommer frem. De peger med Stoltthed paa, at det ikke er dem, man finder ved de fremmedes Døre, de klarer for det meste sig selv.

Sikkert skyldes denne Selvstændighed og Dygtighed hos Urfas Armeniere for en Del de Mennesker, der efter Massakrerne i 1895 kom til at lede Hjelpeaktionerne der. Intetsteds, saa vidt det er mig bekendt, har der i en saa udpræget Grad været lagt an paa at skabe Arbejdsmuligheder, og intetsteds har der forholdsvis været givet saa lidt Misme. Der er ikke Tvivl om, at denne Holdning har sat sit Præg paa den opvoksende Slægt.

Den næste Dags Aften tog vi med Toget op over Libanon, og efter en Køre tur paa 20 Timer naaede vi Aleppo, hvor vi blev modtagne af en stor Mængde Urfalis.

Her har jeg nu faaet et nyt Navn og kaldes „Pigen fra Urfa“, saa ved Armenierne, hvem der menes. Længe førend jeg endnu tænkte paa at rejse herud, dukkede fra Tid til anden det Rygte op, at nu var jeg kommet, og der var endog nogle, der kom og fortalte Misaf den store Nyhed.

Denne Gang var det altsaa sandt. Efter at have rejst en hel Maaned, kom jeg endelig til Ro i mit eget Hjem.

Aleppo, den 16. Maj 1921.

Karen Jeppe.

*) Armeniernes eget Navn til deres Fædreland.

tiske Regering og vore allierede overfor Tyrkiet.

Jeg gad dog vide, om vore Venner vilde føle sig fuldt saa beroligede, hvis de helt og holdent var klare over visse skæbnesvangre Rendsgerninger, der følger med den nuværende Stilling.

„Thi hvordan gaar det med Retfærdighed for Armenien?“

Har da vore Venner virkelig en saa kort Huskommelse?

Lad os kalde frem for vort Minde nogle faa af de uomstødelige Sandheder om Armenien!

1. Den tyrkiske Regering har bevist, at den er fuldkommen ude af Stand til at anvende en menneskelig og retfærdig Fremgangsmaade i sin Omgang med sine armenske Undergioner. Der behøves ikke mere noget Vidnesbyrd om den Rendsgerning, at Armenien under ingen Omstændigheder kan vente nogen Art af Hjælp eller Forstaaelse fra Tyrkiets Side.

2. De tyrkiske Armenieres Ret til at opbygge deres Uafhængighed er bleven højtidelig og formelt anerkendt af de europæiske Magter ved Traktaten i Sevres og Staten Armeniens Grænser blev paa Magternes Opfordring fastsatte af Præsident Wilson. (Det er vel værd at lægge Mærke til, at denne Ret til Frihed for Tyrkiets Armeniere blev anerkendt ikke blot af Bestmagterne, men ogsaa ved et Dekret fra Moskvas Sovjet, dateret Januar 1918).

3. Ifølge Sevrestraktaten (Præsident Wilsons Rendselse) skulde Vilajeterne Van, Bitlis, Erzerum og Dele af Trebisonde udstilles fra tyrkisk Omraade og danne det befriede Armenien.

Magterne indrømmede, at dette var det yderste Mindstemaal af Retfærdighed og Genoprettelse, der skyldtes det armenske Folk og enhver fordomsfri Læsning af Historien og Studium af lokale Billeder vil sikkert nok bevise dette.

4. Idet Magterne krævede Tyrkernes Underskrift paa Traktaten i Sevres og Anerkendelse af de armenske Provinsers Uafhængighed, forsøgte de at yde Armenien det fornødne Værn og den Bistand, som kunde sætte Landet i Stand til at leve, omgivet som det var, af fjendtlige Naboer, og berøvet Størsted-

len af sin Befolkning ved de officielle Uddrivninger, plyndret og lagt øde ved seks Mars uafbrudt Krig.

5. Medens Magterne snakkede og var ude af Stand til at finde enten en Mandatær eller Penge til at underbygge den ny Stat med, besatte Mustafa Kemals Tropper hele det armenske Omraade. Tyrkiet overfærd den gamle russisk-tyrkiske Grænse og tog med voldelig Haand Mars og Alexandropol i December 1920. — Endnu holder de dette Omraade fast.

6. De allieredes London-Konference i Februar—Marts d. Mar forsøgte, men forgæves at finde en Basis for en Ordning af Forholdene i den nærmere Orient.

Som hentydet til tidligere, blev det en almindelig Grundsætning, at der skulde gøres Tyrkiets Indrømmelser. Tyrkiske og græske Delegerede blev kaldte til London og der blev stillet Forslag, hvorefter Sevrestraktatens Bestemmelser skulde omdannes; men paa hvad Maade? Ikke, man lægge vel Mærke dertil, paa de allieredes Betsøftning, men paa Armeniernes, det Folk, der er lettest at aarelade!

I Stedet for at opgive lidt af deres eget Bytte, foreslog nu de allierede at berøve Armenierne de smaa Omraader, som Magterne faa Maaneder forud havde overgivet dem!

Det ny Forslag er, at et svømmende og ubestemt „nationalt Hjem“ skal findes til Armenierne, et eller andet Sted ved Tyrkiets østlige Grænse, og at en Kommission skal udnævnes af „Folkernes Forbund“ for „paa Stedet at undersøge et Omraade, der skulde overlades til Armenien“!

Det er den Handling, der sætter Kronen paa en hel Række af yderlig lave Forræderier mod Armeniens Folk.

Hvad Kilikien angaar, hvor der er en stor armensk Befolkning, er det ogsaa nu Forslag oppe, ikke blot en Del af Omraadet, men det hele Land skal gives tilbage til Tyrkernes milde Omsorg.

Hvad kan der gøres? Jo, vi kan vise vor Regering, at der er en Del af vort Folk, som vaager over Retfærdigheden, ikke blot for et Folk, men Retfærdighed for alle. Hvad de ny Forslag angaar, forlanger vi, at

alle Indrømmelser til Tyrkiet skal gøres afhængige af, 1) at Tyrkiet rømmer det Omraade, der er overgivet Armenien, og 2) at der udnævnes en kristen Guvernør for Kilikien eller Oprettelsen af en uafhængig Styrelse for den Provins. — Vi forudsætter for den ny armenske Stat, pengelig Hjælp og Udnævnelsen af en Storkommissær under „Folkernes Forbund“ med et nøjagtigt udarbejdet Massineri for Administrationen. Vi forlanger, at ethvert Forslag til Grundlæggelsen og Fæstnelsen af denne Stat skal tage Hensyn til en mulig Forening af tyrkisk og russisk Armenien, med Ruslands Samtykke.

Overblik over Armeniernes Historie.

Af Pastor B. Oye, Torild.

II.

Kristendommens Indførelse i Armenien blev af Betydning ogsaa for Folkets Kultur. Et Alfabet blev opfundet af to armenske Geistlige. En Litteratur udviklede sig, i Begyndelsen mest af religiøs Indhold, men snart fremkom ogsaa historiske Bøger. Et af de første litterære Forlagender var en Oversættelse af Bibelen paa Armensk. Senere dyrkedes ogsaa Poesi, Sproglære og Filosofi.

Det Tidspunkt paa hvilket Armenierne blev optagne blandt de kristne Folk, blev afgørende for den Retning, som armensk Kristendom og den armenske Kirke har taget og endnu tilhører. Den armenske Kirke tog levende Del i den Strid, som i Tiden omkring Mar 400 efter Chr. satte hele Kristenheden i Bevægelse. Striden drejede sig om Forholdet mellem Kristi guddommelige og menneskelige Natur. Et Parti, som havde sine betydeligste Førere i Alexandria lærte, at den guddommelige og menneskelige Natur kun var to Skider af den ene gudmenneskelige Person. Kristus var fra Evighed Mennekke saa vel som Gud. Et Udtryk for denne Anskuelse var, at Maria blev kaldt „Guds Moder“. Det andet Parti, hvis Hovedkvarter var i Antiochia i Syrien, vilde gøre Alvor af den menneskelige Na-

turs Selvstændighed. De to Naturer i Kristus lodgjørdte ikke en Enhed, men var knyttede sammen til en Person. Kristus antog først ved sin Fødsel menneskelig Natur. I disse Kredse vilde man derfor ikke tillade Udtrykket „Guds Moder“ om Maria. Thi hun fødte ikke Gud, men et Menneske, i hvem Gud var. Maria maatte derfor nøjes med Navnet „Kristi Moder“.

Denne Strid førtes med stor Videnskabelighed ikke blot af Præster og Munk, men Lægefolk, Borgere i de store Byer Konstantinopel, Rom, Alexandria og Antiochia tog ivrig Del i den. Hoffets Herrer og Damer ligesaa. Kejseren, som interesserede sig meget for theologiske Spørgsmaal, men ønskede Enighed og Fred i Land og Kirke, lod sammenkalde Kirkeforsamlinger (Synoder) for at de stridende Partier kunde tale sig til Rette. De berømteste af disse Synoder er den i Efesus (449) og i Chalcedon (451). Paa

disse Synoder gik det overmaade livligt til, ja kom der ofte til Haandgribeligheder, hvorfor man gav dem det betegnende Navn: Røversynoder. Enighed blev ikke opnaaet, men Resultatet blev, at medens Flertallet vedtog en Bekendelse, der i Grunden lod Stridsspørgsmaalet staa uløst i rigtig Erkendelse af, at den menneskelige Tanke i Virkeligheden ikke magtede at give nogen Løsning, saa udfældte to Sætter sig fra Moderkirken. Den ene af disse var Nestorianerne — saakaldet efter Biskoppen i Konstantinopel Nestorius — som hævdede Naturernes fuldstændige Adskillelse; den anden var Monofysitterne — af de græske Ord: monos een og fysis Natur — som lærte, at der kun findes een guddommelig Natur, som helt har opslugt den menneskelige. Den sidste Sætt fik Overhaand i den armeniske Kirke, som den Dag i Dag slutter sig til den monofysitiske Bekendelse.

i Møde. Vore Bestræbelser hvilede paa den ligefremme og jævne Jølfelse, som vi som Mennesker ubetinget er bundet af, at ofre vort eget, naar det gælder at lindre andres Nød. Politiken derimod er udelukkende ledet af økonomiske Interesser med det Maaal at tilføre Folket nye Rigdomme. Denne Tanke var legemliggjort i Planen om Bagdadbanen. I og for sig en fuldkommen forfejlet Spekulation, ja, en stor Vagn, som man stadig fortalte sig selv og andre, at denne Bane skulde tilføre Tyskland værdifulde Raaprodukter. Man fortav, at det i Mesopotamien kun drejede sig om 20,000—30,000 kv. km. dyrket Land med en Befolkningstæthed af et Menneske pr. kv. km., altsaa en fuldkommen udsigtsløs Sag. Dette Jantom ofrede man alt. Man kastede sig over Rusland og kastede derved de mest elementære moralske Grundsætninger til Side. En tysk Rigskansler sagde en Gang i Parlamentet: „Paa Moralens Standpunkt kan vi ikke føre Politik.“ Idet jeg saa at sige har set alt dette med egne Øjne — og rystet af det i det dybeste — blev jeg klar over, at en saadan Politik maatte føre til en skæbnesvanger Katastrofe. Til Vre for vore toneangivende Politikere maa jeg dog sige, at jeg hos mange af dem fandt fuldkommen Forstaaelse for mine Tanker, men ingen havde Mod til at gaa mod Strømmen og derved ofre Navn og Stilling. Og nu efter 25 Aars langt Arbejde kan vi aflægge Regnskab om det var en Utopi, som vi tragtede efter ved vort Hjælpearbejde i Armenien.

Vi staar ved et nyt Afsnit i dette Arbejde — ikke ved Enden paa det. Det ser ud, som om Hovedopgaverne først nu kommer, og at vort hidtidige Arbejde kun har været Forberedelsen dertil. Den Pavse, Gud nu har givet os, skal være en Tid, vi bruger til at ransage os selv, for at forberede os til Arbejdet, der skal komme. Vi skal bede Gud om, at han vil forlene os med den fornødne Hengivelse for hans Gerning i Orienten, saa tør vi trostigt gaa denne store Opgave i Møde. Et Spørgsmaal trænger sig frem: Er det ikke udsigtsløst og haabløst at hjælpe det armeniske Folk? Ganske vist synes det saa. Men jeg er overbevist om, at det armeniske Folk er et af de

25 Aar i Orienten.

Armenien staar foran sin Hovedopgave.

Det tyske Hjælpeforbund for kristelig Rærlighedsgerning i Orienten fejrede i Februar 1921 sin 25-aarige Bestaaen. Pastor E. Lohmann er Grundlæggeren af denne Gerning. Vi gengiver nedenstaaende nogle Enkeltheder af Beretningen fra Pastor E. Lohmann, om hans Syn paa det armeniske Spørgsmaal. (Oversættelse ved H.-N.)

Jaret 1895 modtog Pastor Lohmann de første rystende Efterretninger om Blodbadet i Armenien. I Tyskland vidste næppe nogen Billed derom, takket være den Indvirkning paa Pressen, som fandt Sted fra Konstantinopel. Alle Henvendelser til indflydelsesrige tyske Personligheder og alle Bønner til kristelige Institutioner om at indlede et Hjælpearbejde, blev ganske uden Resultat. Pastor Lohmann besluttede da selv at begynde et saadant Arbejde. Hans første Ghyveblad, der sammen med de bekendte Meddelelser fra Dr. Johannes Lepsius gjorde de frygtelige Tilstande i Armenien almindelig bekendt, indbragte ham 265,000 Mark og mange Mennesker sluttede sig til Arbejdet.

Ingen af os, skriver Pastor Lohmann, anede, hvilken haard Kamp,

vi overtog med dette Arbejde, og denne Kamp er jo langt fra til Ende endnu.

Kampen har ikke blot kostet Tid, Kraft og Penge, men den har ogsaa kostet mangt et værdifuldt Liv. Men det var ikke forgæves. Det har i Nødstiden styrket det armeniske Folks Karakter, saa det vil blive i Stand til at spille en Rolle i den Missionstid, der vil komme for Orienten. De utallige Martyrer, der har maattet betale for deres Tro med deres Blod, er et Tegn paa, hvilket Arbejde Gud har gjort i det dybe.

En Erkendelse, skriver Dr. Lohmann, som dette Arbejde bragte mig, var for mig af stor Betydning for Forstaaelsen af vor Tid. Strafs ved Begyndelsen af Arbejdet traadte Modsatningen mellem vore Bestræbelser og den højere Politik mig

mest begavede og dygtigste Folk i Verden. Dette Folk har sin bestemte vældige Opgave i Orienten. Det skal være en præstelig Nation, et Folk, som skal bane Vej for Guds Rige i Orientens Folkerverden. Men tvungne af ydre Forhold maa det armeniske Folk ofre sine bedste og mest ædle Kræfter for det politiske Liv, af hvilket det dog stadig kastes i en dybere og dybere Afgrund. Først naar det armeniske Folk har erkendt sin egent-

lige af Gud givne Opgave, kommer det paa den rette Bane.

Før Missionen ligger der en stor Opgave i Orienten. Endnu er dette Arbejde kun i sin Begyndelse. Det skal være vor Opgave at forhindre, at der bringes Muhamedanerne et Aftryk af den europæiske Kultur, som de tager for Kristendom. Hvad vi maa bringe dem er Kristus, den levende og genopstandne. Dette er en stor Opgave, men den er ikke for stor for den, der har Tillid til Gud.

To Aar armenisk Republik.

(Oversat ved H.-N.)

Da det armeniske Nationalraad for to Aar siden proklamerede Armeniens Uafhængighed, herskede der i Landet de bedrøveligste Forhold; de Besværligheder, der taarnede sig op for en heldig Udvikling af den ny Republik, syntes næsten uovervindelige. Det næppe 8000 kvadrat km. omfattende Omraade, som med mange Indskrænkninger var blevet tilstaaet den armeniske Stat, var i Følge Krigens Indvirkninger og Tyrkernes Hærgen Skuepladsen for den bitreste Nød. Overalt, hvor man vendte Blikket, saa man kun udtyrkede Marker, Lagre, der var udplyndrede af Tyrkerne, plyndrede Butiker og Bærksteder, Hungersnød, Epidemier og til alt dette kom Faren for nye Blodbade, som tvang over en halv Million armeniske Beboere fra de af Tyrkerne besatte Egne til at flygte til den nye armeniske Stats lille Territorium og derved tidobte dette Lands Nød.

Den nye armeniske Regering, som var udgaaet af Daschnakzution-Partiet, havde Opgaver at løse, som næppe var stillet vanskeligere til nogen anden Regering, og det tyder i lige Grad paa Omtanke og Energi hos Ny Armeniens førende Mænd som paa Livskraft hos den armeniske Nation, at Landet efter 2 Aars Forløb — som endda har været opfyldt af vedvarende Kampe mod Raubfolkene, Kampe, som har lagt Beslag paa Regeringens hele Handlekraft — har naaet en saadan Udviklingsgrad, at ikke blot Armeniens Fremtid er sikret, men som ogsaa

aaabner Udsigt til en hurtig Konsolidering af Landets Tilstand.

Hundersnøden er saa godt som ophørt, takket være De forenede Staters energiske Hjælp, som efterhaanden har leveret den armeniske Regering 4 Millioner Rub (1 Rub er 16 kg) Mel og derfor ydet Regeringen en Kredit paa 11 Milliarder Rubler. Ogsaa Epidemierne og navnlig den en tidlang meget udbredte Plettyfus er i Tilbagegang. Korn dyrkingen er atter i god Gang, forsaavidt som man regner med, at af Landets Forbrug af Hvede, der andrager 12 Millioner Rub, kan Landets egen Høst fremstille de 8 Millioner Rub. I indværende Høstlaar har Regeringen forsynet Bønderne med 350,000 Rub Sædekorn og Landbrugsmaskiner. Vejret har ogsaa været gunstigt, saa der forestaar en god Høst, hvorved Nødvendigheden af at understøtte de nødlidende og arbejdsløse, hvoraf 8000 har fundet B beskæftigelse i Statens Bærksteder, bliver en Del mindre. Før Krigen blev Armenien i væsentlig Grad forsynet med Brødkorn fra Rusland, da Dyrkingen af Bomuld paa de for denne Kultur særlig egnede Sletter (navnlig Sletterne ved Schirak og Ararat) ydede større Fordele. I 1914 androg Bomuldsarealet alene i Gouvernementet Erivan mere end 23,000 Desjatiner*), hvoraf der udvandt 1,108,497 Rub ren Bomuld. I de sidste Aar, da Brødkornet fra Rusland udeblev, var man nødt til at

indskrænke Bomuldsarealerne til Gunst for Brødkornet. Dog bestræber Regeringen sig paa ved alle Midler at hæve Bomuldsproduktionen, som er et meget vigtigt Produkt for Landet. Det nuværende Bomuldsareal beløber sig til 1500 Desjatiner. Mene de for lort Tid siden med armeniske Flygtninge koloniserede Omraader i Sangibasar, Benuk-Badi og Scharur lever i dette Aar en Høst paa 70,000 Rub Bomuld. Ligeledes har man Opmærksomheden henvendt paa Dyrkingen af Tobak og Ris, Vinkultur, Biaol, Jiskeri, Mejeribrug saavel som Kvægopdræt og Skovbrug. Tobakken trives fortrinnsvis i Egnene ved Garni-Basar og Gerch-Bulagh. Mange armeniske Flygtninge, der nylig har slaaet sig ned her, har særlig kastet sig over Tobaksavl. Det nuværende Dyrkningsomraade for Tobak beløber sig til 100 Desjatiner. Ris dyrkes navnlig meget i Egnene ved Igdir, Tschewia, Perakar og Erivan. Mene i Omraaderne ved Sangibasar, Benuk-Badi og Scharur bliver dette Aars Ris høst vurderet til 25,000 Rub. Fortrinlige Vindruer dyrkes ved Erivan, Kamaslu, Etchmiadsin og Michtarak. Den heraf fremstillede gode Vin og Kognak kom tidligere det russiske Marked til gode. Til Fremme af Biaol, Jiskeri og Mejeribrug yder Regeringen Understøttelse. Et Foretagende ved Sevan-Søen (Golttscha) har truffet Foranstaltninger til Formering af de i denne Sø hjemmehørende fortræffelige Flokker og til Opdræt af nyindførte Fisk. Der udsoldes ogsaa Anstrængelser for at hæve Kvægbestanden, der har lidt frygteligt under Krigen. Egnene ved Arakaz, Kars og Dilidjan frembyder alle Betingelser for Kvægopdræt i stor Stil. Mene Græsgangene og Straaningerne ved Arakaz formaar at ernære Hundratusinder af Kvæg. Regeringen har ogsaa henvendt sin Opmærksomhed paa Dprejsning og Pleje af de omfangsrige Skove ved Sarikamisch, Dilidjan, Garakilisesh og Lori.

En lignende Opmærksomhed bliver Industrien til Del, og af Ruinerne opstod i Løbet af lort Tid 67 Fabrikker, og deres Tal vokser ugentlig. En energisk Virksomhed i denne Retning udsoldes navnlig af Arbejdsministeriet, der blev oprettet for

* 1 Desjaten er lidt mindre end en Ha.

at skaffe de mange Flygtninge Arbejde. Dette Ministerium aabnede i Alexandropol, Erivan og andre Byer en hel Række Værksteder for Spinderi, Bæveri, Garveri samt Smedler og Slomagerværksteder, Værksteder til Fremstilling af Brædder, Møbler, Sæbe osv., hvis Virksomhed meget bidrog til at mildne den herskende Barmangel. Disse Værksteder forsynede navnlig Hæren, Børnehjem og Sygehuse, Skoler og andre Statsanstalter og Befolkningen med forholdsvis billige Klæder, Sko, Møbler, Husgeraad osv. Henimod Slutningen af 1919 beløb deres Antal sig til 34. En af Brødrene Manelian med rige Midler udrustet Studiekommission er beskæftiget med at udforske Armeniens rige Mineralrikdom og naturlige Vandkraft for at gennemføre en Udnyttelse af dem i stor Stil.

Rigt Udbytte i den nærmeste Fremtid lover navnlig Kobberminen i Allahvardi, Kulminen i Diti og Saltminen i Kochb.

Gennem Armenien fører Banen fra Batum til Djulfa (ved den persiske Grænse) og til Mars (tidl. russisk-tyrsk Grænse). Af det i Transkaukasien værende rullende Materiel tilfaldt der kun Armenien en ringe Del, fordi de fleste Vogne og Lokomotiver, da Transkaukasiens tre Republikker opstod, af Tyrkerne var forsludt til de nordlige og vestlige Egne (Georgien og Azerbeidjan). Dette var ogsaa Tilfældet med Krigsforraadene og andre Goder. Ved Oprættelsen af et Lokomotivværksted i Alexandropol kunde Tallet paa Lokomotiver og Vogne i Armenien (henholdsvis 90 og 900) forhøjes noget, og en videre Forøgelse tilstræbes stadig. Hurtigtogene har en Hastighed paa 50 km. Antallet af Jernbanearbejdere er 6000.

En af Regeringens Hovedopgaver er Bosættelsen af de armeniske Flygtninge, som under Krigen maatte forlade deres Bostavn under de tyrkiske Forfølgelser. Et stort Antal af dem blev bosat i Sangibasar, Benuk-Bedi og Scharur, efter at de tatariske Indbyggere i disse Egne var udvandet til Persien. Regeringen bestræber sig endvidere paa at tilbageføre de armeniske Flygtninge, der endnu befinder sig i Ciskaukasien, hvis Tal anslaaes til 70,000. Den

russiske Sovjet-Regering har givet sin Tilladelse dertil, og den georgiske Regering lovede at lette Gennemførelsen gennem Georgien.

Ved at gennemtænke, hvilket mægtigt Arbejde, der ligger bag disse Genrejsningsforsøg, faar man Respekt for Armenierne og Tillid til, at de er i Besiddelse af gode Evner til at danne en selvstændig Stat.

Imidlertid er Ulykken atter brudt ind over Armenien! Kun i to Uger havde de relativ Fred, saa brød Bolschevikerne som en Stormflod ind over Georgien og Armenien og knuste disse to Riger. Svære Kampe og onde Trængselstider forestaar nu Armenierne, men den Energi, de udviste, da det gjaldt om at bygge deres Land op paany, giver os Tillid til, at de skal formaa at genrejse deres Land, naar Freden en Gang kommer.

Et Blad af Armeniens Historie

er Navnet paa en lille Bog, der er udgivet af „Kvindelige Missionsarbejdere“, og som er udkommen paa Lohses Forlag.

Vi anbefaler vore Læsere varmt at købe denne lille Bog, der giver et Billede af Armeniens Lidelseshistorie i vore Dage. — Beretningen om K. M. U.'s 10-aarige Arbejde i Armenien indledes med følgende:

Armenien! — Du underlige Land, hvor Menneskehedens Bugge stod — hvor Eufrats Bæde, som gennemstrømmede Paradis Have, i vore Dage er forvandlet til „den mørke Flod“, der i sit Dyb ruger over Rædsler, som ingen menneskelig Ven formaar at skildre! Du Land, som i din rige Frugtbarhed, din Naturskønhed var skabt af Gud som en „Edens Have“, men som i vore Dage af „den falkne Profet“'s Tilhængere er blevet forvandlet til et Helvede paa Jorden! Du Land, hvis Folk først af alle kaldte sig efter Kristi Navn, og som i vore Dage under Lidelser og Pinsler bliver udryddet af Jorden for det samme Navns Skyld — din Historie gennem Aarhundreder vil leve, naar andre af Verdens Riger er sunket i Glemselens Hav, thi du er indskrevet i Guds Riges Historie her paa Jorden.

Derefter følger Missionærernes Beretninger om de bloddryppende Lidelser, det armeniske Folk har været udsat for. Igennem alle Missionærernes enstemmige Vidnesbyrd ses det, at Udryddelsen af Armenierne var Kristensfølgelse, den største, Verden endnu har været Vidne til.

Hvad sker der i Armenien?

Det er yderst sparsomt med Efterretninger fra Armenien og de af Armenier beboede Omraader.

Den tyrkiske Regering i Angora, understøttet af de russiske Bolscheviker, udnytter Ententens Stilling til Problemerne i Lilleasien og Kaukasus af alle Kræfter og har ikke ratificeret Overenskomsten med Frankrig. Tyrkerne forlanger endnu større Indrømmelser, end de alt har faaet, og har ikke engang løsgivet de fangne Franskmænd. Krigstilstanden med Frankrig bestaar derfor stadig og vanskeliggør Efterretninger derude fra. Imidlertid har Grækerne Kamp været ret uheldig, og der meldes om Drab paa Kristne i Lilleasien. I Følge Telegrammer skal 25 armeniske Landsbyer være stuet i Brand af Tyrkerne. Kristenfølgelserne gaar ellers i Djebbløkket hovedsagelig ud over Grækerne, men de sidste Rester af Armenierne bliver altsaa heller ikke skaanet, navnlig hvor de bor sammen med Grækere. Armeniernes Skæbne i Tyrkiet er altsaa saa bedrøvelig som nogensinde før.

Frf. Karen Jeppe og de øvrige europæiske og amerikanske Hjælpevirksomheder har fuldt op at gøre med at opsamle de uheldige, der søger nyt Heimsted efter at have reddet Livet, men mistet alt hvad de ejede af timeligt Gods. Om Tilstanden i den lille armeniske Republik foreligger der ingen Efterretninger. Men Situationen er sikkert meget bedrøvelig. Vi kan skønne dette ud fra en Beretning, vi i disse Dage har modtaget fra en fra Georgien hjemvendt Dansker. Denne Beretning vil fremkomme i næste Nr. af „Armeniervennen“.

Den græske Hær har nu faaet Oprejsning for det Nederlag, som Tyrkerne tilspøjede dem i Slaget ved Estischehr den 2. April. Efter fire Dages Kampe rykkede de græske Tropper forleden ind i det vigtige Beskuddepunkt Kutata (sydvest for Estischehr).

Det saa en Tid ud, som om den anden græske Offensiv skulde bringe Grækerne et nyt, et afgørende Nederlag.

Grækenland har siden 1912 staaet

under Baaben, og den græske Hær har maattet udkæmpe haarde Kamp, men Grækerne drog dog med ny Begejstring i Krig mod Tyrkerne for at hævde Smyrna og Smyrna-Territoriet, som var tilskrevet Grækenland ved Sevres-Traktaten, men som Frankrig vilde berøve det for at tage Hævn for Venizelos' Fald og muligt ad den Vej gaang styrte Kong Konstantin og Keiser Wilhelms Søster fra Tronen.

Man havde ventet, at den græske Offensiv vilde begynde straks efter Kong Konstantins Ankomst til Hæren, men Tiden gik, uden at den græske Hær rykkede frem.

Parisen styldtes diplomatisk Forhandling. Frankrig og Italien vilde gribe mæglende ind til Fordel for Tyrkiet, England var nærmest tilbøjelig til at begunstige Grækerne, og der førtes Forhandlinger med den græske Regering. Til sidst gav England forsaavidt efter, som det gik med til et Mæglingsforslag, som den 21. Juni blev overrakt den græske Regering. Men den 25. Juni gav Grækenland et meget høfligt, men ogsaa bestemt afvisende Svær. Den græske Regering gjorde, ikke uden Berettigelse, gældende, at den var ledet ind på sin Offensivpolitik af selve „sine store allierede“ og mente at tjene deres Interesser ved at bekæmpe Tyrkerne.

De indbyrdes meget uenige Ententemagter overlod dermed Grækerne til deres Skæbne; man mente i det mindste i Paris, at Tyrkerne nok selv skulde ordne den Sag med Grækerne.

Kemalisterne foretog et rask Fremstød mod Nordvest og besatte den 27de Juni Ismid, og den 28. Juni meldtes der over Konstantinopel, at Grækerne havde lidt et Nederlag paa den sydlige Del af Krigsskuepladsen, i Ushak-Afsnittet, og at den 13de græske Division var fuldstændig slaaet.

Der indløb i Begyndelsen af Juli nye tyrkiske Sejrsmeldinger, men derefter indtraadte der en Pause. Den græske Hær er siden sit Nederlag i Begyndelsen af April blevet fuldstændigt reorganiseret. Den tæller 11 Divisioner — ialt 180,000 Mand, fordelt i tre Armékorps. Den venstre Fløj stod ved Brussa, Centrum i Smyrna, højre Fløj rykkede frem i Ushak-Afsnittet.

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedicson,
Enighedsvej 33, Charlottenlund.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
»Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sæck,
Pileallé 19 B., København F.

Om de tyrkiske Stridskræfter sæner man fuldstændigt blot nogenlunde sikre Efterretninger. Den græske General Papulos anslaaer dem til 60,000 Mand. Den tykke General Diman v. Sanders, der har spillet en saa stor Rolle i den tyrkiske Hær, anslaaer Mustafa Kemal's Kamptropper til omtrent 100,000 Mand, men mener, at deres Tal stadigt forøges. Ifølge hans og andres Beretninger har Kemalisterne fra Sovjetrusland faaet betydelige Forstærkninger af Artilleri med rigelig Ammunition, der stammer fra det Nyttede, der er taget fra Denikins og Wrangels Hære. Sovjetrepublikken skal ogsaa have sendt et Par Rytterregimenter til Angora.

Den 15. Juli kunde den græske Generalstab melde, at de græske Tropper i Løbet af to Dage var rykket 70 Kilometer frem og havde besat Jenikoi paa Vejen til Kutaja. Derefter meldtes, at Grækerne havde besat Karahissar; men da Grækerne rykkede frem fra alle Sider, maatte Mustafa Kemal rømme Byen.

Man maa med al Interesse imødesætte det græsk-tyrkiske Felttogets Fortsættelse; Løsningen af det tyrkiske Spørgsmaal afhænger i høj Grad af den græske Offensivs Resultater.

Til de nødlidende Armeniere

har „De Danske Armeniervenner“ Komite modtaget følgende Bidrag (Beløbene er angivet i Kroner):

J. S. 15, Fru S. Lykke, Holte 5, Lærer M. S. Nielsen, Vallensbød 10, Ingeniør M. C. Holst, Aarhus 300, Sognepræst Klink og Hustru 25, en Unævnt 2, F. B. 200, Fru Rasmussen, Samsø 20, K., Slagelse 20, C. W. 5, H. S. 3, A. E. Andersen 25,

Pastor M. A. Boye, Malling 175, Baronesse Schaffalitzky de Mackadell, Rynkebygaard 10, Fru Inspektør Nyholm, Ballerup 10, Fru Augusta Hoff, Lyngby 10, Fru S. Ludvigsen 10, Fru Karen Petersen 20, Fru Ragnhild Moris 10, Frk. Singleff 50, C. A. Jarding og Hustru 100, Rektor Otto Madsen, Ordrup Gymnasium 150, C. E., Nykøbing Falster 20, Fru Sine Nielsen, Lyngby 5, L & K Eshf. 20, A & S 8, C. S. 5, C. D. og A. Møller 9, M. O. 5, Fru Mortensen 10, D. D. 20, Telefonistinder, Central Byen 78, F. S. 2, J. O. S. 10, M. Benedicson 5,35, Frk. Elna Poulsen, Ballerup 10, Frk. S. Forchhammer 10, Handelsgartner Chr. Waterstradt, Gentofte 10, Proprietær N. R. Møller fra Aarhuskredsens 1000, de Ferslewskes Blade 35, Fru Torfason 20, Provst Henry Larsen, Stamstrup 110, Frøken Karen Keppe, indsamlet ved Foredrag i Røge 176, i Høje Taastrup 75,22, i Vallekilde 539,26, i Gentofte 231,28, R. J. 28,24. B. A. J. 1, Provst Hjortfær, Lyngby 230, Fru Lis Halberg Præstegaarden Hals 10, Grosserer Christen Daell 50, Fru Carlsen 5, Provst M. A. Boye, Torrild, Odder 100, Fru Carlsen 5, Bogbinder M. Andersen 20, Fru Kath. Bjerre 10, Sigrild Dydensborg 50, S. Torsleff, Aarhus 20, Eg. Møghaas 10, Fru Bartholdy, Laurbjerg 23,60, Fru J. Langmann, Aarhus 15, Sognepræst J. Herkind, Baarje 48,40, Valgmenighedspræst Jonnesbed-Wulff, Vallekilde-Hørve 200, M. Høgfsted, Aarhus 10.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

V. Bockelund,
København, Højbroplads 21, Kasserer.

Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles paa alle Postkontorer eller ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

Talaat Paschas Banemand.

Salomon Teilirian frikendt.

I Edsvorneretten i Berlin paabegyndtes Torsdag d. 2. Juni Processen mod den armeniske Student Salomon Teilirian, som den 15. Marts dræbte den tyrkiske Storbefir Talaat Pascha ved et Revolverstød paa Gaden. Den unge Armenier er lille af Vækst og svagelig af Udseende.

Uf Forhøret fremgik, at den Anklagedes Forældre havde været velhavende Købmandsfolk i den lille By Pakaritsch, hvorfra de maatte flygte til Erfindjan. Under Massakrerne i 1915 blev de sammen med flere andre Familier ført bort. Den Anklagedes Fader købte nogle Væbner og Okskærrer og maatte forlade Byen, eskorteret af Gendarmere. Bludselig blev der raabt: Holdt! Gendarmene plyndrede den Anklagedes Paarørende, og der faldt Skud. Hans Moder og Søskende blev slaaet til Jorden og mishandlede. — Her holdt den Anklagede Hænderne for Øjnene og sagde, at han hellere vilde dø end skildre disse frygtelige Dage. Lidt efter fortsatte han dog: Alle mine Paarørende blev slaaet ihjel. Jeg selv fik et Slag i Hovedet og mistede Bevidstheden. Da jeg kom til mig selv igen, laa jeg mellem Lig. Jeg slæbte mig hen til en Landsby, hvor Kurderne tog sig af mig; men jeg maatte igen forsøje mig bort, da det under Dødsstraf var forbudt at hjælpe Armenierne.

Paa Retspræsidentens Spørgsmaal, om den Anklagede erkendte sig skyldig i Mord, svarede han: Nej, Min Samvittighed er ren. Et Par Uger før den skæbningsvangre Dag viste min Moder sig for mig i Drømme og sagde: „Du har set, at Talaat er her, men du foretager dig intet. Du er ikke min Søn.“ Jeg besluttede da at dræbe Talaat. Da jeg fra mit Vindue saa Talaat forlade sit Hus, løb min Moders Ord atter i mine Ører. Jeg greb Revolveren og løb ned paa Gaden. Da jeg var et Par Skridt fra Talaat, skød jeg ham gennem Hovedet, og han døde øjeblikkeligt.

Paa Retspræsidentens Spørgsmaal, om han ikke vidste, at den tyffe Lov forbød Mord, svarede den Anklagede, at han ikke optraadte som Morder.

Flere bekendte Sindsygelæger overværede Forhandlingerne.

Under den fortsatte Proces skildrede det armeniske Vidne Effian i Enkelttheder Massakrerne i Erzerum i 1910, under hvilke han mistede mange af sine Slægtninge.

Professoren Lepsius bekræftede Vidneudsagnene. Af 1,850,000 Armeniere blev 1 Million paa den grusomme Maade hugget ned af Tyrkerne. Officielt drejede det sig om Deportationer til Orkenen. De, der ikke blev hugget ned, døde af Sult. De 200,000 Armeniere i Konstan-

tinopel, Smyrna og Aleppo blev skaaede. Lepsius erklærede, at dette skyldtes General Limannus og den tyffe Konsul i Aleppo Rössler.

Den katolske Biskop Krikolis Balskian, som er ankommen fra Manchester, supplerede Oplysningerne om Tyrkernes Rædselsgerninger. Biskoppen blev selv i 1915 sammen med 390 Landsarbejdere deporteret, og kun 16 af hans Lidelseskæsler bevarede Livet.

Paa Forsvarerens Spørgsmaal, om Armeniere i Almindelighed ansaa Talaat Pascha for Ophavsmanden til Armenier-Forsølgelserne, svarede Biskoppen, at denne Mening uimodsigelig svarede til Rædselsgerningerne.

Der oplæstes derpaa fem af Talaat Pascha underkrevne Telegrammer, hvor-

af det fremgik, at denne endog havde givet Befaling til at fjerne Børn fra Bassenhusene, da de kunde udvikle sig til skadelige Elementer.

Efter at de medicinske Sagkyndige havde affaet Rendselse over den Anklagede, nedlagde Statsadvokaten Paastand om at kende den Anklagede skyldig i Mord.

De Edsvorne fældede Rendselsen „Ikke skyldig“, hvorefter Teilirian frifandtes og blev løsladt med det samme.

Efter at Retsforhandlingen var afsluttet, blev Teilirian overvældet med Lykønskninger fra sine armeniske Landsmænds Side.

Det synes dog, som om Tyrkerne ikke vil lade det blive staaende ved dette Udfald af Processen.

Armenien og Tyrkiet.

Af Harold Burton, Præst i England, Medlem af Verdensligaen for Armenien.

For at give vore Venner herhjemme et Begreb om det skamløse Spil, Vestmagterne for Siden driver med Armenien, har vi optaget den følgende Skrivelse fra en af Englands mest fremtrædende Armeniervenner, Harold Burton. Den Opfordring, hvormed han slutter sit Brev, vil ogsaa udgaa til dem, der føler for Armeniens Krav i vort Land.

Gde og Ledelse i hvad der er levnet af det Osmaniske Rige er gledet fra Sultanen, Mohammed V, over til Mustafa Kemal Pascha, den midaldrende, tavse Soldat, der intet Hjem kender uden sit Dejrtekt, han har Tyrkens seige Humør, som hans Skrivelse til den engelske Regering vidner om, hvor han takker den for de Geværer og Kanoer, der var givet til Armenierne og som han gjorde til Bytte i Kars!

Vi har (af Mr. Albert Chau) faaet at vide, at Mustafa Kemal nu er fri for „al Angst for et uafhængigt Armenien“ i noget Omraade af det forhenværende tyrkiske Rige og er derfor i Stand til ikke blot at trykke Grækerne tilbage mod Smyrna, men at gøre et kraftigt Angreb paa de franske Tropper i Kilikien. Han har endnu stadig i Reserve de mægtige Forraad af Ammunition, som Tyrkerne efterlod, og der hvisles om, at mere end en af de allierede nylig har hjulpet godt til at udfylde Hullerne i Forraadbene.

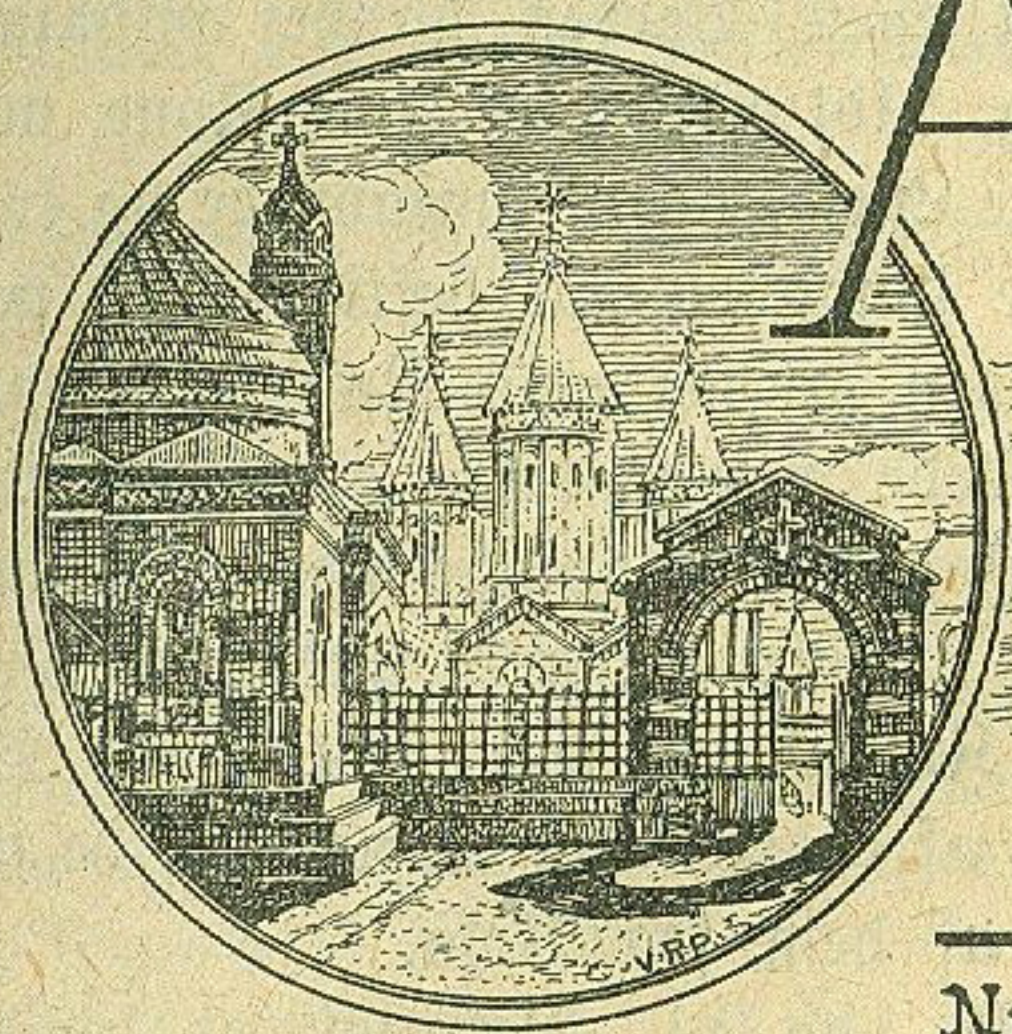
Jeg ønsker at vende Opmærksomheden mod en iøjensaldende og betydningssfuld Rædselsgerning: „Tyrkiets voksende Styrke“.

Hvad skyldes dette? For en væ-

sentlig Del har det sin Ursag i de ledende allierede Magters vel forstaaede Samtykke og villige Bifald. Skinsyge paa hverandres Indflydelse i Orienten, ude af Stand til at underholde passende væbnede Stræker til Polititjeneste under en forlænget Baabensstilstand og frem for alt andet opfyldte af en fælles Frygt for Rusland og for det, Rusland kan blive til i Fremtiden, har de i stille Enighed givet større og større Indrømmelser til tyrkisk Nationalisme i Løbet af 1920. Venizelos' Fald bestyrkede dem i den Politik, hvorhen imod de næsten uvilkaarligt var drevne i de sidste atten Maanedes. Efter den Begivenhed har det været forholdsvis let for den britiske Regering at dæmpe sin Lyst til at yde Grækenland Støtte — og i Virkeligheden stive Ryggen af paa den anden Kæmper. Indvillige Strømninger, „national Ret“, Ridderlighed overfor en „hæderlig“ Fjende — alle disse og andre Grunde er paatalde for at retfærdiggøre denne Rovending i Politisk.

Vi holder paa den gamle Hest endnu en Gang!

Nu opdager jeg, at et helt anseeligt Tal af oprigtige og alvorlige Mennesker er vel tilpas ved den Politisk, der nu er antaget af den bri-

ARMENIERVENNEN

Nr. 5-6

Maj-Juni 1921

I. Aarg.

Atter i Orienten.

Brev fra Frk. Karen Jeppe.

Det var i Alexandrias Havnegader, at jeg efter snart 3 Aars Fraværelse gensaa den uforsfattede Orient, og lad mig sige det straks, Gensynets Glæde var stor.

Jeg sad i en Droske sammen med en ung Købmand, hjemmehørende i den tyske Koloni ved Jaffa, en Distrikt med nogle Smaabørn og en polsk Jødinde.

Mærkeligt nok var Jøindend, der jo dog selv havde orientalsk Blod i sine Aarer, ret uforstaaende og følte sig nærmest frastødt, hvorimod vi andre hver paa sin Maade nød Synet og Lugten og hele det brogede Liv.

Naturligvis var det for to af os først og fremmest Erindringen om lykkelige Dage og Timer, der vaagnede i os og gjorde os glade; men ogsaa den unge Wienerinde frydede sig, og ved at se paa hende mindedes jeg saa vel, hvordan jeg selv havde været til Mode, da jeg som 27-aarig for første Gang betraadte Orienten.

Det var saa nogenlunde det samme Syn. Gaderne var bestrøede med Salatblade og andet Affald, en død Råt manglede da heller ikke oven i saadan en Bunte. Men der var mange flere levende Råtte, der laa i de aabne Boder og snurrede velbehageligt i Solskinnet. Indhydende Strugter var stablede op i dekorative Pyramider, Jaarekroppe hang og dinglede med friske Roser stuet i Bagdelen, Manufakturhandlernes Boder mindede mest af alt om Fastelavnsspis, saadan glim-

rede Elør og Silkebaand i alle Regnbuens Farver. Oppe i Luftten skinnede brogede Skilte med franske, engelske, italienske, arabiske, armeniske, græske Inscriptioner, og under Skiltet sad den respektive Ejer paa en lav Halmstol, rygende en Cigaret og døjede i samme velbehagelige Ro som Ratten, hvis han da ikke netop med megen Bestalenhed og mange Fagter var i Færd med at ekspedere en Kunde. En underlig Lugt, der samtidig fremkaldte Forestillingen om Appelsiner, Hvidløg og Svøb, fulgte en fra Gade til Gade.

Vi søgte at gøre os klart, hvad det var ved alt dette, der frydede os, og vi blev enige om, at i Orienten er alting malerisk, Snavset ogsaa, maasse det især; for da vi drejede ind i Byens brede, fine, forholdsvis rene Gader med europæiske Butikker og Automobileer i Række, saa var der ikke mere noget ved det.

Men naturligvis, derinde var der jo gode Restauranter. Vi vilde meget have betækket os for at sætte os ind i et af de maleriske Huller og spise der, det vilde vist heller ikke have bekommet os godt.

Den næste Dag fandt Wienerinden paa, at hun sammen med Børnene og Jøindend vilde gaa ind og købe noget Mad i de henrivende Gader. Jeg raadede dem fra det; men de mente, at det nok skulde gaa, og drog afsted. Dog de kom snart tilbage med et rigtig magert Resultat. De havde ikke fundet ret meget

spiseligt, Børnene var bleve forstrækkede og havde givet sig til at græde, Folk var bleve nærgaaende og var stimlede sammen om dem. Da tilsidst en af dem havde klappet Damen paa Skulderen og sagt: „Du bist schön,“ greb de Flugten.

Det var nu just ikke svært at forudsige, hvordan det vilde spænde af. Det er en særlig Kunst at gaa i de orientalske Gader, som om man var blind og døv for alting, og med en Mine, der siger til enhver: „Hold Dig væk fra mig.“ Det skal først læres.

Da vi endelig efter megen Vaden og Vossen blev færdige til at forlade Alexandria, var der sket en stor Forandring ombord paa „Meran“, saadan hed det Skib, jeg sejlede med fra Venedig til Beirut. Før havde vi kun været faa Passagerer paa 1. og 2. Klasse, nu var hver en Plads optaget.

Det blev en Prøvelse for mig. Jeg havde hidtil haft hele Kahytten for mig selv, nu kom der to arabiske Kvinder ind, og den ene af dem havde endda et spædt Barn med.

Jeg kunde ikke forstaa et Ord af det, de sagde; for de kunde absolut kun Arabisk; men jeg kunde godt lide dem, de havde et venligt, imødekommende Væsen, og det var let at mærke, at de ikke var af dem, der rapsede.

Alligevel kunde jeg ikke være i Kahytten; for de lukkede hermetisk til om Ratten. De fleste Orientaler er visse paa, at de vilde blive syge, hvis de fik frisk Luft ind i Soveværelset, og det er ganske haabløst at ville overberise dem om det modsatte. Orientaliske Mænd kan man maasse faa til at gaa ind paa ens Tanteingang, Kvinder saa godt som

aldrig, de er saa underlig uudvil-
lede og kan ikke rumme ret mange
Ideer og Forestillinger.

Jeg veg altsaa Pladsen og sov
3 Nætter i Liggestole og paa
Bænke, som det nu kunde falde sig,
indtil jeg endelig efter Jaffa igen
kom sammen med europæiske Damer
og fik en ordentlig Køjplads.

I Jaffa var der stor Udslibning
af polske Jøder, over hundrede unge
Mænd og Kvinder mest af Haand-
værkerstanden, der nu drog ud for
at tage deres nye Fædreland i Be-
siddelse.

De sang meget i Kor, og især
var der en orientalsk Melodi, som
jeg ofte hørte og kom til at synes
om. Slangens Indhold forstod jeg
godt nok, skønt Ordene var mig gan-
ske fremmede; men eet hørte jeg gen-
taget paa en saadan Maade, at det
Hele ikke var til at tage fejl af.

Naar „Jerusalem, Jerusalem“ lod
hen over Tæppet, blev jeg grebet af
en sølsom Bevægelse. Jeg kunde saa
levende forstaa og føle med dette
Folk, der nu efter den lange, lange
Udlændighed og alle de ustandne
Lidelser forsøgte at faa et Fædre-
land, en Blet, der endelig var deres.

Og saa dukkede jo den Tanke op,
om jeg skulde opleve den Dag, da
jeg sammen med mine armeniske Ven-
ner kunde drage ind i „Hajastan“*)
Det var mit Livs allerhøjeste Ønske;
men det ser foreløbig ud til at ligge
et godt Stykke ude i Fremtiden.

I Jaffa er der forøvrigt et ar-
menisk Baadelaug, de var de første,
der sammen med „Cool“ nærmede
sig Skibet, og det glædede mig at
se, hvordan den armeniske Driftig-
hed ogsaa her havde banet sig en
Vej.

Palæstina modtog ikke sine Børn
godt, det første, de fik at vide i
Jaffa, var, at de ikke straks maatte
komme ind i Landet. I Alexan-
dria var der Pest eller noget af den
Slags, hed det, og alle, der kom
derfra, skulde interneres nogle Dage
paa Karantænestationen. Det var en
ny Besværlighed for de tilrejsende
Jøder. De havde jo maattet købe
deres Billetter for polske Penge, og
selv 3. Klasse var for dem en hel
Formue. Nu fik de uventet en hel
Del Ekstraudgifter, saa der var vist

mange af dem, der kom ind i det
nye Land uden en Øre paa Lommen.

Karantænebaaden, der kom ud og
hentede dem, hed „Wellcome“, det
var virkelig en bitter Ironi. Dog
de lod til at være ved godt Mod;
endnu længe førte Binden Brud-
stykker af Slangen om Jerusalem
tilbage til os, medens de under det
gule Karantæneslag gled hen over
Bølgerne ind mod „det forjættede
Land.“

Den 20. April tidlig om Mor-
genen naaede vi endelig Beirut, ka-
stede Anker paa den ydre Rhed, hej-
ste Landings- og Karantæneslag og
ventede paa, hvad der vilde komme.
Vor Karantæne udløb om Eftermid-
dagen, saa var det 5 Dage siden vi
havde forladt Alexandria; men der
høntedes noget om, at der var en
Konsul og en engelsk General om
Bord, og at de nok skulde sørge for,
at vi kom før i Land.

Morgenens gif med de sædvanlige
uendelige Læge- og Militærforma-
liteter, og imidlertid havde vi rige-
lig Tid til at beundre det dejlige
Landskab. Hvor er Beirut skøn, især
saadan en Foraarsmorgen. Foran
det stadig lige vidunderlige, dybblaa
Middehav med sine mange Sejl og
gængende Smaabaade, saa Byen,
der med sine røde Tage dukker op
af de dejlige Haver og bagved det
hele Libanon, grøn og rypig for-
neden, løftende sine sneklædte Tin-
der ligesom helt ind i den klare,
blaa Himmel.

Kl. 9 gled Karantæneslaget ned,
og vi stod ind i den indre Havn.
Djeblikkelig var vi omringede af en
hel Sværm af Smaabaade, hvis
Indehavere styrkede om Bord og
under Raab og Skrig søgte at be-
mægtige sig de Rejsende og deres
Bagage. Jeg havde ventet, at
Misaf, min Plejesøn, skulde være i
en af dem; men det opdagede jeg
snart, at han ikke var. „Cool“ der-
imod var der naturligvis med sine
knaldende røde Baadsmænd og sit
Flag slæbende efter sig i Bølgerne,
og saa var Landingens jo snart be-
sørget for mit Bedkommende.

Og da jeg kom ud af Toldbyg-
ningen, ja, saa stod Misaf der og
ventede paa mig, han havde blot
ikke kunnet faa Tilladelse til at gaa
ud med Baadene, Krigstidens Om-
stændigheder og Formaliteter er jo
uendelige.

Saa var jeg jo egentlig hjemme,
min egen Verden havde modtaget
mig. Lidt efter kom hans Kone, min
kære Lucia, og vi omfavnede og kys-
sede hinanden saa heftigt midt paa
Gaden, at jeg med Nød og Ræppe
reddede min Hat fra at falde af.

Jeg skulde opsøge nogle Menne-
sker i Beirut, blandt andre den dan-
ske Konsul, og jeg modtog selv Be-
søg af en hel Del Armeniere, de fle-
ste af dem fra Urfa.

Nu, da vi „Urfalis“ er spredte
for alle Vinde, føler vi os næsten
som Slægtinge. Kommer vi sam-
men, er Glæden stor, og vi har en
Mængde Ting at fortælle hinanden,
mange Minder at tage frem, mest
maaske dem fra de lyse Dage, da vi
levede lykkeligt sammen i Urfa og
mødtes i Arbejdet eller ved Fester.

Urfas Armeniere forstaaer trods
alt endnu at være glade, og mange
af dem er dygtige Folk, der skaber
sig gode Stillinger, hvor de kom-
mer frem. De peger med Stoltthed
paa, at det ikke er dem, man finder
ved de fremmedes Døre, de klarer
for det meste sig selv.

Sikkert skyldes denne Selvstændig-
hed og Dygtighed hos Urfas Arme-
niere for en Del de Mennesker, der
efter Massakrerne i 1895 kom til
at lede Hjelpeaktionerne der. Intet-
steds, saa vidt det er mig bekendt,
har der i en saa udpræget Grad
været lagt an paa at skabe Arbejds-
muligheder, og intetsteds har der
forholdsvis været givet saa lidt M-
misse. Der er ikke Tvivl om, at den-
ne Holdning har sat sit Præg paa
den opvoksende Slægt.

Den næste Dags Aften tog vi med
Toget op over Libanon, og efter
en Køre tur paa 20 Timer naaede
vi Aleppo, hvor vi blev modtagne
af en stor Mængde Urfalis.

Her har jeg nu faaet et nyt Navn
og kaldes „Pigen fra Urfa“, saa ved
Armenierne, hvem der menes. Læn-
ge førend jeg endnu tænkte paa at
rejse herud, dukkede fra Tid til anden
det Rygte op, at nu var jeg kom-
met, og der var endog nogle, der
kom og fortalte Misaf den store
Nyhed.

Denne Gang var det altsaa sandt.
Efter at have rejst en hel Maaned,
kom jeg endelig til Ro i mit eget
Hjem.

Aleppo, den 16. Maj 1921.

Karen Jeppe.

*) Armeniernes eget Navn til deres
Fædreland.

tiske Regering og vore allierede overfor Tyrkiet.

Jeg gad dog vide, om vore Venner vilde føle sig fuldt saa beroligede, hvis de helt og holdent var klare over visse skæbnesvangre Rendsgerninger, der følger med den nuværende Stilling.

„Thi hvordan gaar det med Retfærdighed for Armenien?“

Har da vore Venner virkelig en saa kort Huskommelse?

Lad os kalde frem for vort Minde nogle faa af de uomstødelige Sandheder om Armenien!

1. Den tyrkiske Regering har bevist, at den er fuldkommen ude af Stand til at anvende en menneskelig og retfærdig Fremgangsmaade i sin Omgang med sine armenske Undergioner. Der behøves ikke mere noget Vidnesbyrd om den Rendsgerning, at Armenien under ingen Omstændigheder kan vente nogen Art af Hjælp eller Forstaaelse fra Tyrkiets Side.

2. De tyrkiske Armenieres Ret til at opbygge deres Uafhængighed er bleven højtidelig og formelt anerkendt af de europæiske Magter ved Traktaten i Sevres og Staten Armeniens Grænser blev paa Magternes Opfordring fastsatte af Præsident Wilson. (Det er vel værd at lægge Mærke til, at denne Ret til Frihed for Tyrkiets Armeniere blev anerkendt ikke blot af Bestmagterne, men ogsaa ved et Dekret fra Moskvas Sovjet, dateret Januar 1918).

3. Ifølge Sevrestraktaten (Præsident Wilsons Rendselse) skulde Vilajeterne Van, Bitlis, Erzerum og Dele af Trebisonde udstilles fra tyrkisk Omraade og danne det befriede Armenien.

Magterne indrømmede, at dette var det yderste Mindstemaal af Retfærdighed og Genoprettelse, der skyldtes det armenske Folk og enhver fordomsfri Læsning af Historien og Studium af lokale Billeder vil sikkert nok bevise dette.

4. Idet Magterne krævede Tyrkernes Underskrift paa Traktaten i Sevres og Anerkendelse af de armenske Provinsers Uafhængighed, forsømte de at yde Armenien det fornødne Værn og den Bistand, som kunde sætte Landet i Stand til at leve, omgivet som det var, af fjendtlige Naboer, og berøvet Størstedele

len af sin Befolkning ved de officielle Uddrivninger, plyndret og lagt øde ved seks Mars uafbrudt Krig.

5. Medens Magterne snakkede og var ude af Stand til at finde enten en Mandatær eller Penge til at underbygge den ny Stat med, besatte Mustafa Kemals Tropper hele det armenske Omraade. Tyrkiet overstred den gamle russisk-tyrkiske Grænse og tog med voldelig Haand Mars og Alexandropol i December 1920. — Endnu holder de dette Omraade fast.

6. De allieredes London-Konference i Februar—Marts d. Mar forsøgte, men forgæves at finde en Basis for en Ordning af Forholdene i den nærmere Orient.

Som hentydet til tidligere, blev det en almindelig Grundsætning, at der skulde gøres Tyrkiets Indrømmelser. Tyrkiske og græske Delegerede blev kaldte til London og der blev stillet Forslag, hvorefter Sevrestraktatens Bestemmelser skulde omdannes; men paa hvad Maade? Ikke, man lægge vel Mærke dertil, paa de allieredes Betsøftning, men paa Armeniernes, det Folk, der er lettest at aarelade!

I Stedet for at opgive lidt af deres eget Bytte, foreslog nu de allierede at berøve Armenierne de smaa Omraader, som Magterne faa Maaneder forud havde overgivet dem!

Det ny Forslag er, at et svømmende og ubestemt „nationalt Hjem“ skal findes til Armenierne, et eller andet Sted ved Tyrkiets østlige Grænse, og at en Kommission skal udnævnes af „Folkernes Forbund“ for „paa Stedet at undersøge et Omraade, der skulde overlades til Armenien“!

Det er den Handling, der sætter Kronen paa en hel Række af yderlig lave Forræderier mod Armeniens Folk.

Hvad Kilikien angaar, hvor der er en stor armensk Befolkning, er det ogsaa nu Forslag oppe, ikke blot en Del af Omraadet, men det hele Land skal gives tilbage til Tyrkernes milde Omsorg.

Hvad kan der gøres? Jo, vi kan vise vor Regering, at der er en Del af vort Folk, som vaager over Retfærdigheden, ikke blot for et Folk, men Retfærdighed for alle. Hvad de ny Forslag angaar, forlanger vi, at

alle Indrømmelser til Tyrkiet skal gøres afhængige af, 1) at Tyrkiet rømmer det Omraade, der er overgivet Armenien, og 2) at der udnævnes en kristen Guvernør for Kilikien eller Oprettelsen af en uafhængig Styrelse for den Provins. — Vi foresætter for den ny armenske Stat, pengelig Hjælp og Udnævnelsen af en Storkommissær under „Folkernes Forbund“ med et nøjagtigt udarbejdet Massineri for Administrationen. Vi forlanger, at ethvert Forslag til Grundlæggelsen og Fæstnelsen af denne Stat skal tage Hensyn til en mulig Forening af tyrkisk og russisk Armenien, med Ruslands Samtykke.

Overblik over Armeniernes Historie.

Af Pastor B. H. Sorensen.

II.

Kristendommens Indførelse i Armenien blev af Betydning ogsaa for Folkets Kultur. Et Alfabet blev opfundet af to armenske Geistlige. En Litteratur udviklede sig, i Begyndelsen mest af religiøs Indhold, men snart fremkom ogsaa historiske Bøger. Et af de første litterære Forlagender var en Oversættelse af Bibelen paa Armensk. Senere dyrkedes ogsaa Poesi, Sproglære og Filosofi.

Det Tidspunkt paa hvilket Armenierne blev optagne blandt de kristne Folk, blev afgørende for den Retning, som armensk Kristendom og den armenske Kirke har taget og endnu tilhører. Den armenske Kirke tog levende Del i den Strid, som i Tiden omkring Mar 400 efter Chr. satte hele Kristenheden i Bevægelse. Striden drejede sig om Forholdet mellem Kristi guddommelige og menneskelige Natur. Et Parti, som havde sine betydeligste Førere i Alexandria lærte, at den guddommelige og menneskelige Natur kun var to Skeder af den ene gudmenneskelige Person. Kristus var fra Evighed Mennekke saa vel som Gud. Et Udtryk for denne Anskuelse var, at Maria blev kaldt „Guds Moder“. Det andet Parti, hvis Hovedkvarter var i Antiochia i Syrien, vilde gøre Alvor af den menneskelige Na-

turs Selvstændighed. De to Naturer i Kristus lodgjørdede ikke en Enhed, men var knyttede sammen til en Person. Kristus antog først ved sin Fødsel menneskelig Natur. I disse Kredse vilde man derfor ikke tillade Udtrykket „Guds Moder“ om Maria. Thi hun fødte ikke Gud, men et Menneske, i hvem Gud var. Maria maatte derfor nøjes med Navnet „Kristi Moder“.

Denne Strid førtes med stor Videnskabelighed ikke blot af Præster og Munk, men Lægløse, Borgere i de store Byer Konstantinopel, Rom, Alexandria og Antiochia tog ivrig Del i den. Hoffets Herrer og Damer ligesaa. Kejseren, som interesserede sig meget for theologiske Spørgsmaal, men ønskede Enighed og Fred i Land og Kirke, lod sammenkalde Kirkeforsamlinger (Synoder) for at de stridende Partier kunde tale sig til Rette. De berømteste af disse Synoder er den i Efesus (449) og i Chalcedon (451). Paa

disse Synoder gik det overmaade livligt til, ja kom der ofte til Haandgribeligheder, hvorfor man gav dem det betegnende Navn: Røversynoder. Enighed blev ikke opnaaet, men Resultatet blev, at medens Flertallet vedtog en Bekendelse, der i Grunden lod Stridsspørgsmaalet staa uløst i rigtig Erkendelse af, at den menneskelige Tanke i Virkeligheden ikke magtede at give nogen Løsning, saa udfældte to Sætter sig fra Modkirken. Den ene af disse var Nestorianerne — saakaldet efter Biskoppen i Konstantinopel Nestorius — som hævdede Naturernes fuldstændige Adskillelse; den anden var Monofysitterne — af de græske Ord: monos een og fysis Natur — som lærte, at der kun findes een guddommelig Natur, som helt har opslugt den menneskelige. Den sidste Sætt fik Overhaand i den armeniske Kirke, som den Dag i Dag slutter sig til den monofysitiske Bekendelse.

i Møde. Vore Bestræbelser hvilede paa den ligefremme og jævne Jølfelse, som vi som Mennesker ubetinget er bundet af, at ofre vort eget, naar det gælder at lindre andres Nød. Politiken derimod er udelukkende ledet af økonomiske Interesser med det Maaal at tilføre Folket nye Rigdomme. Denne Tanke var legemliggjort i Planen om Bagdadbanen. I og for sig en fuldkommen forfejlet Spekulation, ja, en stor Løgn, som man stadig fortalte sig selv og andre, at denne Bane skulde tilføre Tyskland værdifulde Raaprodukter. Man fortav, at det i Mesopotamien kun drejede sig om 20,000—30,000 kv. km. dyrket Land med en Befolkningstæthed af et Menneske pr. kv. km., altsaa en fuldkommen udsigtsløs Sag. Dette Jantom ofrede man alt. Man kastede sig over Rusland og kastede derved de mest elementære moralske Grundsætninger til Side. En tysk Rigskansler sagde en Gang i Parlamentet: „Paa Moralens Standpunkt kan vi ikke føre Politik.“ Idet jeg saa at sige har set alt dette med egne Øjne — og rystet af det i det dybeste — blev jeg klar over, at en saadan Politik maatte føre til en skæbnesvanger Katastrofe. Til Vre for vore toneangivende Politikere maa jeg dog sige, at jeg hos mange af dem fandt fuldkommen Forstaaelse for mine Tanker, men ingen havde Mod til at gaa mod Strømmen og derved ofre Navn og Stilling. Og nu efter 25 Aars langt Arbejde kan vi aflægge Regnskab om det var en Utopi, som vi tragtede efter ved vort Hjælpearbejde i Armenien.

Vi staar ved et nyt Afsnit i dette Arbejde — ikke ved Enden paa det. Det ser ud, som om Hovedopgaverne først nu kommer, og at vort hidtidige Arbejde kun har været Forberedelsen dertil. Den Pavse, Gud nu har givet os, skal være en Tid, vi bruger til at ransage os selv, for at forberede os til Arbejdet, der skal komme. Vi skal bede Gud om, at han vil forlene os med den fornødne Hengivelse for hans Gerning i Orienten, saa tør vi trostigt gaa denne store Opgave i Møde. Et Spørgsmaal trænger sig frem: Er det ikke udsigtsløst og haabløst at hjælpe det armeniske Folk? Ganske vist synes det saa. Men jeg er overbevist om, at det armeniske Folk er et af de

25 Aar i Orienten.

Armenien staar foran sin Hovedopgave.

Det tyske Hjælpeforbund for kristelig Rærlighedsgerning i Orienten fejrede i Februar 1921 sin 25-aarige Bestaaen. Pastor E. Lohmann er Grundlæggeren af denne Gerning. Vi gengiver nedenstaaende nogle Enkeltheder af Beretningen fra Pastor E. Lohmann, om hans Syn paa det armeniske Spørgsmaal. (Oversættelse ved H.-N.)

I Aaret 1895 modtog Pastor Lohmann de første rystende Efterretninger om Blodbadet i Armenien. I Tyskland vidste næppe nogen Billed derom, takket være den Indvirkning paa Pressen, som fandt Sted fra Konstantinopel. Alle Henvendelser til indflydelsesrige tyske Personligheder og alle Bønner til kristelige Institutioner om at indlede et Hjælpearbejde, blev ganske uden Resultat. Pastor Lohmann besluttede da selv at begynde et saadant Arbejde. Hans første Øjeblik, der sammen med de bekendte Meddelelser fra Dr. Johannes Lepsius gjorde de frygtelige Tilstande i Armenien almindelig bekendt, indbragte ham 265,000 Mark og mange Mennesker sluttede sig til Arbejdet.

Ingen af os, skriver Pastor Lohmann, anede, hvilken haard Kamp,

vi overtog med dette Arbejde, og denne Kamp er jo langt fra til Ende endnu.

Kampen har ikke blot kostet Tid, Kraft og Penge, men den har ogsaa kostet mangt et værdifuldt Liv. Men det var ikke forgæves. Det har i Nødstiden styrket det armeniske Folks Karakter, saa det vil blive i Stand til at spille en Rolle i den Missionstid, der vil komme for Orienten. De utallige Martyrer, der har maattet betale for deres Tro med deres Blod, er et Tegn paa, hvilket Arbejde Gud har gjort i det dybe.

En Erkendelse, skriver Dr. Lohmann, som dette Arbejde bragte mig, var for mig af stor Betydning for Forstaaelsen af vor Tid. Strafs ved Begyndelsen af Arbejdet traadte Modstrætningen mellem vore Bestræbelser og den højere Politik mig

mest begavede og dygtigste Folk i Verden. Dette Folk har sin bestemte vældige Opgave i Orienten. Det skal være en præstelig Nation, et Folk, som skal bane Vej for Guds Rige i Orientens Folkerverden. Men tvungne af ydre Forhold maa det armeniske Folk ofre sine bedste og mest ædle Kræfter for det politiske Liv, af hvilket det dog stadig kastes i en dybere og dybere Afgrund. Først naar det armeniske Folk har erkendt sin egent-

lige af Gud givne Opgave, kommer det paa den rette Bane.

Før Missionen ligger der en stor Opgave i Orienten. Endnu er dette Arbejde kun i sin Begyndelse. Det skal være vor Opgave at forhindre, at der bringes Muhamedanerne et Aftryk af den europæiske Kultur, som de tager for Kristendom. Hvad vi maa bringe dem er Kristus, den levende og genopstandne. Dette er en stor Opgave, men den er ikke for stor for den, der har Tillid til Gud.

To Aar armenisk Republik.

(Oversat ved H.-N.)

Da det armeniske Nationalraad for to Aar siden proklamerede Armeniens Uafhængighed, herskede der i Landet de bedrøveligste Forhold; de Besværigheder, der taarnede sig op for en heldig Udvikling af den ny Republik, syntes næsten uovervindelige. Det næppe 8000 kvadrat km. omfattende Omraade, som med mange Indskrænkninger var blevet tilstaaet den armeniske Stat, var i Følge Krigens Indvirkninger og Tyrkernes Hærgen Skuepladsen for den bitreste Nød. Overalt, hvor man vendte Blikket, saa man kun udtyrkede Marker, Lagre, der var udplyndrede af Tyrkerne, plyndrede Butiker og Bærksteder, Hungersnød, Epidemier og til alt dette kom Faren for nye Blodbade, som tvang over en halv Million armeniske Beboere fra de af Tyrkerne besatte Egne til at flygte til den nye armeniske Stats lille Territorium og derved tidoble dette Lands Nød.

Den nye armeniske Regering, som var udgaaet af Daschnakzution-Partiet, havde Opgaver at løse, som næppe var stillet vanskeligere til nogen anden Regering, og det tyder i lige Grad paa Omtanke og Energi hos Ny Armeniens førende Mænd som paa Livskraft hos den armeniske Nation, at Landet efter 2 Aars Forløb — som endda har været opfyldt af vedvarende Kampe mod Raubfolkene, Kampe, som har lagt Beslag paa Regeringens hele Handkraft — har naaet en saadan Udviklingsgrad, at ikke blot Armeniens Fremtid er sikret, men som ogsaa

aaabner Udsigt til en hurtig Konsolidering af Landets Tilstand.

Hundersnøden er saa godt som ophørt, takket være De forenede Staters energiske Hjælp, som efterhaanden har leveret den armeniske Regering 4 Millioner Rub (1 Rub er 16 kg) Mel og derfor ydet Regeringen en Kredit paa 11 Milliarder Rubler. Ogsaa Epidemierne og navnlig den en tidlang meget udbredte Plettyfus er i Tilbagegang. Korn dyrkingen er atter i god Gang, forsaavidt som man regner med, at af Landets Forbrug af Hvede, der andrager 12 Millioner Rub, kan Landets egen Høst fremstille de 8 Millioner Rub. I indværende Høstlaar har Regeringen forsynet Bønderne med 350,000 Rub Sædekorn og Landbrugsmaskiner. Vejret har ogsaa været gunstigt, saa der forestaar en god Høst, hvorved Nødvendigheden af at understøtte de nødlidende og arbejdsløse, hvoraf 8000 har fundet Beseftigelse i Statens Bærksteder, bliver en Del mindre. Før Krigen blev Armenien i væsentlig Grad forsynet med Brødkorn fra Rusland, da Dyrkingen af Bomuld paa de for denne Kultur særlig egnede Sletter (navnlig Sletterne ved Schirak og Ararat) ydede større Fordele. I 1914 androg Bomuldsarealet alene i Gouvernementet Erivan mere end 23,000 Desjatiner*), hvoraf der udvandt 1,108,497 Rub ren Bomuld. I de sidste Aar, da Brødkornet fra Rusland udeblev, var man nødt til at

indskrænke Bomuldsarealerne til Gunst for Brødkornet. Dog bestræber Regeringen sig paa ved alle Midler at hæve Bomuldsproduktionen, som er et meget vigtigt Produkt for Landet. Det nuværende Bomuldsareal beløber sig til 1500 Desjatiner. Mene de for lort Tid siden med armeniske Flygtninge koloniserede Omraader i Sangibasar, Benuk-Badi og Scharur lever i dette Aar en Høst paa 70,000 Rub Bomuld. Ligeledes har man Opmærksomheden henvendt paa Dyrkingen af Tobak og Ris, Vinkultur, Biaol, Jiskeri, Mejeribrug saavel som Kvægopdræt og Skovbrug. Tobakken trives fortrinnsvis i Egnene ved Garni-Basar og Gerch-Bulagh. Mange armeniske Flygtninge, der nylig har slaaet sig ned her, har særlig kastet sig over Tobaksavl. Det nuværende Dyrkningsomraade for Tobak beløber sig til 100 Desjatiner. Ris dyrkes navnlig meget i Egnene ved Igdir, Tschewia, Perakar og Erivan. Mene i Omraaderne ved Sangibasar, Benuk-Badi og Scharur bliver dette Aars Rishøst vurderet til 25,000 Rub. Fortrinlige Vindruer dyrkes ved Erivan, Kamaslu, Etshmiadsin og Michtarat. Den heraf fremstillede gode Vin og Kognak kom tidligere det russiske Marked til gode. Til Fremme af Biaol, Jiskeri og Mejeribrug yder Regeringen Understøttelse. Et Foretagende ved Sevan-Søen (Golttscha) har truffet Foranstaltninger til Formering af de i denne Sø hjemmehørende fortræffelige Flokker og til Opdræt af nyindførte Fisk. Der udsoldes ogsaa Anstrængelser for at hæve Kvægbestanden, der har lidt frygteligt under Krigen. Egnene ved Arakaz, Kars og Dilidjan frembyder alle Betingelser for Kvægopdræt i stor Stil. Mene Græsgangene og Straaningerne ved Arakaz formaar at ernære Hundretusinder af Kvæg. Regeringen har ogsaa henvendt sin Opmærksomhed paa Dyprensning og Pleje af de omfangsrige Skove ved Sarikamisch, Dilidjan, Garakiliseh og Lori.

En lignende Opmærksomhed bliver Industrien til Del, og af Ruinerne opstod i Løbet af lort Tid 67 Fabrikker, og deres Tal vokser ugentlig. En energisk Virksomhed i denne Retning udsoldes navnlig af Arbejdsministeriet, der blev oprettet for

* 1 Desjaten er lidt mindre end en Ha.

at skaffe de mange Flygtninge Arbejde. Dette Ministerium aabnede i Alexandropol, Erivan og andre Byer en hel Række Værksteder for Spinderi, Bæveri, Garveri samt Smedler- og Slomagerværksteder, Værksteder til Fremstilling af Brædder, Møbler, Sæbe osv., hvis Virksomhed meget bidrog til at mildne den herskende Barmangel. Disse Værksteder forsynede navnlig Hæren, Børnehjem og Sygehuse, Skoler og andre Statsanstalter og Befolkningen med forholdsvis billige Klæder, Sko, Møbler, Husgeraad osv. Henimod Slutningen af 1919 beløb deres Antal sig til 34. En af Brødrene Manelian med rige Midler udrustet Studiekommission er beskæftiget med at udforske Armeniens rige Mineralrikdom og naturlige Vandkraft for at gennemføre en Udnyttelse af dem i stor Stil.

Rigt Udbytte i den nærmeste Fremtid lover navnlig Kobberminen i Allahvardi, Kulminen i Diti og Saltminen i Kochb.

Gennem Armenien fører Banen fra Batum til Djulfa (ved den persiske Grænse) og til Mars (tidl. russisk-tyrsk Grænse). Af det i Transkaukasien værende rullende Materiel tilfaldt der kun Armenien en ringe Del, fordi de fleste Vogne og Lokomotiver, da Transkaukasiens tre Republikker opstod, af Tyrkerne var forsludt til de nordlige og vestlige Egne (Georgien og Azerbeidjan). Dette var ogsaa Tilfældet med Krigsforraadene og andre Goder. Ved Oprættelsen af et Lokomotivværksted i Alexandropol kunde Tallet paa Lokomotiver og Vogne i Armenien (henholdsvis 90 og 900) forhøjes noget, og en videre Forøgelse tilstræbes stadig. Hurtigtogene har en Hastighed paa 50 km. Antallet af Jernbanearbejdere er 6000.

En af Regeringens Hovedopgaver er Bosættelsen af de armeniske Flygtninge, som under Krigen maatte forlade deres Bostavn under de tyrkiske Forfølgelser. Et stort Antal af dem blev bosat i Sangibasar, Benuk-Bedi og Scharur, efter at de tatariske Indbyggere i disse Egne var udvandet til Persien. Regeringen bestræber sig endvidere paa at tilbageføre de armeniske Flygtninge, der endnu befinder sig i Ciskaukasien, hvis Tal anslaaes til 70,000. Den

russiske Sovjet-Regering har givet sin Tillid dertil, og den georgiske Regering lovede at lette Gennemførelsen gennem Georgien.

Bed at gennemtænke, hvilket mægtigt Arbejde, der ligger bag disse Genrejsningsforsøg, faar man Respekt for Armenierne og Tillid til, at de er i Besiddelse af gode Evner til at danne en selvstændig Stat.

Imidlertid er Ulykken atter brudt ind over Armenien! Kun i to Uger havde de relativ Fred, saa brød Bolschevikerne som en Stormflod ind over Georgien og Armenien og knuste disse to Riger. Svære Kampe og onde Trængselstider forestaar nu Armenierne, men den Energi, de udviste, da det gjaldt om at bygge deres Land op paany, giver os Tillid til, at de skal formaa at genrejse deres Land, naar Freden en Gang kommer.

Et Blad af Armeniens Historie

er Navnet paa en lille Bog, der er udgivet af „Kvindelige Missionsarbejdere“, og som er udkommen paa Lohses Forlag.

Vi anbefaler vore Læsere varmt at købe denne lille Bog, der giver et Billede af Armeniens Lidelseshistorie i vore Dage. — Beretningen om R. M. U.'s 10-aarige Arbejde i Armenien indledes med følgende:

Armenien! — Du underlige Land, hvor Menneskehedens Bugge stod — hvor Eufrats Bæde, som gennemstrømmede Paradis Have, i vore Dage er forvandlet til „den mørke Flod“, der i sit Dyb ruger over Rædsler, som ingen menneskelig Ven formaar at skildre! Du Land, som i din rige Frugtbarhed, din Naturskønhed var skabt af Gud som en „Edens Have“, men som i vore Dage af „den faldte Profet“'s Tilhængere er blevet forvandlet til et Helvede paa Jorden! Du Land, hvis Folk først af alle kaldte sig efter Kristi Navn, og som i vore Dage under Lidelser og Pinsler bliver udryddet af Jorden for det samme Navns Skyld — din Historie gennem Aarhundreder vil leve, naar andre af Verdens Riger er sunket i Glemselens Hav, thi du er indskrevet i Guds Riges Historie her paa Jorden.

Derefter følger Missionærernes Beretninger om de bloddryppende Lidelser, det armeniske Folk har været udsat for. Igennem alle Missionærernes enstemmige Vidnesbyrd ses det, at Udryddelsen af Armenierne var Kristensfølgelse, den største, Verden endnu har været Vidne til.

Hvad sker der i Armenien?

Det er yderst sparsomt med Efterretninger fra Armenien og de af Armenier beboede Omraader.

Den tyrkiske Regering i Angora, understøttet af de russiske Bolscheviker, udnytter Ententens Stilling til Problemerne i Lilleasien og Kaukasus af alle Kræfter og har ikke ratificeret Overenskomsten med Frankrig. Tyrkerne forlanger endnu større Indrømmelser, end de alt har faaet, og har ikke engang løsgivet de fangne Franskmænd. Krigstilstanden med Frankrig bestaar derfor stadig og vanskeliggør Efterretninger derude fra. Imidlertid har Grækerne Kamp været ret uheldig, og der meldes om Drab paa Kristne i Lilleasien. I Følge Telegrammer skal 25 armeniske Landsbyer være stukket i Brand af Tyrkerne. Kristenfølgelserne gaar ellers i Djebbløkket hovedsagelig ud over Grækerne, men de sidste Rester af Armenierne bliver altsaa heller ikke skaanet, navnlig hvor de bor sammen med Grækere. Armeniernes Skæbne i Tyrkiet er altsaa saa bedrøvelig som nogensinde før.

Frf. Karen Jeppe og de øvrige europæiske og amerikanske Hjælpevirksomheder har fuldt op at gøre med at opsamle de uheldige, der søger nyt Heimsted efter at have reddet Livet, men mistet alt hvad de ejede af timeligt Gods. Om Tilstanden i den lille armeniske Republik foreligger der ingen Efterretninger. Men Situationen er sikkert meget bedrøvelig. Vi kan skønne dette ud fra en Beretning, vi i disse Dage har modtaget fra en fra Georgien hjemvendt Dansker. Denne Beretning vil fremkomme i næste Nr. af „Armeniervennen“.

Den græske Hær har nu faaet Oprensning for det Nederlag, som Tyrkerne tilspøjede dem i Slaget ved Estischehr den 2. April. Efter fire Dages Kampe rykkede de græske Tropper forleden ind i det vigtige Beskuddepunkt Kutata (sydvest for Estischehr).

Det saa en Tid ud, som om den anden græske Offensiv skulde bringe Grækerne et nyt, et afgørende Nederlag.

Grækenland har siden 1912 staaet

under Baaben, og den græske Hær har maattet udkæmpe haarde Kamppe, men Grækerne drog dog med ny Begejstring i Krig mod Tyrkerne for at hævde Smyrna og Smyrna-Territoriet, som var tilskrevet Grækenland ved Sevres-Traktaten, men som Frankrig vilde berøve det for at tage Hævn for Venizelos' Fald og muligt ad den Vej gaang styrte Kong Konstantin og Keiser Wilhelms Søster fra Tronen.

Man havde ventet, at den græske Offensiv vilde begynde straks efter Kong Konstantins Ankomst til Hæren, men Tiden gik, uden at den græske Hær rykkede frem.

Parisen styldtes diplomatisk Forhandling. Frankrig og Italien vilde gribe mæglende ind til Fordel for Tyrkiet, England var nærmest tilbøjelig itil at begunstige Grækerne, og der fortes Forhandlinger med den græske Regering. Til sidst gav England forsaavidt efter, som det gik med til et Mæglingsforslag, som den 21. Juni blev overrakt den græske Regering. Men den 25. Juni gav Grækenland et meget høfligt, men ogsaa bestemt afvisende Svare. Den græske Regering gjorde, ikke uden Berettigelse, gældende, at den var ledet ind paa sin Offensivpolitik af selve „sine store allierede“ og mente at tjene deres Interesser ved at bekæmpe Tyrkerne.

De indbyrdes meget uenige Ententemagter overlod dermed Grækerne til deres Skæbne; man mente i det mindste i Paris, at Tyrkerne nok selv skulde ordne den Sag med Grækerne.

Kemalisterne foretog et rask Fremstød mod Nordvest og besatte den 27de Juni Ismid, og den 28. Juni meldtes der over Konstantinopel, at Grækerne havde lidt et Nederlag paa den sydlige Del af Krigsskuepladsen, i Ushak-Affnittet, og at den 13de græske Division var fuldstændig slaaet.

Der indløb i Begyndelsen af Juli nye tyrkiske Sejrsmeldinger, men derefter indtraadte der en Pause. Den græske Hær er siden sit Nederlag i Begyndelsen af April blevet fuldstændigt reorganiseret. Den tæller 11 Divisioner — ialt 180,000 Mand, fordelt i tre Armékorps. Den venstre Fløj stod ved Brussa, Centrum i Smyrna, højre Fløj rykkede frem i Ushak-Affnittet.

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedicson,
Enighedsvej 33, Charlottenlund.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
»Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sæck,
Pileallé 19 B., København F.

Om de tyrkiske Stridskræfter sæner man fuldstændigt blot nogenlunde sikre Efterretninger. Den græske General Papulos anslaar dem til 60,000 Mand. Den tyske General Liman v. Sanders, der har spillet en saa stor Rolle i den tyrkiske Hær, anslaar Mustafa Kemal's Kamptropper til omtrent 100,000 Mand, men mener, at deres Tal stadigt forøges. Ifølge hans og andres Beretninger har Kemalisterne fra Sovjetrusland faaet betydelige Forstærkninger af Artilleri med rigelig Ammunition, der stammer fra det Nyttede, der er taget fra Denikins og Wrangels Hære. Sovjetrepublikken skal ogsaa have sendt et Par Rytterregimenter til Angora.

Den 15. Juli kunde den græske Generalstab melde, at de græske Tropper i Løbet af to Dage var rykket 70 Kilometer frem og havde besat Jenikoi paa Vejen til Kutaja. Derefter meldtes, at Grækerne havde besat Karahissar; men da Grækerne rykkede frem fra alle Sider, maatte Mustafa Kemal rømme Byen.

Man maa med al Interesse imødesætte det græsk-tyrkiske Felttogets Fortsættelse; Løsningen af det tyrkiske Spørgsmaal afhænger i høj Grad af den græske Offensivs Resultater.

Til de nødlidende Armeniere

har „De Danske Armeniervenner“ Komite modtaget følgende Bidrag (Beløbene er angivet i Kroner):

J. S. 15, Fru S. Lykke, Holte 5, Lærer M. S. Nielsen, Vallensbød 10, Ingeniør M. C. Holst, Aarhus 300, Sognepræst Klinker og Hustru 25, en Unævnt 2, F. B. 200, Fru Rasmussen, Samsø 20, K., Slagelse 20, C. W. 5, H. S. 3, A. E. Andersen 25,

Pastor M. A. Boye, Malling 175, Baronesse Schaffalitzky de Mackadell, Rynkebygaard 10, Fru Inspektør Nyholm, Ballerup 10, Fru Augusta Hoff, Lyngby 10, Fru S. Ludvigsen 10, Fru Karen Petersen 20, Fru Ragnhild Moris 10, Frk. Singleff 50, C. A. Jarding og Hustru 100, Rektor Otto Madsen, Ordrup Gymnasium 150, C. E., Nykøbing Falster 20, Fru Sine Nielsen, Lyngby 5, L & K Eshf. 20, A & S 8, C. S. 5, C. D. og A. Møller 9, M. O. 5, Fru Mortensen 10, D. D. 20, Telefonistinder, Central Byen 78, F. S. 2, J. O. S. 10, M. Benedicson 5,35, Frk. Elna Poulsen, Ballerup 10, Frk. S. Forchhammer 10, Handelsgartner Chr. Waterstradt, Gentofte 10, Proprietær N. R. Møller fra Aarhuskredsens 1000, de Ferslewskes Blade 35, Fru Torfason 20, Provst Henry Larsen, Stamstrup 110, Frøken Karen Keppe, indsamlet ved Foredrag i Røge 176, i Høje Taastrup 75,22, i Vallekilde 539,26, i Gentofte 231,28, R. J. 28,24. B. A. J. 1, Provst Hjortfær, Lyngby 230, Fru Lis Halberg Præstegaarden Hals 10, Grosserer Christen Daell 50, Fru Carlsen 5, Provst M. A. Boye, Torrild, Odder 100, Fru Carlsen 5, Bogbinder M. Andersen 20, Fru Kath. Bjerre 10, Sigrild Dydensborg 50, S. Torsleff, Aarhus 20, Eg. Møghaas 10, Fru Bartholdy, Laurbjerg 23,60, Fru J. Langmann, Aarhus 15, Sognepræst J. Herfind, Baarje 48,40, Valgmenighedspræst Jonnesbed-Wulff, Vallekilde-Hørve 200, M. Høgfsted, Aarhus 10.

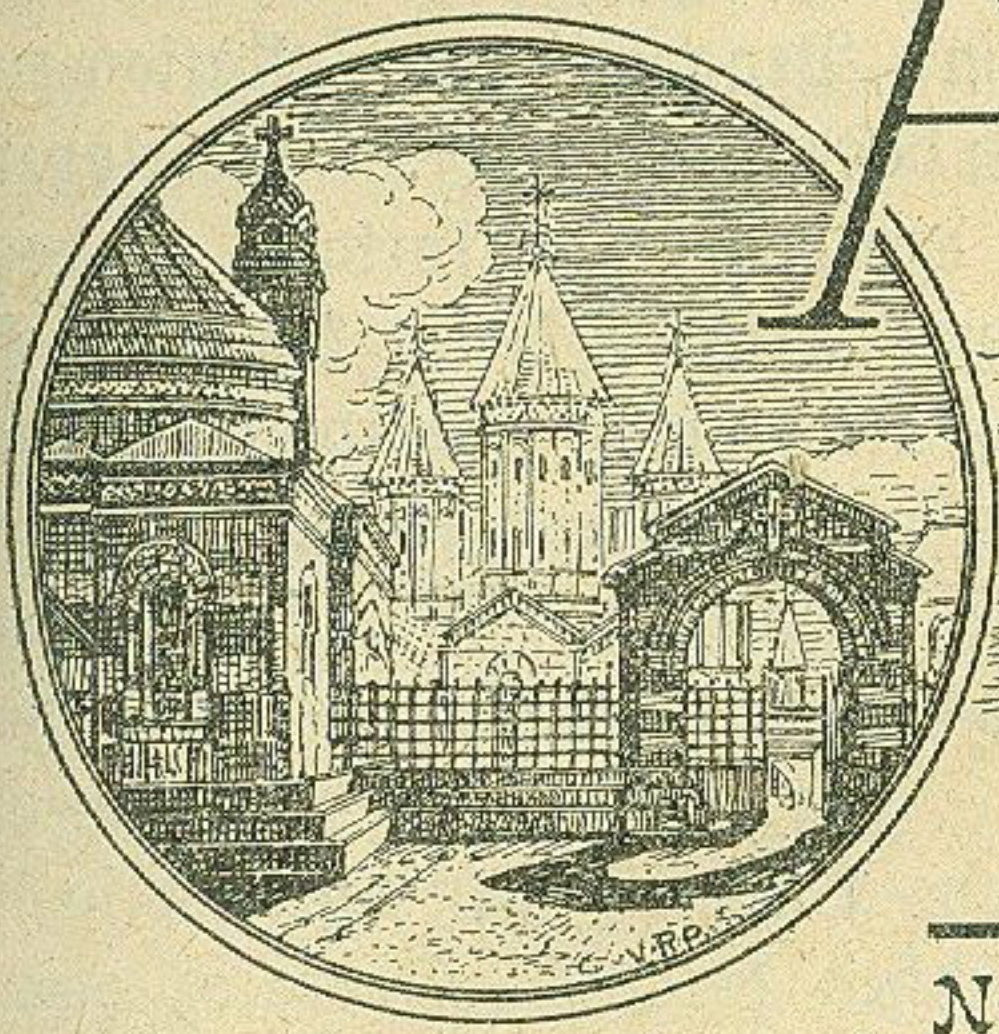
Bidrag modtages fremdeles med Tak.

V. Bockelund,
København, Højbroplads 21, Kasserer.

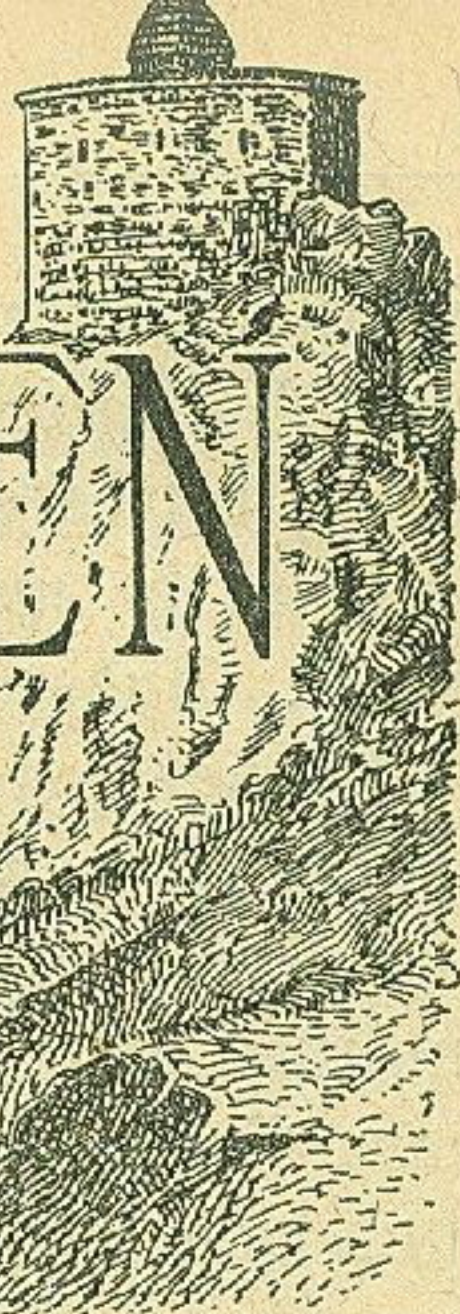
Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles paa alle Postkontorer eller ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

ARMENIERVENNEN

Nr. 7

Juli 1921

1. Aarg.

Situationen i Kavkasus.

En Danskers Oplevelser i Georgien.

En fra Georgien hjemvendt Landsmand, Hr. Steffen Riørboe, har i en Samtale meddelt Redaktionen følgende om sine Oplevelser i Kavkasus. Vi finder, at det kan have Interesse for danske Armeniervenner at erfare nærmere om de Begivenheder, der har fundet Sted i Kavkasus, og som atter har lagt Armenien øde, hvorfor vi gengiver dem i nøje Overensstemmelse med vor Hjemmelsmands Sankengang, selv om vi ikke i alt er enig med ham.

Jeg ankom til Batum akkurat samtidig med, at Bolschevikerne tog Baku. Resultatet heraf var det første katastrofale Fald af den georg. Rubel fra 1000 til 2000 pr. L va en højst ubehagelig Følelse af Usikkerhed i alle Forhold. Af legge Grunde lammedes al Handel, saaledes at uhyre Masser Varer dnygedes op i Batum. En Del af de handlende havde belaaet disse Varer i Bankerne, som, da Laanene ikke blev indfriet, folgte Varerne, og bl. a. af denne Grund holdt Detailpriserne sig det første halve Aar lavere, end hvad man havde givet for Varerne i Europa. Batum var paa dette Tidspunkt okkuperet af Englænderne, hvilket — trods alt — gav en betydelig Følelse af Tryghed, idet der foruden de engelske Krigsskibe laa franske, italienske og amerikanske Krigsskibe paa Rheden, saaledes at man i alt Fald i Batum kunde være sikker paa Liv og Ejendom. I Løbet af de følgende Maanedes dukkede der Gang paa Gang Rygter op om, at Englænderne vilde evakuere, idet den georgiske Regering, der jo stadig ligesom de øvrige Mandstater arbejdede paa en Anerkendelse de jure, haardnakket forlangte dette. Faren for, at Englænderne skulde forlade Batum

drev imidlertid foreløbig over, og alle Udlændinge — saavel som den fornuftige Del af Georgierne — glædede sig over at være under den stærkeres Vinge.

Det saa altsaa ud til, at Englænderne vilde blive, og man beskæftigede sig med andre Ting. Det vigtigste var det store og brændende Spørgsmaal angaaende Sovjet-Ruslands Forhold til Georgien og dets Forhold til Udlandet. Vilde man give Vandet Petroleum og Brændselsolie (Masut) og vilde Rusland snart begynde Handelen med Europa, der var vigtig ikke blot for Europæerne, men ogsaa for Georgierne, idet Vandet i saa Fald vilde blive Stabelplads og Mellemled mellem Europa og Rusland paa Grund af Blokaden af de russiske Sortehavshavne, var alt godt. Med deres letvalte Begejstring lovede Georgierne sig enorme Fordele i Form af Transitafgifter, Mellemhandlerkommission o. lign. Bolschevikerne havde efter lange Forhandlinger i Moskva sendt et Gesandtskab til Georgien, ikke et beskedent Gesandtskab, som vi kender det i Europa, men samfulde 60 Mand, d. v. s. foruden den egentlige diplomatiske Mission ogsaa en Handelsdelegation og forskellige an-

dre ret ubestemmelige Herrer og Damer, der tilligemed alle de andre egentlig var Propagandister. Ogsaa Azerbejdjan, der af Navn var selvstændig, havde sendt et Gesandtskab, der dog ikke havde Ret til at foretage selvstændige Indkøb. — Hos disse Herrer antichambrierede nu Alverdens Forretningsfolk fra den gamle og den nye Verden, salbydende alt lige fra Jernbanemateriel og Fabriksinventar til Sytraad og Bukseknapper. Dhr. Bolscheviker forhandlede uhyre venligt med dem, besaa og takserede baade dem og deres Varer, men fandt altid et eller andet Paastud til at undgaa endeligt Køb. Snart var Varerne for dyre, snart af en anden Sort, end man var vant til, Partierne for store eller maaste for smaa. Til sidst, naar Sælgerne havde fremstjaffet andre Prøver eller paa anden Maade søgt at læmpe sig efter d'Hr.s Smag, erklærede Bolschevikerne, at de ventede Ekspertes fra Moskva og senere, at deres mangfoldige Millioner i Guld og Varer endnu ikke var antonne. Kort sagt, det hele var en Ræmpesfilm blot beregnet paa at trække Tiden ud og bilde Europa ind, at de havde i Sinde at begynde den saa længselsfuldt ventede Vareudveksling. Det vilde de maaste ogsaa gerne. Uhykken var blot, at de — ikke havde noget som helst at købe for. En af mine Bekendte købte sine egne Varer, som han i sin Tid havde maattet efterlade i Baku, og som han nu gensandt i Tiflis, fremdeles mærket med hans eget Firmamærke. (Det muliggjordes uden Tab for ham ved en morsom Spekulation i tykke Quark). I Bytte tilbød han Medicamenter, hvorpaa der som bekendt var en umaadelig Mangel;

men til almindelig Forbavselse forlangte Bolschevikerne udenlandsk Valuta og betroede ham i al Fortrolighed, at de maatte have noget at leve af. Under alt dette var man naaet langt hen paa Sommeren og pludselig kom den for alle Udlændinge slemme Efterretning, at Englænderne vilde evakuere Batum. Denne Gang var det Moor og der opstod en ren Panik. Mange stibede deres Varer til Konstantinopel og Rubelkursen faldt med vanvittig Hart. Batum overleveredes under stor Højtidelighed til Georgierne, som fejrede Begivenheden ved Fester over hele Landet. I Realiteten fik det helt andre Følger for Byen, som under den engelske Okkupation var overfyldt med fremmede Forretningsfolk og Varer. Nu forsvandt alt og alle, og den før saa livlige Havnestad laa død og tom.

Endnu skulde Georgierne opleve een Triumf, nemlig Landets Anerkendelse af Ententen de jure. Denne Begivenhed fejredes som en national Festsdag over hele Landet. Regeringen gav en stor Banket i Tiflis, hvor alle de udenlandske Gesandter var indbudt. Jordania gav Rur og holdt Taler, Gesandterne holdt Taler og Folket jublede. Ingen anede, at Landets Skæbnetime nærmede sig. — I Bladene reklameredes med, at nu, da Landet var anerkendt de jure, vilde det længselsfuldt rentede Statslaan, som skulde frelse Landet, ikke udeblive; ja, man nævnte endog et engelsk Bankkonfortium, der vilde ordne Sagen mod Sikkerhed i Manganertsjen. Men der skete intet og Rubelen faldt ustandselig. — Imidlertid var det fornævnte Bolschevit Gesandtskab blevet hjemkaldt og afløst af et andet, efter Sigende fordi Moskva ikke var tilfreds med, at Propagandaen slet ikke gjorde Fremfærd i Landet. Dette var dog næppe deres Skyld, men dels var Georgierne for fornuftige og trods Fattigdom og Uvidenhed for gode Patrioter til at lade sig lokke af Bolschevikerne fagre Løfter og sidst, men ikke mindst — Penge, og dels var Regeringens politiske Politik alt for vel kendt med Bolschevikerne Metoder. Resultatet var kun et forsvindende Mindretal af „Kommunister“, der vel kunde lave lidt Rabalder, men aldrig nogen Revolution. — Med det nye Bol-

schevitgesandtskab begyndte det samme Spil, den samme Antichambreren, de samme gylbne Løfter og Forhaabninger og sluttelig det samme Resultat. Man vil sandsynligvis undre sig over, at de fremmede Forretningsfolk ikke forlængit var bleven fede af al denne Galskab og trods alt blev der, men dels var det saa sin egen Sag at affixe store Varepartier til Europa, hvor det store Prisfald alt var begyndt, og dels var den hele politiske Situation en saadan, at man med fuld Høje kunde vente en afgørende Forandring. Forholdet var følgende: I Baku var Tilstanden aldeles utaalelig for Befolkningen. Al Virksomhed standset, frygtelig Mangel paa Levnedsmidler, Medicamenter, Beklædningsgenstande, Godtøj osv. og dertil en Dyrtd, som søger sin Vige. Og under alt dette den bolschevitiske Belfærdskomite, der huserede med aldeles vanvittig Grusomhed, saa faktisk ingen vidste sig sikker. Der opstod derfor stærk Misfornøjelse mellem Tatarerne af alle Stænder, og Gang paa Gang udbrød Revolter, der dog alle kuedes med ubønhørlig Strengthed.

Ogsaa fra de andre muhamedanske Egne af Kaukasus meldtes om Opstand mod Bolschevikerne, nemlig i Dagbestan og i Nordkaukasus. Man kunde altsaa med Høje vente Udbrudet af en stor og organiseret Rejsning mod Bolschevikerne, saa meget mere som Tyrkerne mentes at støtte denne. Her maa dog bemærkes, at Tatarerne under det gamle Regimente overhovedet aldrig havde været indkaldt til Militærtjeneste netop af Hensyn til den længe ventede Krig med Tyrkiet, men paa Grund af de forkludrede Transportforhold i Rusland og navnlig paa Grund af Krigen med Polen, vilde en Opstand i Kaukasus (i hvert Fald med tyrkisk Understøttelse) være ensbetydende med Tabet af hele nævnte Landsdel. —

Det gik imidlertid anderledes. Polen sluttede Fred, og den derved frigjorte røde Hær tvang Wrangel til at opgive Krim. Nu er det en velkendt Sag, at det for Bolschevikerne var en Livsbetingelse at beskæftige Hæren, der i det udsultede Rusland vilde være altfor farlig, og den mest nærliggende Opgave var da at generobre de tabte Provinser, Armenien

og Georgien, uanset om man herved nok saa meget brød med sit eget skønne Program om „Nationernes Selbestemmelsesret“. Overløbere fra den røde Hær fortalte, at der i denne dreves en livlig Agitation for et Felttog mod Georgien, navnlig fremhærende Georgierne haardhændede Fremfærd mod alle Russere, Landets enorme Rigdom paa Penge, Levnedsmidler, Varer osv. Trods Overdrivelsen var der jo lidt Sandhed deri, thi Georgien var jo faktisk den eneste Del af det gamle Rusland, der endnu ikke var bleven plyndret.

Men trods Rytterne frygtede man egentlig ikke Bolschevikerne, men ventede snarere et Brud mellem dem og Tyrkerne. Disses Politikk var imidlertid ikke til at blive flog paa og trods en Række skarpe Noter mellem Tchitjerin og Kemalisterne, oplevede man tilsidt, at d'Herr. endes om at æde Armenien, saaledes, at de tidl. tyrkiske Distrikter tilfaldt Tyrkerne og den lille Rest af Armenien, Republiken Ararat, tilfaldt Bolschevikerne, ganske vist nominelt regeret af de armeniske Bolscheviker.

Forholdet mellem Georgien og Bolschevikerne havde som tidligere nævnt været spændt lige siden Bakus Fald, og Spændingen tiltog med hver Dag paa Grund af Regeringens energiske Fremfærd mod Bolschevikerne Agenter, som arresteredes og udvistes i Høbetal uanset om de optraadte som Privatfolk eller tilhørte „Gesandtskabet“. Der havde hele Tiden været arbejdet paa en Handelstraktat, som for Georgien var en Livsbetingelse af Hensyn til Petroleumstilførslen og for Bolschevikerne nødvendig paa Grund af Varetransiteringen til Baku, Turkestan osv., der fremdeles var helt standset.

Endelig blev da Traktaten sluttet, og Glæden i Tiflis var stor, thi Mangelen paa Petroleum og Brændselsolie var bleven skæbnesvanger for Befolkningen.

Georgierne sendte nogle Tog med Cisterner og vogne til Baku for at hente det kostbare Produkt, men samtlige Tog blev tilbageholdt af Bolschevikerne, som paa Regeringens Protester svarede, at paagældende Jernbanemateriel tilhørte Rusland og med Urette var taget af Georgierne.

Regeringen svarede med at be-

flaglægge alle Varer, der tilhørte Bolschevikerne og forbyde al Transit til Arbejdjan og Armenien. Sidstnævnte Vand led fremt herunder.

Tilstanden var nu akut og man maatte forudse det værste. Paa Grund af Brændselsnøden forbød Regeringen allerede i Januar 1920 al Transport af private Varer paa Banerne. Hæren havde allerede længe været delvis mobiliseret og Forstærkninger sendtes nu til Fronten (eller rettere Fronterne). Tyrkernes Stilling var og blev uklar; de søgte åabenbart at fiske i rørt Vand.

En skønne Dag overraskedes man da ved at høre, at en Revolte var udbrudt i en Landsby nær den armeniske Grænse, som var beboet af Russere (saakaldte Molokanere), og at armeniske Tropper eller Bander skulde have understøttet Oprørerne. Opstanden blev slaaet ned, men snart blussede Kampen op igen i Form af Grænseskræmsler mellem georgiske Tropper og de nævnte Grænseseegn beboende Bander af Russere, Armeniere m. m., idet det dog snart blev bekendt, at ogsaa regulære russiske og armeniske Soldater deltog. Blot vidste man ikke, om det var efter Ordre fra Moskva, eller om det blot var Røverinstinkterne, der var Driofsjedren. Det varede dog ikke længe før man forstod, at det var Krigen, der var begyndt — uden Krigserklæring af nogen Art, men i Grunden tog man det hele med Ro og haabede stadig, at dette skulde være Begyndelsen til det ofte nævnte store Oprør i Kaukasus imod Bolschevikerne.

Men en skønne Morgensund den 17. Februar vækkedes jeg af en Engælænder, der boede i samme Hus som jeg, og han meddelte, at han af det britiske Gesandtskab var bleven opfordret til at være klar til Afrejse i Løbet af en halv Time, da Regeringen havde meddelt, at den ikke mere kunde garantere for Tiflis' Sikkerhed. Bolschevikerne Rytteri havde i Nattens Løb været kun 7 Kilometer fra Byen. De havde nærmet sig gennem en Fjeldkloft, skjult af Mørket, men var dog nu slaaet tilbage. Jeg ansaa det paa Forhaand for haabløst at komme med noget Tog, da jeg forudsaa et umaadeligt Run. I Byen traf jeg mine tre Landsmænd, hvoraf en gik paa Banegaar-

den for at sondere Terrainet, mens jeg selv gik i Udenrigsministeriet for om muligt at faa Bessed. — Her var alt som uddødt. Alle Døre aabne, Stabe og Stuffer aabne, ikke et Menneske. Langt om længe fandt jeg da en Mand, der meddelte, at Ministeriet havde evalueret alt til Kutais. Noget senere kom en Embedsmand, som jeg kendte, og meddelte, at der vilde være et Tog til Udlandinge Nr. 6 Aften, hvilket bekræftedes af den fra Banegaarden hjemvendte. Nu fik vi travlt med at pakke ind, og da det ved højere Magters Raade lykkedes os at indfange to Drosker (alle Heste og Køretøjer var rekvirerede til Hæren) naaede vi ud paa Stationen alle fire til Tiden. Med Toget skulde ogsaa de europæiske Gesandtskaber med Personale og Bagage.

Ferronen var stuvende fuld af Mennesker, Toget overfyldt, øjensynligt haabløst at komme med. Endelig meddelte den georgiske Embedsmand, der ledede Indladningen af Passagerer og Bagage, at der var een Soveplads at faa, og paa den den skiftedes vi fire til at sove under den lange Rejse til Batum. Turen varede 52 Timer, normalt 8 Timer, og vi tilbragte Tiden siddende paa vore Kufferter i den af Bagage og Mennesker overfyldte Korridor i Wagonen. Men da vi havde rigeligt af Mad og Drikke med, kan jeg ikke sige, at vi egentlig har Ret til at beklage os. Det kunde have været meget værre.

Den langsomme Kørsel havde sin Grund i, at man maatte benytte meget slette Kul i Stedet for den sædvanlige Olie.

Ved en Station paa Bejen stod et Tog, der skulde til Kutais, og da vi hørte nogen raabe, gik to af mine Landsmænd derhen og fandt i en tilgittret Wagon en Mand, der indtrængende bad om Vand. Det var den bolschevistiske „Gesandt“ i Georgien, Hr. Scheimann, der sendtes til Statsfængslet i Kutais sammen med en Del andre Forbrydere af samme Slags. Trods alt fik han noget Vand, og vore Beje stiktes.

I Batum var alt overfyldt af Flygtninge. Ikke et Bærelse at opdrive. Heldigvis fik vi da Logis i Konsulatet. Paa Rheden laa en Mængde Skibe, saavel engelske, franske, italienske og amerikanske Krigs-

skibe samt Passager- og Fragtbaade, men ingen sejlede, fordi alle vilde vente til sidste Øjeblik for at tage saa mange Flygtninge som muligt, saa vi maatte være forberedt paa et Ophold af ubestemt Varighed.

Imidlertid gik Krigen sin Gang, og Georgierne kæmpede tappert, saa at det lykkedes dem at slaa de Røde tilbage. Det saa endogsaa i nogen Tid ud til, at vi skulde kunne rejse tilbage til Tiflis, men heldigvis betænkte vi os, thi tilsidst maatte Georgierne opgive Byen.

Hæren gik nu kæmpende tilbage til Suram-Bjergene, hvor den mentes at kunne holde sig længe.

Under alt dette fortsatte Tyrkerne deres Dobbeltspil, og ingen kunde blive klog paa, til hvilken Side de vilde gaa. Åabenbart udnyttede de Situationen godt, thi Georgierne maatte proklamere Afstaaelse af de til Tyrkiet grænsende mohammedanske Distrikter. Men trods alt forblev Tyrkerne neutrale.

Imidlertid gik Krigen stedse mere uheldig for Georgien paa Grund af den enorme russiske Overmagt, der angreb fra fire forskellige Sider, navnlig følte Mangelen paa Rytteri, hvormed Bolschevikerne var vel forsynet. Snart forlod det, at Suram-Ræden var overfalden, og vi mente i Løbet af saa Dage at kunne rente de Røde i Batum, idet de gik frem langs Sortehavskysten. Det var nu almindelig ventet, at Tyrkerne skulde tage Batum, thi Besiddelsen af denne rigtige Havn, der tilligemed hele Kysten engang havde været tyrkisk, var en af deres Hovedfordringer under Verdenskrigen.

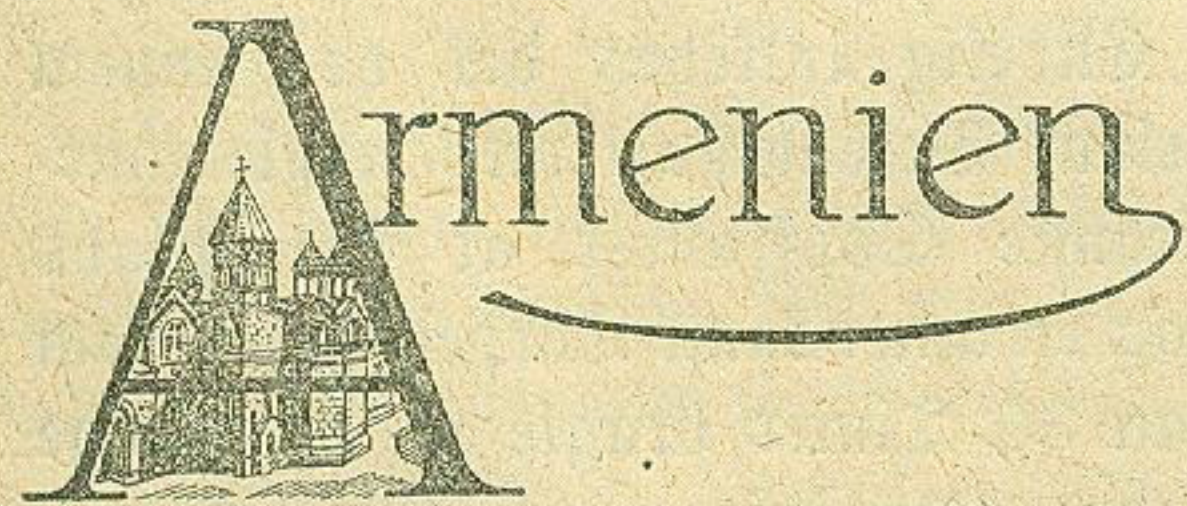
Endelig lykkedes det os gennem privat Bekendtskab med nogle amerikanske Søofficerer at faa Plads paa en amerikansk Torpedojager, som paa 30 Timer bragte os og mange andre Flygtninge til Konstantinopel.

Efterretninger fra Konstantinopel siger, at Forholdene i Georgien er nogenlunde, idet det synes at være de indfødte, meget saatalige, Bolscheviker, der nominelt fører Regeringen, støttede af 150,000 Røde.

Det synes som om Regimet der er væsentlig mildere end andetsteds i Rusland, i alt Fald foreløbig, og som om Forbindelsen med Udlandet tilbids er bevaret.

Man kan da haabe, at Landet

maa komme nogenlunde fra det, men dets Drøm om Selvstændighed er for stedse forbi, ikke paa Grund af Folkets eller dets Regerings Fejl og Mangler, omend saadanne let lader sig paapege, men ved Forholdenes ubønhørlige Magt. De tre kaukasiske Stater, Georgien, Azerbejdjan og Armenien, danner naturlige Dele af det store russiske Samfund, der ikke kan undvære Baku's Naphta og Georgiens Mineraller eller endnu mindre dets Havne. Og ingen af dem kan undvære Ruslands Korn. Derfor har de alle tre deres Plads som Føderativstater i det store russiske Forbund, der antagelig vil opstaa af det nuværende Kaos, og under hvilket de vil kunne blomstre økonomisk forhaabentlig uden derfor at tabe deres kulturelle Særpræg. Men ikke desto mindre kan jeg ikke andet end nære en stærk Medfølelse med det lille georgiske Folk i dets haarde Stæbne. I dets korte Selvstændighedsperiode har det trods uhyre politiske Vanstieligheder formaaet at holde Bolschevismens røde Spøgelse borte, opretholde Ro og Orden i Landet og holde Statsmaskineriet i Gang. Af de tre kaukasiske Stater er Georgien den, der ikke mindst har vist sig mest værdig til Selvstændighed, og det maa derfor haabes, at Forholdene i det kommende Rusland vil udvilde sig saadan, at saavel Georgien som andre „Randstater“ kan indgaa i det store Samfund som autonome Stater til gensidig Fordel for alle dets mange Folkelag.

Den bratte Bending, der som omtalt i sidste Nummer af „Armeniervennen“, har fundet Sted til Gunst for Grækerne i den græsk-tyrkiske Krig, bør føre til, at der fra Armeniervennernes Side i hele den civiliserede Verden rejses et bestemt Krav om, at Stormagterne nu søger at gennemføre en retfærdig Løsning af det armeniske Spørgsmaal. Nu er Tiden inde, og Magterne er i Stand til at gøre noget af den Art, der er tilføjet den armeniske Nationalitet, god igen.

Naar Stormagterne ikke har villet ofre Soldater eller Penge paa Kaukasus eller Armenien er det maasse ud fra den Betragtning, at Landet ud fra deres økonomiske Synspunkter er et naturligt Led i et genrejst Rusland, og at Landet ved sin nære Berøring med Tyrkiet altid vil være en ønskelig Svælselse for det russiske Statslegeme.

Situationen har imidlertid ogsaa i den sidste Tid forandret sig meget i Rusland. Sovjet-Rusland er ved at knække sammen under Hungersnødens Strøbe. Bolschevismen har lagt det Land øde, der før var Kornkammer for en stor Del af Europa, saa det nu ikke længere kan brødføde sin forholdsvis ringe Industribeholdning, og ca. 35 Millioner, der er ramt af Hungersnøden, forlader nu Hus og Hjem som paa Folkevandrings Tid. Efter alt at domme er Sovjetregeringens Dage talte; men forøvrigt synes England heller ikke at have næret nogen overdreven Frygt for Bolschevisterne. Et interessant Fingerring i denne Retning er det, at England ikke har været bange for at stille Penge i Mastatilderne i Azerbejdjan, og gjorde det endnu midt under Bolschevisternes allerstørste Bravader; ja, selv efter at disse havde taget Baku.

I Armenien er alt i Oplosning. Befolkningen er splittet i en sørgelig Mangfoldighed af politiske Partier, der indbyrdes fører en forbitret Kamp. Det revolutionære nationale Parti, Daschnakzution Partiet, maatte for at undgaa Borgerkrig, opgive Regeringen til Fordel for den kommunistiske Regering i Erivan, der var blevet paanødt Landet af Sovjet-Rusland. Den armeniske Bolschevill-Regering har imidlertid ikke svaret til de Forventninger, mange stillede til den, hverken i den indre eller i den ydre Politikk. Indadtil vækker dens Indflydelse næppe udover Omegnen af Erivan, til de øvrige Omraader af Landet naar Hovedstadens Indflydelse næppe, og den vigtigste Provins Sangesur bliver selvstændigt forvaltet. Over 80 pCt. af den armeniske Befolkning er Smaaabønder, større Jordbesiddere mangler ganske, og Størstedelen af de armeniske Kapitalister er flygtet fra Landet, og de store Fabriker og Fore-

tagender, der opstod i de sidste to Aar, var i Forvejen Statsejendomme, saa Bolschevill-Regeringen har næppe kunnet medføre større økonomiske Forstyrrelser i Landet. I Sangesur og Karabagh er der støttet paa Hærføreren Meschdeh, der skal raade over 10,000 Mand, dannet en national, antibolschevillist Regering, der bestoas af et Parlament, dannet af Medlemmer af den armeniske Folketorsamling, der blev opløst af Sovjet-Rusland. Udadtil havde man ventet, at Alliancen med Sovjet vilde gavne Armenien og maasse medføre Genoprettelsen af Armeniens Grænser. Men hele den russiske Hjælp indskrænkede sig til en meget tam Opfordring fra Tschitscherin til den kemalistiske Regering i Angora om en broderlig (!) Bülægelse af den tyrkisk-armeniske Strid — og Tyrkerne holdt vedblivende Kars og Alexandropol besat.

Nu vækter selve Sovjet-Regeringen i Rusland, og dette vil sandsynligvis medføre en ny politisk Situation i Armenien, hvor Daschnakzution Partiet sikkert vil vende tilbage til Magten, men uden Støtte fra Stormagterne vil det være umuligt at genrejse Landet.

Tiden er nu inde til, at Stormagterne kan raade Bod paa de forvilede Forhold i Armenien, og vi venter, at Verdensligaen for Armenien vil lade Kravet komme frem med Styrke, saa det ikke kan sidde overhørigt. Hvor upopulært det armeniske Spørgsmaal kan være i visse Kredse i Europa, kan et Retfærdighedskrav ikke i det lange Løb vedblivende affærdiges, naar det rejses med Styrke.

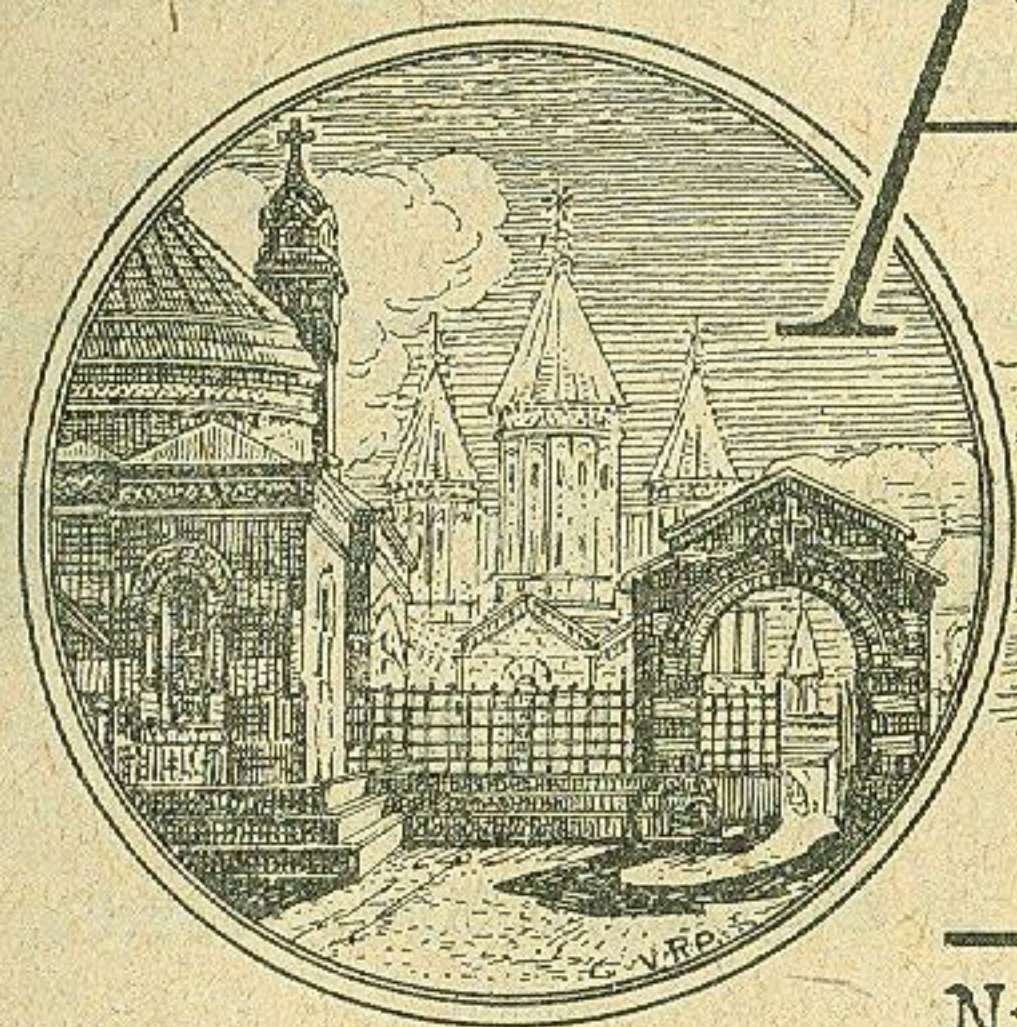
H.-N.

Fra Frk. Karen Jeppe i Aleppo er der i Juli Maaned ikke indløbet nogen Efterretning til Redaktionen. Postgangen besværliggøres sikkert ved de urolige politiske Forhold.

Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles paa alle Postkontorer eller ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af cand. math. K. Høegh-Nissen. Trykt i Odder Bogtrykkeri.

ARMENIERVENNEN

Nr. 8

August 1921

I. Aarg.

Aanden fra Vesten.

N ej, nu er der ingen Barmhjertighed og Forslag i Tingene mere; dette „à la française“ Væsen ødelægger os aldeles. Hvor kan Verden ogsaa bestaa, naar to Forlovede ser hinandens Ansigt?”

Dette tilsyneladende ret usammenhængende og meningsløse Udbrud horte jeg ofte af Ursas ældre Kvinders Mund. Først morede jeg mig over det, siden begyndte jeg at tænke det alvorligt igennem, og jeg saa da, at det trods sin barokke Form var et fuldgjaldigt Udtryk for een Side af Ostens Kultur og Tankegang.

„Barmhjertighed“ og „Forslag i Tingene“ er to Begreber, der i Osten er kædede saa fast sammen, at det ene næsten ikke kan tænkes uden det andet.

„Forslag i Tingene“ er den himmelske Betsignelse af det jordiske, og den kan lige saa lidt skilles fra at øve Barmhjertighed, som de to Dele af Fadervors femte Bøn kan skilles, saa vist som en Kilde, der ikke faar Aflob, at sig selv maa tilstoppes og ophøre at rinde.

Den Ting forstaar Ostens Folkeslag rent umiddelbart med Hjertet, de søger gerne direkte ind til det Godes Ophav uden at forblændes af det Menneskeværk, der fremtræder som dets Bærer. Derfor var og er det ogsaa i Orienten langt lettere end hos os at efterleve den Regel: „Vader da saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de se Eders gode Geringer og ære Eders Fader, som er i Himlene.“

„Barmhjertighed og Forslag i Tingene“ betegnede altsaa ganske

simpelt den gode Tid, den, der var forsvunden.

Men var det da Aanden fra Vesten, „Frankernes“ Væsen, der havde faaet den til at forsvinde, var det ikke snarere Myrderierne i 1895 og den dermed følgende, totale Udplyndring, der havde ødelagt det armeniske Samfund?

Jo, naturligvis havde denne frugtelige Begivenhed, „Tildragelsen“, som den almindelig kaldtes, delt deres Liv i 2 Dele, hvorimellem ingen Forbindelse kunde tænkes. Tilstandene før og efter „Tildragelsen“ var saa grundforskellige, at de ikke kunde sammenlignes, man havde ligefrem begyndt en ny Tidsregning ud fra den.

Men den tilhørte nu Fortiden, man havde indrettet sig saa godt som muligt i Nutiden og begyndte at tage Stilling til dens Fænomener, og der var eet, som i disse Kvinders Dine var det mest forargelige og fordærvelige af alle, det var det „frankiske“ Væsen.

Det var Tanken om den individuelle Frihed, om det enkelte Menneskes Ret til, saa vidt som Forholdene tillader det, at raade over sin egen Skæbne, der kæmpede sig frem imod den patriarkalske Livsform, imod Slægtens og gennem den Samfundets Magt over sine enkelte Medlemmer.

Denne Magt havde tidligere været saa godt som ubegrænset. Familiens Overhoved, som oftest jo Faderen, bestemte, hvad de unge skulde være, og hvor de skulde arbejde. De boede hos ham, deres Fortjeneste tilhørte ham, og han sørgede for

dem alle. Han afgjorde, hvornaar de skulde giftes og med hvem, og alle de Børn, der udsprang af disse Ægtefælder, var i Grunden hans, for saa vidt som de da var hans Sønners Børn. Døtrene regnede man ikke med, de blev givne bort og tilhørte saa den Slægt, de blev giftede ind i.

Mennesket blev med andre Ord først selvstændigt i en sen Alder, paa en Tid, da det allerede maatte antages at være fast bundet af Traditioner og Sædvaner. Derved gik man Glip af Ungdommens Initiativer; men man gjorde heller ingen Spring. Udviklingen skred frem ad meget sikre Veje, omendstønt jo ogsaa saa langsomt, at det ofte kunde se ud som fuldkommen Stilstand. Bedømt i Forhold til Europas Fremadstriden blev det ren og skær Tilbagegang.

Myrderierne i 1895 havde skudt en svær Breche i dette System, idet ganske simpelt mange Familiers Overhoved var dræbt, længe før de unge endnu havde lært at leve Livet paa egen Haand. Derfor gik det ogsaa galt for mange, saa de kom paa Afveje. Tiderne var haarde, og de var slet ikke indstillede paa at skulle føre an endnu.

Og for Kvinderne var det nu helt mærkværdigt. Deres Liv havde bevæget sig indenfor de snævraste Grænser i fuldkommen Afhængighed, ja, i Slaveri kunde man godt sige; men dog ogsaa i højeste Grad beskyttet og værnet mod alt ondt udefra. Nu stod store Skarer af dem pludselig alene og skulde være erhvervende. Det var intet mindre end en Revolution, og det geraader dem til stor Ære, at de bestod Prøven saa godt. De tog Mandens Andel, Forsørgerpligten, paa sig uden at sætte noget

af deres Kvindelighed til, og de valgte svært Arbejde og tunge Savn fremfor den lette og brede Vej til de tyrkiske Haremer.

Men i dette Samfund, der ligesom med eet Slag var revet ud af Jagerne, var det en forholdsvis let Sag for fremmede Tanker at faa Indpas, og de kom fra Vesten for fulde Sejl gennem de mange Missionsærer, der efter Myrderierne drog ind i Landet gennem Kystbyerne, og gennem Bøger og Skrifter. Især efter 1908, der bragte den større Bevægelsesfrihed, tog det ret Jart.

Disse Ideer og Tanker var mangeartede; men de fleste af dem naaede ikke inden for Kvindernes Horizont, de blev foreløbig kun Mændenes Ejendom. En var der dog, der i en særlig Grad kom dem ved, og det var den, at det nu mere og mere blev Manden, der selv vilde vælge sin Hustru, denne vigtige Afgørelse blev ikke mere overladt til hans Slægts ældre Kvinder.

Det var for de unge Piger en bemærkelsesværdig Forandring. De skulde ikke mere hovedsagelig lægge an paa at tækkes Svigermoderen, men paa at behage Manden, og de var jo ikke længe om at opdage, at de to ikke altid havde samme Smag.

Den unge Piges Stilling blev derved en anden. Før førte hun en ganske upaaagtet Tilværelse, gik tarveligt klædt og forsvandt næsten helt i Selskaber, hvor de meget pyntede unge Koner beherskede Billedet.

Mænd var jo helt udelukkede af Kvindernes Selskaber, og de vorde Svigermødre skulde nok finde de unge Piger, der passede dem, uden at de behøvede at gøre sig bemærkede, det var da just den sikreste Vej til at mishage.

Dog nu blev det anderledes. Selskabslivets Former tillod vel ikke Manden at nærme sig saa meget til den unge Pige, at han kunde tale med hende; men se hende, vilde han, det holdt han fast paa.

Det havde Slægten og Samfundet før vidst at forhindre. Det stodte an mod den herskende Skik, at en forlovet ung Mand blot saa meget som gik igennem den Gade, hvor hans Kæreste boede, og hun paa sin Side maatte egentlig ikke vide, hvem hendes Forlovede var. De saa først rigtig hinanden, naar Præsten paa

Bryllupsaftenen, inden han forlod Huset, tog Sløret af Bruden og gav hende til hendes Mand.

Man betragtede det ikke som noget vanskeligt Spørgsmaal, hvorvidt de to syntes om hinanden eller kom godt ud af det sammen, de havde jo saa lidt med hinanden at gøre. Hovedtingen var, at den unge Kvinde levede sig rigtigt ind i Mandens Slægt.

Forsvrigt kunde Svigermoderen paa en Maade være lige saa kompetent til at vælge som Manden. Selv under de noget friere Former lærte han dog aldrig andet at kende af sin tilkommende Hustru end hendes Ydre, og det kunde være nok saa sluffende, hvorfor man da ogsaa oplevede flere Familietragedier efter den Tid, end man før havde kendt.

Dog den Vej gik nu Udviklingen, og den var ikke til at standse, Mødres og Tanter Protester hjalp ikke det mindste.

Den førte med sig, at de unge Piger begyndte at pynte sig og gerne gjorde sig bemærkede, og naar de saa endelig havde faaet fat i Manden, blæste de tit Svigerforældrene et Stykke, og blev ved at lirke saa længe ved ham, til han forlod Familien og satte Bo selv.

Det sidste var det uheldigste; for det faldt i en økonomisk meget vanskelig Tid, og den gamle Maade at leve paa var nu en Gang langt billigere.

Mange gamle udstidte Mennesker mistede paa den Maade deres naturlige Forsørgere, deres Sønner. Især føltes det bittert for de Kvinder, der efter Myrderierne havde slidt sig igennem og under utrolige Savn havde opfoeret deres faderløse Børn, naar de nu i deres Alderdom saa sig forladt.

Men ogsaa de unge Husstande sad haardt nok i det, og Bolignøden blev meget følelig, da der ikke var Penge til i Byggeriet at holde Skridt med Familieførelsen.

Saadan maatte det jo gaa, de unge maatte have Lov til at indrette sig, som de vilde, ellers kom de aldrig ud af Fortidens Spændetroje og kom aldrig til at tilhøre den Verden, der imidlertid havde udviklet sig; men i Djebkirket saa det ganske vist ikke saa gunstigt ud, de gamle Kvinders Klager syntes ikke helt uberegtigede.

Der var ingen Barmhjertighed og Forslag i Tingene mere.

Karen Jeppe.

Oversigt over Armeniens Historie.

Af Sognepræst Boye, Sorrild.

III.

Et Folks Stæbne er i høj Grad betinget ved Beliggenheden af det Land, det lever. Vil vi forstaa, hvorfor Folk som det engelske og franske har kunnet bevare deres Selvstændighed i over Tusind Aar, behøver vi kun at kaste et Blik paa Kortet. England og Frankrig var ved deres naturlige Grænser: Hæret, høje Bjergkæder og dybe Fjorder saa at sige forudbestemte til Hjemsteder for varige Statssamfund. Andre Folk har ikke været saa heldige. Vor egen Historie med de store Tab, den melder om, viser, hvor farligt det er, naar „Vedet er af Lave“. Men saa Folk har i saa Henseende været uheldigere stillede end det armeniske. Vil vi bestemme Armeniens Beliggenhed, kan vi ikke angive nogen Grænse, men maa lade os nøje med at sige, at det er Landet omkring de tre Søer Van, Armia og Goktscha.

Hvisler vi herpaa, kan det ikke undre os, at Perioderne i Armeniens Historie ikke adskilles ved indre Begivenheder, stiftende Regeringsformer med mere eller mindre voldsomme Revolutioner som Gennemgangspunkter, men ved en vekslende Uafhængighed af Nabostaterne. Sælt uafhængigt har Armenien ikke været siden Oldtiden.

Vel nærmes i den armeniske Historie forskellige Tyrstehuse, Dynastier, men disse var dog kun til Dels uafhængige. Dette gælder saaledes det ældste Dynasti, Arfaciderne, som stod under Indflydelse fra Rom og Konstantinopel. Til dette Dynasti hørte den Kong Tiridates, under hvem Kristendommen blev indført ved Gregor Illuminator, saaledes som det er blevet fortalt. Saa længe der herskede god Forstaaelse mellem Kongemagten og Kirken, blomstrede Riget. Men længe varede det ikke.

Kong Tiridates's Søn søn Tiran, som var en lastesuld Mand, kom i Strid med Kirkens Øverste, Katholikos Jusif, som endog forbød Kongen Afgang til Kirken. Kongen lod Jusif dræbe og Striden mellem Kongemagt og Kirke var staaende. Arfaciderne ophørte at regere ca. 429 og Størstedelen af Landet kom under Persernes Magt, medens en mindre Del blev en Provins af det byzantinske Røjserdømme.

I over 400 Aar stod nu det armeniske Folk under fremmedes Herredømme, først under Persernes til Aar 634 og derpaa under Arabernes til ca. 880. Men medens saaledes Armenien foreløbig udslettedes som Stat, vedblev den armeniske Kirke at bestaa. Og dog var det ikke usarlige Øjender, den armeniske Kristendom havde at kæmpe mod.

Den første Modstander var den persiske Religion. Denne Religion, der er saa gammel, at den persiske Konge Kyros, som vi alle kender fra Bibelhistorien, bekendte sig til den, og som endnu den Dag i Dag har sine Bekendere, Perserne i Indien, maa anses for den ædlest af alle hedenske Religioner. Den kaldes i Reglen: Mazdeismen efter dens højeste, ja i Grunden eneste Gud: Ahura Mazda. Den adskiller sig fra alle andre kendte hedenske Religioner deri, at den, ligesom den aabenbarede Religion, har sin Profet: Zaratustra og sin Bibel: Avesta. Ahura Mazda, d. v. s. den alvise Herre, er for Perseren Gud selv, uden Lige. Han er Lyset og Sandheden i Modsatning til Mørkets og Løgnens Mand i Angra Mainyn. I Kampen mellem Sandhed og Løgn maa enhver tage Del. Den, der vælger Sandheden, modtages efter Døden i Paradiset (dette er et persisk Ord), medens et Helvede, Løgnens Hule, venter Løgnemennesket. Helvede er dog ikke erigt, men de ugudelige skal der renses til at faa Del i Lysets og Sandhedens endelige Sejr. Som Sandhedens Symbol spiller Ilden en stor Rolle i Mazdeismens Guds-tjeneste, hvorfor denne Religions Bekendere ogsaa kaldes Ildtilbedere.

Vi kan forstaa, at denne Religion, der saa meget minder om Kristendommen, kunde have en vis Tiltrækningskraft, tilmed da den havde Perserrigets Magt i Ryggen. De

persiske Konger prøvede ogsaa paa ved Magt at omvende Armenierne til Mazdeismen, men disse Forsøg strandede paa deres Troslab mod Fædrenes Religion. Under Anførelse af en af de mægtigste Høvdinge: Bardan Marnikonian rejste det armeniske Folk sig imod deres Troslab. I Slaget ved Avarair (Aar 455) led vel Armenierne et blodigt Nederlag, men de havde ikke kæmpet forgæves. Perserne havde lidt saa store Tab i Slaget og fik samtidig nok at gøre med at afvær-

ge Hunnernes Angreb paa deres Østgrænse, saa at de ansaa det for fløjest at lade Armenierne beholde deres Religion i Fred. I Resten af den Tid, da Armenierne endnu stod under Persernes Herredømme, havde de nærmest Selbshyre under de persiske Statholderses Tilsyn. Om Religionsfølgelse var der ikke mere Tale. Det kan derfor ikke undre os, at Marsdagen for det ligesaa ulukkelige som lykkeliggørende Slag ved Avarair endnu fejres som en Fest i den armeniske Kirke.

Situationen i Armenien.

En Beretning fra den armeniske Delegation i Paris.

Om Forholdene i Kilikien og Armenien har M. Aharunians I. Sekretær sendt Fru Inga Nalbandian følgende Beretning:

I Følge de Meddelelser, vi har modtaget i Juni og Juli angaaende Kilikien, har Franskmandene ændret deres Taktik i denne Provins. Efter at formelle Ordre var givet til de militære Autoriteter om at trække sig tilbage fra de Vinier, hvorom der var indgaaet Overenskomst mellem Franskmandene og Tyrkerne (Kemalisterne), er der nu bleven givet Kontra-Ordre om fuldstændig Standsning af dette Tilbageog. Ligeledes har Franskmandenes Stilling, som nærmest var tykerrvenlig, forandret sig i vor (Armeniernes) Favn. Denne Tingenes Tilstand har standset vore ulukkelige Landsmænds Udvandring, som i den senere Tid var paabegyndt til Nordamerika og Brasilien. Men den hindrer dog ikke, at hele den armeniske Koloni i Kilikien lever i Rædsel og Usikkerhed m. H. t. den Stækte, der venter den, og det er øjensynligt, at den forbereder sig paa saa vidt muligt at forsvare sig mod et nærførestaaende Angreb.

I Kartasus-Republikken er Situationen mere bevæget. Som De ved, havde den gamle Regering — og med den Hæren og den armeniske Befolkning i Erivan — efter den sidste bolschevistske Invasion i Erivan søgt Tilflugt i Sangesur i de

bjergfulde Egne, som kaldes Sionnik, og nord der for til Daralagez. Paa dette Sted havde Kampe fundet Sted mellem den gamle Regerings Tropper og Bolschevisterne, og disse sidste var nødt til at standse. Regeringen havde saa reorganiseret sin Styrke og sit Parlament og installeret sig i Klosteret Dated. Senere tog vore Folk — stadig i en Kamp ved Guden af Daralagez — 350 Fanger og en Del Krigsmateriel. De engelske Aviser melder fornylig Sangesurs Fald. Vi har telegraferet til Teheran for at faa klar Befæd.

I Armenien begynder Situationen at forbedres lidt med Hensyn til Forsyning med Levnedsmidler og i al Almindelighed. Amerika sender Levnedsmidler enten direkte fra Amerika eller fra Konstantinopel, og de har genoptaget deres Hjelpevirksomhed.

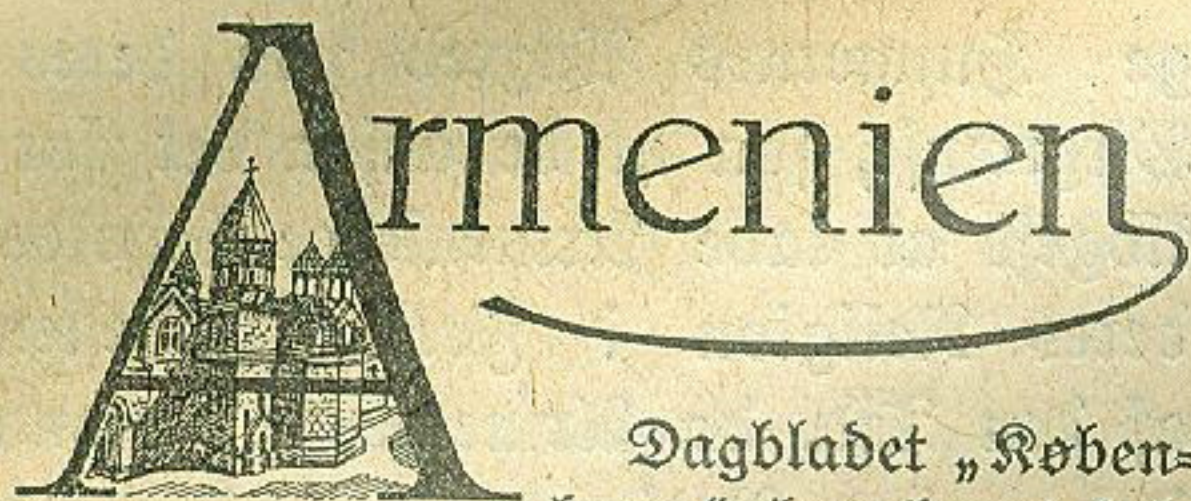
En anti-bolschevistsk Bevægelse er udbrudt i Georgien og i Karabagh.

Koleraen raser i Astrakan og i Baku. I Baku kræver den ca. 350 Døse pr. Dag. De 4 lavklassiske Republiker har den 10. Juni underskrevet en Traktat i Paris.

Fru Inga Nalbandian

er afreist til Geneve, hvor den internationale Liga for Armenien holder Delegeretmøde.

Fru Nalbandian medbringer en skandinavisk Adresse for Armenien, som hun vil overrække Folkets Forbunds Raad.

Dagbladet „København“ har bragt følgende Artikel fra Frk. Anna Thalbitzer:

„Blodets og Taarernes Land“ er det blevet kaldt, ikke alene af diets kristne Venner, som kender Forholdene nøje, men hele den Del af den civiliserede Verden, som har Øre for, hvad der er foregaaet, har sørget over det uhyggelige Folks Lidelse, og gruet for nye Efterretninger om Pinsler og Død. Intet har været overdrevet, det ved de, som har set og kendt det af Selosyn.

Tyrkerne har, som bekendt, Herredømmet over Armenien. Hvilke Forbrydelser gjorde Folket sig da skyldig i overfor sine Herkere. Gjorde det Oprør? Saare langt fra. Men Armenien er som Helhed en kristen Nation. Det var en Torn i Øjet paa Tyrkerne, saa Armenierne fik Valget: enten Muhamed eller Martyr døden. De valgte den sidste. Mange Hundrede Tusinde led de frygteligste Pinsler og Død. Tyrkernes Grumhed fik Vind i Sejlene, da den tyske Keiser gæstede Sultanen, og sluttede saa omt Venstreb med ham, at de lod sig fotografere Arm i Arm. Hermed er ikke sagt, at Tyskland i sin Helhed saa saaledes paa det. Bore danske kvindelige Missionsarbejdere har i de lange trange Forfølgelses-Aar haft forstaaende Samarbejde med de tyske Missionsarbejdere i Armenien. Men selvsølgelig styrkede det Tyrkerne i deres Forfølgelse mod og helst Udryddelse af det værgeløse kristne Folk, at Verdens den Gang mægtigste Keiser stiltiende billigede det ved kun at „se til“. Det er iøvrigt en mærkelig Modsætning hertil, at en ung armenisk Student i Berlin nylig blev frikendt af tyske Dommere for det dræbende Skud mod Talaat Pasha, en af Armenierfolkets allerværste Bøddler.

Kort før Verdenskrigens Udbrud hørte jeg et Foredrag af en kundskabsrig Sønderjyde. Han talte om de undertrykte Folkelag i og udenfor Europa, som begyndte at vaagne og vilde være sig selv. Saa kom han til Armenien, og saa sagde han: „For nogle Aar siden, da en euro-

pæisk Besiddelse i Osten var i Fare for at løsrive sig fra Erobreren, straks udrustedes Krigsstibe fra Europas Stormagter for at varetage deres merkantile Interesser. Men da Efterretningen kom om Armenierfolkets Nedslagning, saa' Europa til med Gevær ved Fod.“ Det kendtes, at det var en Sønderjyde, der udtalte de Ord.

Armenier-Spørgsmaalet er endnu hverken løst eller afsluttet. Om der end i Øjeblikket er en Smule Stillehed over det. Daglig sker der Tyrker-Forbrydelser og Bøddel imod dem, som af og til siver ud til Omverdenen. Kun altfor snart kan der komme Efterretninger om nye Måssakrer. Endnu vogter Armenierne mørke Øjne paa hans Dødsfjende, og Husstruer, Børn og unge Kvinder bærer det dybe Sorgmodighedens Præg, som ingen anden Nation. De ved kun altfor godt, at Tyrker-Barbaren uhindret og ustraffet kan bryde ind over dem og martre dem til døden under grusomme Pinsler. Og Europa ser stadig til med Gevær ved Fod, det trøster sig med mere eller mindre intetsigende „Sammenkomster“ og „Konferencer“. —

Er der da slet intet Udsyn i alt dette Mørke? Jo, Gud ske Lov, der er kristne Mænd og Kvinder i Europa og Amerika, som i offervillig Kærlighed arbejder for Armenien (Herhjemme K. M. A.s („Kvindelige Missions Arbejdere“, Minsters Vej 3), trofaste, udholdende Søstre, som led utroligt derovre under Verdens

krigen. Nylig har en af dem, under et Ophold her i Danmark, været indbudt til Amerika for derovre at fortælle om sine armeniske Oplevelser under Krigen, under stor og stigende Veltagelse og Tilstrømning til Møderne.

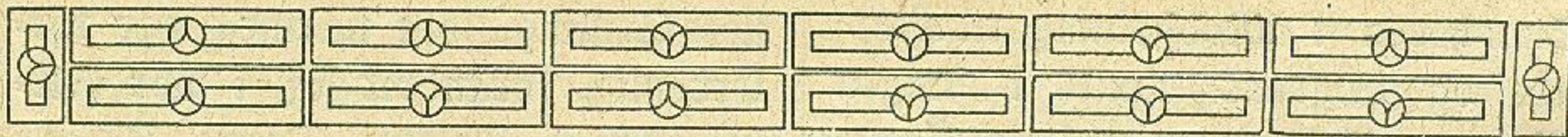
Om man kan bruge det Udtryk paa dette Omraade, saa er det en Fryd at tænke paa, at vi Danske er saa meget med i denne Kærlighedens hellige Opgave.

Vilde kun flere af Danmarks alvorlige Kristen-Ungdom melde sig til Tjeneste i dette Baghold, maasse i en af vor Jordklodes sidste Timer. Vi ved, at bliver Nattevagten streng, bliver Martyr døden blodig, som Armenierfolkets er bleven det, saa straalet Martyrtronens evige Hæderhedens Glans over al Lidelse og Død for Tro og Bekendelse af Jesu Kristi hellige Jærlers navn, hvor paa Jord det lyder, ogsaa blandt Armeniens forpinte Folk, ikke mindst deres unge Kvinder og Børn.

Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles paa alle Postkontorer eller ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedicte, Enighedsvej 33, Charlottenlund.
Formand.

Godsejer J. Hage, Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft, Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling, Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S.

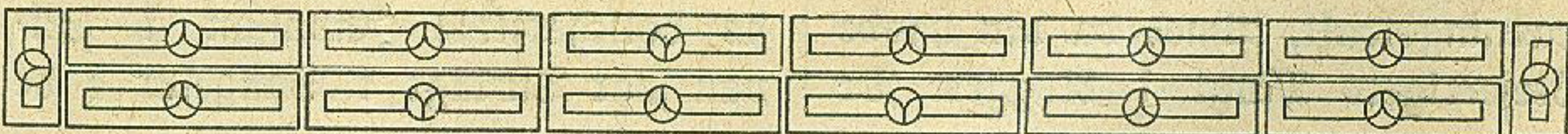
Sekretær.

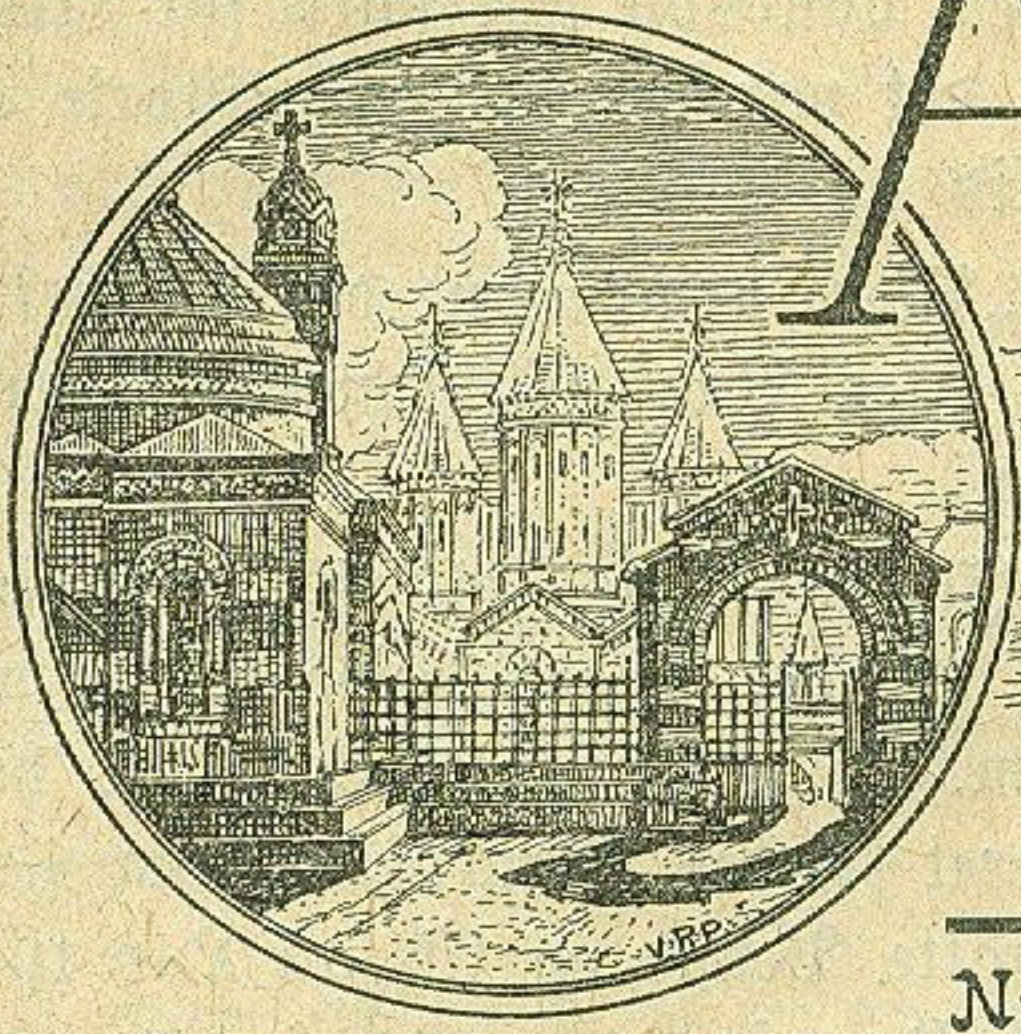
Grosserer V. Bockelund, Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe, Aleppo.

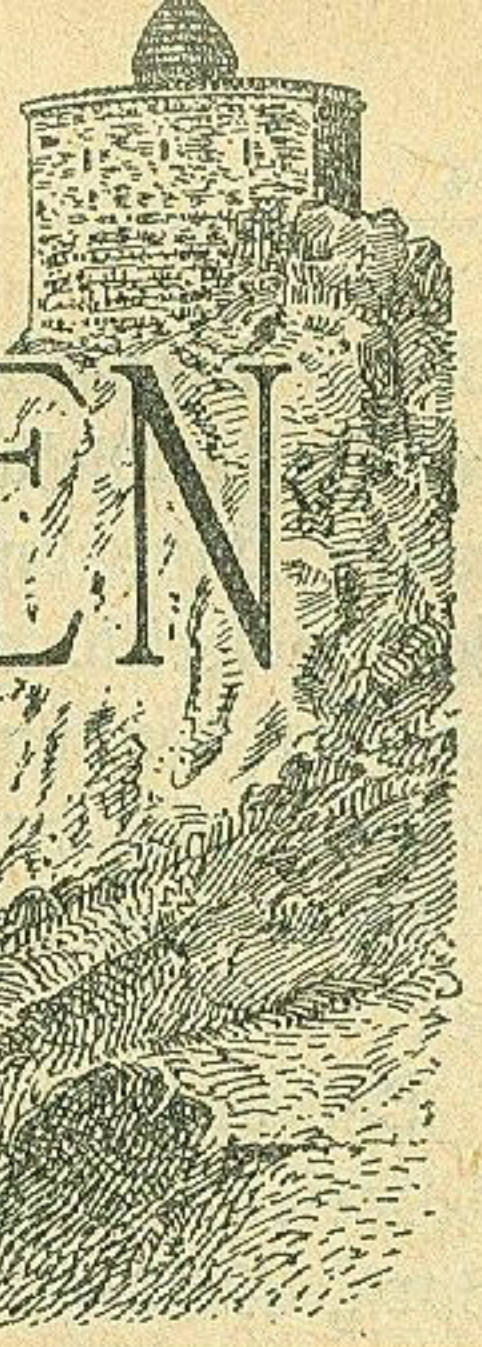
Forfatterinde Fru Inga Nalbandian, »Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sack, Pileallé 19 B., København F.

ARMENIERVENNEN

Nr. 9-10

Septbr.-Oktbr. 1921

I. Aarg.

Hjemme igen.

Brev fra Frk. Karen Jeppe.

Frk. Karen Jeppe.

Bag ved Posthuset gaar man ind i en lille Gade. Snæver er den til at begynde med, og kommer man nogle Skridt ind, bliver den endnu smærrere, det er tydeligt at se, at her har den været lukket af med en Port.

Uvilkaarligt kommer man til at tænke paa „Ghettoerne“, Jødetvartenerne, der blev lukket af om Natten. Og den Slags Ghetto har det ogsaa i sin Tid været, blot var det ikke Jøder, der boede her, men en stor Del af Aleppos kristne Befolkning.

Kvarteret fører Navn af „Salibe“, „Korset“. Nu er det aabent til alle Sider; men man kan endnu tydeligt se, hvor Portene har været, der hør Asten blev lukket og saaledes spærrede de kristne af fra den øvrige By.

Inde i Salibes snævre, mest over byggede Gyder hører man megen Klokkeringning, megen Støj af Skolekørn, og man ser mange Vigtog drage forbi. Kirker og Skoler af de forskellige Denominationer ligger der tæt op ad hinanden, og det vrimer med geistlige Personer, Præster, Munk og Nonner.

Der findes mange smukke Bygninger i dette Kvarter; men Stadsen er altid indvendig. Udadtil er de uanselige, og man bliver forbauset staaende, naar man er gaaet ind ad den lave Dør og pludselig ser en smuk Gaard med kunstnerisk udsmykkede Bærelser og en herlige lille Have i Midten.

Et Sted udvider en af Gyderne sig lidt, saa man kan se et lille Stykke af Himlen. Der ligger et Par armeniske Boder, og der staar et Par Bænke paa Gaden. Det er tydeligt nok et Slags Centrum. Her er da ogsaa Indgangen til den armenisk-gregorianske Kirke.

Kirken er iøvrigt meget lille og uanselig; den gregorianske Menighed talte aldrig ret mange Medlemmer i Aleppo. Flertallet af de indfødte Armeniere her er Katolikker, og det er den armenisk-katolske Kirke med dens store Skoler, der dominerer Salibe. Men alligevel er den nationale Kirke Folkets Centrum, det er ikke til at tage fejl af; her løber Traadene sammen, det er som om man her føler Folkets Hjerteslag.

I en af de Bygninger, der tilhører Kirken, har da ogsaa „Folkets Forening“ til Huse.

Det er ikke, som man efter Navnet skulde vente, en eller anden demokratisk Forening, det er en Comite, bestaaende af fremragende Armeniere af alle Denominationer og alle politiske Aflygninger, der under Tyrkernes Tyrk er bleve sig bevidst, at de først og fremmest er Armeniere og har sluttet sig sammen for at virke til deres Folks Bedste. Saadanne Comiteer er der dannet i mange Byer i det forrige Tyrki, og de arbejder saa vidt muligt hinanden i Hænderne.

De har jo selvfølgelig mange Opgaver af forskellig Art, en af dem og maaske en af de allervigtigste er den at tage sig af de mange landflygtige, adspredte Armeniere, der er komne bort fra deres Slægt og som nu søger efter hinanden.

Hvor mange Fædre og Mødre er der ikke, der søger efter deres Børn, hvor mange unge Mænd og Kvinder, der søger efter en eller anden af deres Slægt. Og der kommer stadigt nye, Mennesker, der har levet inde blandt Muhamedanere og ikke har kunnet slippe ud eller give noget Livstegn fra sig. Længst var de begærdt som døde, nu dukker de pludselig op. Og alle vender de sig til Kontoret i „Foreningen“; derfra søges der rundt om efter Oplysninger, og hvor tit er ikke deres Bestræbelser kronede med Held. Et ensomt, ulykkeligt Menneske fandt igen en af sine egne, fik igen nogen at leve med og arbejde for. Det er gribende at læse de Taksigelsesbreve, der er komne ind til Kontoret, det er de Menneskers Løn for deres tit majsommelige Arbejde.

Det er mærkelige Ting, man kan saa at se og høre derinde i det lille Kontor.

En Dag traf jeg der to unge

Mænd i 16—18 Aars Alderen, der ved første Djeftast saa ud som almindelige Landsby-Arabere. Det viste sig imidlertid, at de var Armeniere, og især den yngre havde da ogsaa umiskendelig armeniske Træk.

Hvor kom de fra, og hvad vilde de?

Det var den sædvanlige sorgelige Historie. De var deporterede som Børn, Arabere havde bemægtiget sig dem og havde nu i 6 Aar udnyttet dem som Slaver. De havde været Hyrder, havde maattet staa op længe før Dag og havde først kunnet lægge sig et godt Stykke ud paa Aftenen, naar Hjordene var komne til Ro i Foldene. Rigtig mætte havde de sjældent været, de havde faaet noget Brød og Kærnemælk; men det havde ikke været nok, sagde de. Andet og mere havde de ikke faaet som Løn for deres Arbejde ud over nogle nødtørftige Vaser til at dække deres Nøgenhed.

I Begyndelsen havde de troet, at alle Armeniere var døde, saa der for dem ikke var noget Haab om bedre Aar; men saa var der lidt efter lidt sivet Røgte igennem, der gik ud paa, at der i Aleppo var mange Armeniere, og at de ikke allevegne behøvede at leve som Slaver.

Fra den Tid af spekulerede de paa Flugt, et Par Gange havde de ogsaa forsøgt det; men Araberne havde indhentet dem paa deres vappe Hæfte, og de var derefter bleve saa grundigt gennempryglede, at de for en Tid havde opgivet Tanken om at flygte.

Men saa var Franskmændene komne til Deir Sor, og det var ikke saa langt fra den Landsby, hvor de blev holdt i Fangenskab. Endnu en Gang vilde de vove et Forsøg, og de undveg en Nat. Araberne opdagede det og satte efter dem; men inden de naaede dem, var de komne saa nær ind til de franske Stillinger, at Araberne ikke vovede sig længere frem. De unge Mennesker undslap og fulgte siden med en Konvoj til Aleppo.

Den første Nat tilbragte de paa Gliserne under Kirkeportens Hvelvinger, og de sagde, at de ikke havde kunnet lukke et Øje for bare Glæde. De var igen hos deres egne, i By af deres egen Kirke.

Da Kontoret blev aabnet, meldte de sig der, og snart var der samlet

en interesseret Kreds af Armeniere om dem. Først fortalte de deres Lidelseshistorie, og saa kom de øvrige Spørgsmaal:

Fra hvilken By var de og hvem var de?

Den ældste var fra en Landsby i Nærheden af Adana, og det var en hel Sensation, da han nævnedes sit Navn. Han var Søn af en bekendt Godsejer og, saa vidt det kunde skønnes, den eneste efterlevende af hele Familien. Store Jordegodser ventede paa ham.

En af de tilstedeværende fortalte, at da den Familie blev deporteret, var Halvdelen af Landsbyens Befolkning frivillig fulgt med, fordi de ikke vilde skilles fra dem.

Og den unge Mand bekræftede, at saadan var det virkelig gaaet til. De havde fulgtes ad indtil Deir Sor, der var han bleven røvet af Arabere, og siden havde han hørt, at Armenierne alle var dræbte, huggede ned i Tusindvis ude i Orkenerne, saa han kunde vel ikke vente at finde nogen af sin Slægt. Men den anden unge Armenier, der havde været hans Kammerat i Fangenslaget, han var nu hans Broder, de vilde blive sammen hele Livet.

Imidlertid var der en, der oplyste, at der i Aleppo levede en Smed netop fra den Landsby. Han blev hentet paa staaende Fod og genkendte straks den unge Mand. Med Glæde bragte han dem begge til sit Hus, og et Par Dage efter var de paa Vej til Landsbyen.

Snart kom der Brev fra Menigheden der, at de var ankomne, og at det havde været for dem som om de havde været Vidne til en Opstandelse fra de Døde, da de havde set den unge Mand, og de glædede sig alle over, at de nu igen i deres Midte havde en af denne gamle Slægt, der havde været saa anset og elsket.

En anden Gang stod der en lille 12—13 Aars Knægt, forpustet og udaset, men med et Glimt af ukuelig Energi i Øjet.

Ogsaa han havde været længe i Fangenslaget, saa længe, at han ikke mere vidste, hvem han var, eller hvor han var fra. Men han var godt nok klar over, at han var en Armenier, og enkelte Brokker af sit Sprog kunde han endnu. Han havde hele Tiden talt Armenisk med Kæerne for ikke at glemme det, forklarede han.

Han havde været blandt Kurderne i en Landsby lidt nord for Urfa, og det var den samme Historie om Slid og Sam.

„Blev Armenierne der ikke befriede efter Baabenstilstanden?“ spurgte vi.

Jo, der kom Folk til Landsbyen, og de, der vilde, kunde følge med dem. Jeg vilde ogsaa gerne have været fri den Gang; men min Herre betalte Penge og fik saa Lov til at beholde mig.

Den Forklæring lyder noget mærkelig, og et Barn kan jo tage fejl af saadan noget. Sikker er det i hvert Fald, at han blev ladet tilbage.

Efter den Tid var han alene. Der var nok nogle armeniske Kvinder i Landsbyen, men det var saadanne, der havde valgt at være Kurder, og de svarede ham ikke, naar han forsøgte at tale Armenisk med dem, nogle skældte ham endog ud og jog ham bort. Det var vel især efter den Tid, han maatte tage sin Tilflugt til Kæerne.

Saa kom den sidste Tids Uroligheder med Kamp mellem Kurder og Tyrker. Folkene fra hans Landsby flygtede for et tyrkisk Angreb og standsede først deres Flugt ved Eufrats Bredder. Der saa han en Dag Lejlighed til ubemærket at komme med en Færge over Floden, og saa begav han sig paa Vej til Gods de mange Mil gennem arabisk Land, indtil det endelig lykkedes ham at finde Aleppo, og der at vinde frem til Armenierne.

Nu er han optaget i Børnehjemmet i Aleppo og skal der til at lære sit Sprog paany og til at indhente, hvad han forsømte de mange Aar i Kurde-Landsbyen, hvor han jo ikke lærte ret meget af alt det, han siden kan saa Brug for i Livet.

En anden lille Dreng havde levet i Marevis blandt Araberne i Udkanten af Aleppo, levet i den Tro, at alle Armeniere var døde, og at der ikke var andet for ham at gøre end at se at blive en Araber ligesom de andre.

En Dag kom han bort fra de vante Gader i Araberkvarteret og kom ind i den indre By. Der hørte han pludselig nogen tale hans næsten forglemte Modersmaal. Som en Aabenbaring virkede det paa ham, han begyndte icrigt at spørge sig for,

og snart var han ledt frem til Kirken og til Kontoret.

Det var ikke svært at fastslaa, at han var en Armenier, og Børnehjemmet aabnede gæstfrit sine Døre for ham. Han var kommet tilbage til sit Folk.

Ja, vijt er der Glæde over enhver, der finder Bejen tilbage. Det sørgelige er blot det, at de Ni og Halvfems,

de ligger ikke trygt i Golden, de er derude i Fangenslabet endnu, og nogle er endog sunke saa dybt, at de ikke mere sukker efter Befrielse. Hver og en, der kommer, bringer Bud fra de mange, der blev tilbage derude i Mørket.

Alleppo, den 23. Septbr. 1921.

Karen Jeppe.

Rædslerne i Armenien.

Fra Retsforhandlingen i Berlin. — Hvorledes en Million Armeniere blev myrdet.

Fornylig udkom der paa et berlinsk Forlag („Deutsche Verlagsgesellschaft für Politik und Geschichte“) en Bog med en stenograferet Beretning fra Forhandlingerne for Landsret III i Berlin mod den armeniske Student Salomon Teilirian, der havde dræbt den tyrkiske Statsmand Salaat Pascha, men blev frikendt paa Grund af de Rædsler, der er fuldbyrdede paa Salaat Paschas Befaling. Efter „Die Zukunft“ gengives her et Par Vidnesforklaringer, som ikke er komne frem i Bladene, og som giver en svag Forestilling om de utrolige Rædsler, der under Verdenskrigen er øvede i Armenien og Lilleasien. Det var Tyrkernes Mening helt at udrydde Armenierne.

Vidnet Fru Kristine Tersibashian: Jeg er fra Erserum. I Juli 1915 kom Behoerne der sammen, og man sagde, at Byen skulde forlades. Først gav man de rige i Byen Efterretning gennem Enkedsmænd og Gendarmere; saa sagde man, at vi skulde forlade Byen, fordi den hørte til Krigszonen, og at Civilbefolkningen maatte fjernes. Byens rige fik Efterretning herom otte Dage før, de øvrige en Time før Deportationen. Senere fik vi at vide, at det var et Bedrageri, og at kun den armeniske Befolkning skulde udstilles.

Formanden: Er da hele Befolkningen bleven drevet ud af Byen paa een Gang?

Vidnet: I fire Gange.

Formanden: I fire Afdelinger?

Vidnet: Fire Afdelinger i Løbet af otte Dage.

Formanden: Fik de, der blev tilbage, at vide, hvad der skete med de tidligere Kolonner?

Vidnet: Nej.

Formanden: Blev der nævnt et bestemt Maal?

Vidnet: Vi skulde først til Erfindshan. Vor Familie bestod af 21 Medlemmer. Af disse er kun 3 tilbage.

Formanden: Hvor stor var hele Kolonnen?

Vidnet: 500 Familier.

Formanden: Hvorledes er Deres Slægtninge omkomne?

Vidnet: Vor Familie bestod af 21 Medlemmer. Vi havde lejet tre Okskærere og tog med, hvad vi kunde faa anbragt, Mad og Penge. Vi tænkte, at vi vilde komme til Erfindshan. Min Fader og min Moder var med, tre Brødre, den ældste 30 Aar gammel, tre Drengene, den mindste i en Alder af 6 Maanedere, samt min Søster med hendes Mand, seks Børn, det ældste 22 Aar gammel. Med egne Dine har jeg set, hvorledes de alle er døde, kun tre er blevene tilbage og er reddede. Jeg sværger paa, at de er blevene dræbte efter Ordre fra Konstantinopel.

Formanden: Paa hvilken Maade?

Vidnet: Da vi havde forladt Byen og var ankomne uden for Fæstningen Erserums Porte, kom Gendarmene og søgte efter Vaaben. Knive, Paraplyer osv. blev tagne fra os. Fra Erserum kom vi til Baidurt. Da vi passerede forbi denne By, saa vi Bunker af Lig, og jeg maatte gaa med Fødderne over Lig, saa at mine Fødder blev overstænkedede med Blod.

Formanden: Var det Lig fra tidligere Kolonner, som var komne fra Erserum?

Vidnet: Nej, de var fra Baidurt. Saa kom vi til Erfindshan. Man havde lovet at give os Husly; men vi maatte ikke bo der; man tillod os heller ikke at drikke Vand. Vi maatte endog afgive Oksene; de blev drevet op i Bjergene. Da vi gik videre, blev 500 unge Mænd udsøgte af Kolonnerne. Ogsaa en af mine Brødre. Men det lykkedes ham at undslippe og at komme til mig. Jeg forklædte ham som Pigge, saa at han kunde blive hos mig. De øvrige unge Mennesker blev drevne sammen.

Formanden: Hvad skete der med de udvalgte?

Vidnet: Man bandt dem alle sammen og kastede dem i Vandet.

Formanden: Hvorledes har De faaet det at vide?

Vidnet: Jeg har set det med egne Dine. De blev kastede i Floden, og Strømmen var saa rivende, at alle, der var blevene kastet i den, blev revne med bort.

Formanden: Hvad skete med dem, der blev tilbage?

Vidnet: Vi skreg og græd og vidste ikke, hvad vi skulde gøre. Men man tillod os ikke engang at græde, men drev os videre med Stif.

Formanden: Hvem var det?

Vidnet: 30 Gendarmere og en Afdeling Soldater.

Formanden: Slog de Dem?

Vidnet: Ja.

Formanden: Hvad skete der saa?

Vidnet: Vi kom med alt, hvad vi kunde bære paa Ryggen, til Malatia; der førte man os op paa Bjerget og stilte Mændene fra Kvinderne. Kvinderne var omtrent 10 Meter borte fra Mændene og kunde med egne Dine se, hvad der skete med disse.

Formanden: Hvad skete der med Mændene?

Vidnet: Man dræbte dem med Oksen og stødte dem fra Landet ned i Vandet.

Formanden: Er Kvinderne og Mændene virkelig blevene massakrerede paa denne Maade?

Vidnet: Kun Mændene kom af Dage paa den Maade. Da det begyndte at mørknes, kom Gendarmene og søgte sig de kønneste Koner og

Piger ud og tog dem til sig som deres Koner. Der kom ogsaa en Gendarm til mig, og vilde gøre mig til sin Kone. De, som ikke vilde lystre, som ikke vilde give efter, blev alle gennemkorede med Bajonetterne, og Benene blev revne fra hinanden. Endog frugtfulde Kvinder fik Ribbenene skaaret igennem, og Børnene blev tagne ud og kastede bort. (Stor Bevægelse i Salen. Vidnet løfter Haanden): Det sværger jeg paa.

Formanden: Hvorledes blev De reddet?

Vidnet: Ogsaa min Broder fik Hovedet slaaet af. Da min Moder saa det, faldt hun om og var død paa Stedet. Senere kom en Tyrk til mig og vilde gøre mig til sin Kone, og da jeg ikke gik ind derpaa, tog han mit Barn og kastede det bort.

Formanden: Hvorledes slap De saa derfra?

Vidnet: Jeg saa Røg stige op i det fjerne, og gik i Retning af Røgen; og der fandt jeg min Broder og min Broders Kone, som var frugtfuld og skulde føde. Saa blev der sagt, at vi endnu samme Aften skulde forlade Stedet, og vi var tvungne til at lade min Broders Kone blive tilbage, fordi hun var frugtfuld.

Formanden: Hvorledes antom De saa til Samsæk? Hvor mange var De da?

Vidnet: Omkring 600.

Formanden: Og af Deres Familie?

Vidnet: Min Fader, to Brødre og jeg selv.

Formanden: De kom altsaa selv til Samsæk?

Vidnet: Ja. Der blev Fader syg, og saa kom der Ordre, at de syge ikke maatte tages med, men at de skulde kastes i Vandet. Saa hentedede man Fader ud af Teltet. Senere bragte min Broder ham tilbage, men han døde samme Aften.

Formanden: Og Deres to Brødre?

Vidnet: De forblev i Live.

Formanden: Og er det alt sammen virkelig sandt? Er det ikke Fantasi?

Vidnet: Hvad jeg har fortalt, er meget mindre end Virkeligheden. Det var langt værre.

Formanden: Blev De saa i Samsæk?

Vidnet: Jeg kunde ikke blive i Samsæk. Vi skulde gaa til Quritsch. Til sidst drev man os alle op paa et Bjerg og tog det allersidste, hvad vi havde, fra os.

Formanden: Hvem gjorde man dengang ansvarlig for disse Grusomheder?

Vidnet: Det skete efter Ordre fra Enver Pascha. Soldaterne tvang de bortdrevne paa Knæ, og de maatte raabe: „Paschaen leve!“ fordi Paschaen havde givet dem Tilladelse til at blive i Live.

Sagkyndig Dr. Johannes Lepsius: I en af Talaat undertegnet Ordre forekommer Ordet: „Maalet for Bortsendelsen Intet.“ For at efterkomme denne Ordres Mening blev der sørget for, at af den samlede Befolkning der blev transporteret fra de østasiatiske Provinser mod Syd, kun 10 Procent kom til Bestemmelsesstedet; de øvrige 90 Procent er blevne myrdede undervejs eller, for saa vidt ikke Kvinder eller Piger er blevne solgte af Gendarmene og slæbte bort af Tyrkerne og Karderne, omkomne af Sult og Udmattelse. Det, som jeg siger til Dem, fremgaar af de Dokumenter, som jeg har offentliggjort af det kaiserlige Gesandtskabs Akter. De har her hørt to Beretninger af Teilitrian og af Fru Tersibashian om Oplevelserne ved Deportationen. Den Slags Beretninger med realistiske Enkeltheder, som bærer alle Tegn paa Selvoplevelse, foreligger trykte i Hundredevis, for en stor Del i tyske, tildels ogsaa i amerikanske og engelske Skrifter. Om selve Kendsgerningerne kan man ikke være i Tvivl. Udførselsmetoderne ligner overalt dem, der her er blevne skildrede af Teilitrian og Fru Tersibashian. I modsat Fald maatte man spørge sig selv: Hvorledes kunde det være muligt at dræbe en Million Mennesker i Løbet af saa kort Tid? Det er kun tænkeligt med de allermest brutale Metoder, som det ogsaa er bevist ved Forhandlingerne i den Proces, der førtes mod Talaat Pascha og Fæller for Krigsretten i Konstantinopel. Domstolen var sammensat af en Divisionsgeneral som Formand, tre Brigadegeneraler, deriblandt bekendte Hærførere fra Kriget, og en Kaptein. Det første af de fem Punkter angik Nedslagningen af Armenierne.

Ved Dom af Krigsretten af 5. Juli 1919 blev følgende dømt til Døden som Hovedgerningsmænd: Talaat, Enver, Djemal og Dr. Nassim.

Engleplejerskerne Thora von Wedel-Jarlsberg og Eva Elvers har som Plejersker i Erfindshan oplevet de af Teilitrian skildrede Deportationer af Armenierne. De nedskrev deres Jagttagelser i en Beretning og var rede til at stadfæste dem ved Ed. Af denne Beretning skal her kun anføres enkelte Kendsgerninger:

„Af tyrkiske Soldater, som selv var med dertil, har vi maattet høre, hvorledes Kvinderne bad om Barmhertighed paa deres Knæ, og hvorledes mange selv har kastet deres Børn i Floden. Paa vort forfærdede: „Og I skyder paa Kvinder og Børn?“ lod Svaret: „Hvad skal vi gøre? Det er jo efter Ordre.“ En af dem føjede til: „Det er en Jammer at se paa; jeg har heller ikke skudt, jeg lod kun, som om jeg skød.“ Vi havde dybt Medfølelse med de stakkels Drengene, det nu systematisk bliver gjort til Djævel.

Soldaterne fortalte, at de havde brugt fire Timer til at dræbe alle. Saa havde der staaet Ofsekerrer rede til at slaffe Ligene i Floden. Om Aftenen kunde man se „Krigerne“ vende hjem belæssede med Bytte. „Har vi ikke gjort vore Sager godt?“ spurgte nogle af dem den tykke Apoteker, Hr. Gehlsen, som ogsaa forstod tyrkisk og som var lige saa forarget som vi. Saavel Armeniere som Tyrker var desværre af den Anskuelse, at Tyrkerne billigede denne Fremfærd. Om Aftenen den attende gik vi med Hr. Gehlsen frem og tilbage foran vort Hus. Da mødte vi en Gendarm, der fortalte, at Kvinder og Børn fra Bahurtegnen overmattede knap ti Minutter oven for Hospitalet. Han havde selv hjulpet med at drive dem og fortalte nu gribende, hvorledes det var gaaet dem paa den lange Vej. „Slagtende, slagtende bringer vi dem fremad. Hver Dag dræbes 10—12 Mænd og kastes i Slugterne, Børnene, som ikke kan komme med, slaar vi Hjernestallen ind paa, Kvinderne plyndres og slændes ved hver ny Landsby!“ Den følgende Morgen tidlig, hørte vi, hvorledes de til Døden viede kom forbi. Vi sluttede

os til dem og gik med dem til Byen. Sammeren var ubestrikelig. Der var kun blevet to Mænd tilbage; nogle af Kvinderne var blevet sindsyge; en raakte: „Frels os; nu bringer de os til Remagh og skærer Hassen over paa os!“ — Da vi nærmede os Byen, kom mange Tyrker ridende og hentede Børn eller unge Piger. Ved Byens yderste Ende, hvor ogsaa de tykke Læger har deres Huse, gjorde Støren et Djeblik Holdt, inden den tog Vejen mod Remagh. Her var det det rene Slavemarked, kun at ingenting blev betalt. Undervejs mødte vi en stor Skare af udviste, som først for kort Tid siden havde

forladt deres Landsbyer og endnu var i god Tilstand. Vi maatte holde længe for at lade dem komme forbi, og aldrig skal vi glemme det Syn. Saa Mænd ellers Kvinder og en Mængde Børn, mange af dem med lyst Haar og store blaa Øjne, som saa paa os saa dødsalvorlig og med en saa ubevidst Høfhed, som om de allerede var Domsengle. I lydløs Stilhed drog de forbi, de smaa og de store, lige til den ældgamle Kone, som man kun med Møje kan holde paa Veslet, alle, alle for sammenbundne at blive styrtede fra den høje Klippe ned i Cosrats Bølger.“

Under Aaget.

Massakrerne i 1895 havde ramt Urfas armeniske Befolkning haardt. For den Tid havde de staaet i et ret fredeligt Forhold til Byens Muhamedanere og til den tyrkiske Regering.

Vel stod de som „Bantro“ og som det undertrykte Folk ingen Sunde paa lige Fod med de andre; men de havde lært at finde sig til Rette i deres Skæbne. De gik klædt i mørke, tarvelige Klæder, beslittede sig paa et underdanigt Væsen og havde lært gennem Bestikkelse at opnaa, hvad de ellers maatte give Afkald paa, da de jo aldrig ad Lovens Vej kunde saa Ret over for en muhamedansk Modstander.

De var forøvrigt langtfra de eneste, der benyttede sig af dette Middel. Langsomt, men sikkert havde Korruptionen som en snigende Sygdom angrebet det ene efter det andet af de tyrkiske Regeringsorganer. Embedsmændene fik aldrig deres Løn i rette Tid og altid mindre, end de skulde have, de havde maattet ty til alle Slags Sportler for at friste Livet. Nu var det forlængst en given Ting, at man fik et Embede for at berige sig; derfor solgtes de da ogsaa i Konstantinopel til de højtlydende.

Men denne i og for sig mislige Tilstand var dog paa en Maade næsten gunstig for de Kristne, der aabnedes dem derved mange Veje til at slaa sig igennem. Ganske vist var det Krogveje; men de var saa længe benyttede af alle, at man godt kunde

kalde dem for den autoriserede Hovedlandevej.

Et vigtigt Moment var endvidere den personlige Indflydelse. Visse af Urfas „store“ Tyrker beherskede i Birteligheden hele Byens Liv, de bemægtigede sig straks ved Gaver og Hædersbevisninger de fremmede Embedsmænd og spandt dem ind i et Bævi af personlige Hensyn og Venstabsforhold, saa de slet ikke kunde se anderledes paa en Ting end deres Venner og Raadgivere.

Det gjaldt nu for enhver Armenier om ved Gaver og Underdanighed at sikre sig en af disse „Store“, saa denne betragtede ham omtrent som sin Undergivne, hvem han vel selv udnyttede, men tillige beskyttede mod de andres Overgreb. Lykkedes det for ham, saa var han paa den rigtige Side og kunde i nogenlunde Fred passe sin Dont.

Intet Under, at Marchandreders Liv paa denne Maade havde paatrukt Armenierne et noget ejendommeligt Væsen, der ofte tog sig uforudseligt ud ved Siden af Tyrkernes langt mere naturlige Bæremaade, og som traf haarde Domme ned over dem fra tilfældige Rejsende, der ikke gav sig Tid til at undersøge Fænomenernes Marsager og indre Sammenhæng.

En saadan Rejsende var det, der en Dag aflagde et Besøg hos den gamle, ærværdige, armeniske Biskop Choren og i Samtalens Løb spurgte ham:

„Hvor kan det være, at I Arme-

niere er saa forskellige fra os Europæere, skønt vi dog er af samme Slægt? Vi gaar lige paa og siger vor Mening frit ud, I dukker jer altid og kryber udenom.“

„Ja,“ sagde den gamle Biskop, „en Gang mødtes en Løve og en Kat. Løven saa paa Katten og sagde: „Hør, vi to ser ud til at være i Familie; men hvor kan det være, at jeg jager mit Bytte op i Løb og Spring i aaben Mark, medens Du ligger et Steds i Skjul og lurar paa det? Det er dog egentlig ikke vor Slægt værdigt.“

„Gud bedre det, det er sandt hvert Ord, Du siger,“ svarede Katten ydmygt; „men Du glemmer, at jeg i saa mange Marchandreders har været nødt til at omgaaes Menneskene.“

Men enten det nu gik saadan eller saadan, saa var det i hvert Fald lykkes Urfas Armeniere at finde en Maade at omgaaes Tyrkerne paa, saa de kunde leve og arbejde iblandt dem. De maatte betale store Afgifter haade til den ene og den anden Side; men de var jernflittige, og der gik Ry af Urfas Kunsthaandværk. Saa godt som alle Byens Haandværkere, Handlende, Læger, Advokater osv. var Armeniere, og i Forhold til Prisen paa Livsfornødenhederne tjente de gode Penge, saa de sad lunt inden Døre.

Dog saa var Ulykken kommen. Det var, som om alle de Stene, der faldt ned, eftersom den tyrkiske Rigsgyngning smuldrede hen, traf Armenierne. Den sidste, store Sammenstyrning havde jo nær kostet dem alle Livet.

Det var umuligt for Urfas Armeniere at forstaa, hvorfra den Misstemning kom, der gæredede imod dem blandt Muhamedanerne. Først lidt efter lidt opdagede de, at Mollaherne fra alle Prædikestole tordnede imod dem og gjorde de „Rettrædende“ klart, at det var „Allah's“ Vilje, at de „Bantro“ skulde udryddes.

Da begyndte de ogsaa at se, at Mollaherne blev inspirerede fra Konstantinopel, fra selve Tyrkiets Eneroldsherre, Abdul Hamid.

Men hvad hans Motiv var til at hade og forfølge dem, det kunde Armenierne ikke se. De vidste, at de ikke havde tænkt paa Oprør eller noget af den Slags, og at de var gode Skattendere, hvis Flid og Vindsfi-

belighed det ret egentlig skyldtes, at Landet ikke helt gik til Grunde i Gattigdom.

Hvor kunde de fatte en Tanke, der kun kunde opstaa i Hjernen paa en af disse østerlandske Despoter, for hvem Menneskeliv overhovedet og de Bantros Liv i Særdeleshed ikke betød mere end det Støv, han traadte paa.

Men Abdul Hamid tænkte paa den Tid, da Tyrkiet var stort og mægtigt og udstrakte sit Scepter over mange kristne Nationers Hoveder, den Tid, da Tyrkerne havde saa mange Mennesker at udpine og udsluge, at deres Hjælpekilder syntes uudtømmelige.

Hvor var nu disse kristne Følleslag?

De havde revet sig løs det ene efter det andet og havde stadig taget den Jord med sig, de boede paa. Nu var Tyrkiet kun lille, og af kristne Følleslag af nogen Betydning fandtes kun Armenierne iblandt dem. Hvor længe vilde det vare, inden de ogsaa rev sig løs og tog Armenien med sig?

Og selv om de maaske ikke følte sig stærke nok til paa egen Haand at vove et saadant Skridt, var saa ikke Russerne parat til at fuldbyrde det for dem, hvad Djeblik, det skulde være? Hvad betød maaske ellers den erige Tale om „de armeniske Reformer“, som deres Diplomater vendte tilbage til ved enhver Besjighed?

Det forstod Abdul Hamid meget godt, at de ikke i mindste Maade interesserede sig for Armeniernes Skæbne, men at de vilde holde det Saar aabent, der bød dem den bekvemteste Besjighed til at blande sig i Tyrkiets Anliggender og forfølge dem med deres Erobringspolitik, hvis Maal enhver vidste var Konstantinopel.

Var ikke den letteste Vej til at løse det armeniske Spørgsmaal den at slaa Armenierne ihjel?

Saa kunde han ogsaa samtidig lade Muhamedanerne faa Lov til at udplyndre dem, saa fik de da noget andet at tænke paa, end at være utilfreds med hans Regimente og smede Oprørsplaner.

For ogsaa det, vidste han, var i Gære. Tilstanden i Landet blev lidt efter lidt uholdbar, Marchundreders Rovdrift begyndte nu for alvor at hæve sig. Orkenerne vandt

ind paa det dyrkede Land, Græshopper og Røvere blev mere og mere overmægtige, Embedsstanden mere og mere korrumperet. Man kunde snart ikke leve der mere, og Forbitrelsen vendte sig imod ham.

Han var som en Mand, der trængt af Hunde paa alle Kanter, ser sig om efter et Ben at kaste i Munden paa dem, og det Ben, han greb til, var det armeniske Folk. Naar først dets Mænd var dræbte, saa skulde nok deres Kvinder og deres Gods være nok til for en Tid at mætte de graadige Muhamedanere.

Saa fik Mollaherne Ordre til at ruske til Fanatismen og Korbegæret, snart var Ilden da ogsaa tændt, Massakrerne i 1895 fulgte.

I 3 Dage huserede Muhamedanerne iblandt Urfas armeniske Befolkning, der først ved Vist og Trusler var blevet afvæbnet. 3—4000 Mænd laa døde rundt om i Gader og Huse. Den sidste Dag brændte de Domkirken, der var stuvende fuld af Kvinder og Børn.

Plyndring fulgte paa Drabene, den Bydel, de vilde klarer den tredje Dags Aften forlod, var blotet for alt. Kvinderne og Børnene sad tilbage en Vinternat i tomme Huse uden noget som helst at spise eller at tildække sig med, knapt nok med Klæder paa Kroppen. Et stort Under var det, at de ikke alle døde den Nat.

Naar undtages de mange Hundreder, der var levende brændte i Domkirken, var Kvinder og Børn mest bledne skaanede, idet Tyrkerne gik ud fra, at de af sig selv vilde omkomme eller tilfalde dem, naar de fik ryddet Mændene af Vejen. De glædede sig allerede til at se de armeniske Kvinder, dem, de altid saa hefligt attraaede, drevene af Sulten komme til deres Døre for at tigge, og de tænkte, at de saa skulde være værgeløse i deres Hænder.

Dog de havde glædet sig for tidligt, de armeniske Kvinder kom ikke. Vel havde Europas Regeringer daadløse set til, da Abdul Hamid lod Tusinder af Kristne myrde lige midt i et kristent Folk myrde lige for deres Djne; men Europas Folk var opstræmmede, og der indsamledes rundt om store Pengegaver til de dræbtes efterladte. Dog det varede jo en rum Tid, inden disse Ga-

ver naaede frem, de arme Mennesker vilde forlængst have været døde, om ikke Hjælpen havde været lige ved Haanden og var kommen til dem allerede den næste Dag.

Det var en modig, behjerttet Kvinde, der gik frem gennem Lidningerne for at naa til de nedbrudte, forstræmte, næsten sanseløse Kvinder og slaa dem blødt i deres store Nød. Altid, saa længe disse Liddragelser mindes, vil Miss Chattucks Navn og Skikkelse hæve sig lysende op fra den blodige Baggrund.

Hun var Bestyrerinde for den amerikanske Mission i Urfa og havde allerede været der i flere Aar; men først nu var det, hun kom til at vise, hvad et Menneske formaar.

Fast utroligt er det at høre om, hvor mange Mennesker hun naaede frem til, hvor mange hun gav Mad, hvor mange saarede hun plejede, hvor mange forladte Børn hun førte hjem til sig, og hvor mange Mænd hun i disse frygtelige Dage med stor Fare for sit eget Liv havde kunnet holde skjult for deres Fjenders Djne.

Det var hende, der holdt Byen i Live.

Hende var det, Dr. Lepsius kom til Hjælp, fra nu af var de to om at bære Byrderne. Arbejdet blev organiseret, der blev oprettet et Hospital i Byen, grundlagt Børnehjem og fremfor alt Industrier for Kvinder, saa alle disse Enker og unge Piger blev satte i Stand til at leve af deres Hænders Arbejde.

De havde aldrig før været ude for noget saadant, de havde haft deres Mænd og Fædre til at fortjene Føden til dem og til at værne om dem. Tanken om at sørge for sig selv laa dem ikke saadan nær, som den gør Nutidens Kvinder herhjemme, men de var ikke længe om at lære det. Amisserne kunde snart indstrækkes til de syge og gamle og til dem, der sad med en stor Børneskole, de andre kunde selv. Der var ikke saa Kvinder i Urfa, der med Stoltthed kunde pege paa 2—3 Børn, som de havde opfodt, i Nød og Savn vel, som vi herhjemme knapt nok kan forestilles os, og ved meget sult slid; men de havde staaet det igennem.

Tyrkerne ventede forgæves paa de armeniske Kvinder, men disse foretrak Gattigdom og Slid for Væere.

Ogsaa var der reddet langt flere Mænd, end man skulde holde for muligt. Ikke blot hos Miss Chastuck, men ogsaa rundt om i deres egne Huse havde de kunnet holde sig skjult, og efter nogen Tids Forløb begyndte de igen at komme frem og søge sig Arbejde derude blandt deres Fjender.

Uendelig bitter var deres Lod; for vel dræbte Tyrkerne dem nu ikke mere; men iøvrigt gjorde de dem Livet svært paa enhver Maade. Alt, hvad Armenierne ejede, havde de jo mistet, de maatte begynde paa helt nyt Bund, nu havde de intet andet at sælge end deres Arbejdskraft, og dem, de skulde sælge den til, havde jo al Magt i deres Hænder. De ejede Jorden, Kapitalen var deres, og Loven var paa deres Side. De kunde trykke Arbejdslønnen saa meget, de vilde, lade være med at betale, om det passede dem, Armenierne var ganske udløvede til dem. Og saa var de stavnsbundne, praktisk talt i hvert Fald. En Armenier kunde ikke skaffe sig Pas til at komme ud af Landet, ja, knapt nok til at rejse til en anden By, og blev de paagrebne uden Pas, maatte de lide de strengeste Straffe. De var nødt til at blive i deres Elendighed. Tyrkerne vilde ikke af med dem, de skulde arbejde for dem — det kunde eller vilde Tyrkerne ikke selv; men de undte dem ikke mere end lige at friste Livet.

Spørdan Armenierne har sig ad med under disse Forhold at komme i Vej igen, kan nok synes en Gaa-de, men vist er det, at de kom fremad, omend det gik meget smaat, især da ogsaa Mesopotamien blev mere aabnet for Handel, saa Priserne paa Livsfornödenhederne begyndte at stige. Alt steg undtagen Arbejdslønnen.

Det var den Periode, jeg kom til at opleve, den faldt omkring Marchundredskiftet, og den var saa svær, at den næsten tog Vejret fra mig.

Jeg kunde ikke se, hvordan jeg skulde kunne dygtiggøre mine Drengene til at tage Livskampen op paa de Vilkaar. Med Pigerne var det lettere, de gik lige ind i Arbejdsanstalterne og slog sig igennem saa godt eller daarligt som de andre Kvinder; men for Drengene følte jeg, at jeg maatte have Værksteder, saa jeg kunde yde dem Støtte ogsaa efter

deres Udtrædelse, jeg maatte se at aabne Veje, hvor der kunde tjenes mere, end Tilfældet var i de almindelige Værksteder i Byen. Det var

det, der drev mig til at arbejde hen imod at faa en god Industriskole i Gang.

Karen Jeppe.

Forholdene i Armenien.

En officiel Oversigt.

Republikken Armeniens Oplysningskontor i Paris meddeler under 15. September 1921 følgende:

Løbet af de sidste 2 Aar har Armenien ikke et eneste Djevelsk ophørt at anvende alle Anstrengelser for at forsvare sit Territorium. Alle Kampe og alle Anstrengelser har imidlertid været forgæves. Truet af Bolschevistiske Angreb mod Vest og mod Syd, forsvarende sig mod Tartarenes Fremtrængen samt drevet af Tyrkerne holdt den lille armeniske Hær i 2 Maanedes Stand overfor Angora. Armenierne blev imidlertid tilsidst fuldstændig afvæbnede. Deres heltemodige Udholden i den hellige Kamp for Fædrelandet var ved at glippe og efter at have været under Baaben fra Verdenskrigens Begyndelse var Armenien ved at gaa fuldstændig under. For at redde Folkets fysiske Eksistens blev Armenien saa nødt til at undertegne en Fredstraktat (i Alexandropole den 2. December) med Tyrkiet. I de Dele af Armenien, der var besat af Tyrkerne, blev den mandlige Befolkning af Armenierne fra 15 til 57 Aar deporteret til Tyrkiet. Oldinge, Kvinder og Børn maatte udstaa de forfærdeligste Lidelser. Mene i Eggen Kars oversteg Antallet af grusomt myrdede Osre flere Tusinde, og 63 Landsbyer, besatte af Tyrkerne i Alexandropoles Distrikt, blev lagt i Aske.

I den Del af Armenien, hvor de røde herskede, maatte den udsultede armeniske Befolkning afleveres, hvad den havde tilbage af Føde. Hvad der var af Beboelsesgenstande, Beflodning etc., blev den fuldstændig plyndret for. Endvidere blev en amerikansk Hjælpekomite udplyndret — her gjaldt det Penge til Understøttelse af 30,000 forældreløse Børn. — Henved 1500 Officerer i den armeniske Hær, som var forsamlede i Parlamentets Bygninger, blev

forræderisk arresterede og sendt til Rusland; mere end 2500 Personer blev taget til Fange og den 14. 25. og 16. Februar blev en stor Del af disse ullykkelige eksekuterede.

Den 18. Februar forlod Bolschevisterne Armenien og der blev dannet et National-Kabinet, der havde til Opgave først og fremmest at oprette Orden samt skaffe umiddelbar Hjælp til den ruinerede, udsultede Befolkning. Dette Program kunde dog slet ikke realiseres. Dette Kabinetets Eksistens, der blev understøttet af Parlamentet, blev kun af kort Varighed.

I løbet af den samme Periode overgav Georgien sig til Bolschevisterne og den 25. Februar blev Georgiens Hovedstad Tiflis besat af de røde Tropper.

I Djebliket befinder Armenien sig saaledes under det dobbelte tyrkisk-bolschevistiske Nag. Hele Situationen er og bliver den mest tragiske. Titusinder af Menne-sker befinder sig stadig uden Bolig, Klæder og Mad! Og saa følgerne af Hungersnøden: Epidemierne, og deraf igen den værste: Koleræen, der kommer fra Rusland samt Massesearmoden, alt dette er Resultatet af Tyrkernes og de Rødes Besættelse af Armenien.

Den indre Situation i Armenien, der skyldes en Katastrofe samt den politiske Stilling vedbliver at være usikker.

Efter at have forsøgt at stille Armeniens Stilling klar i al Korthed, kan man give de tre følgende Hovedgrunde Skylden for at det er gaaet, som det er:

1) Sevres-Traktaten, Begyndelsen til Armeniens Befrielse, blev ikke ratificeret i Tide og er heller ikke blevet det til Dags Dato.

2) Grundridsene til Armeniens Grænser mangler, dets internationale Stilling er heller ikke bleven afgjort.

3) Den materielle Hjælp og den militære Hjælp, som der saa ofte er bleven bedt om af Armeniens Regering, er heller ikke blevet til Virkelighed.

Frankrig og Armenierne.

Overenskomsten med Kemalisterne.

Frankrigs Overenskomst med Mustafa Kemals Regering har øget Frankrigs Indflydelse blandt de nationalistiske Tyrkere, men — derom kan der næppe være nogen Tvivl — skækket Tilliden til og Sympatien for fransk Politik i Størstedelen af den civiliserede Verden. Det var de franske Politikeres Mening, at Overenskomsten mellem Angora og Paris vilde tvinge England til ogsaa at anerkende den kemalistiske Regering, saa England kunde lægge et Pres paa Grækenland, saaledes at Kong Konstantin blev nødsaget til at slutte en Fred, som imødekømt i hvert Fald en Del af de tyrkiske Ønsker med Hensyn til Smyrna og Trakien. Dette franske Haab er dog langt fra sin Virkeliggørelse.

Frankrig har gennem Overenskomsten anerkendt, at det er Regeringen i Angora og ikke Sultanen i Konstantinopel, der er Tyrkernes naturlige og legale Repræsentant, og Bejen er dermed fri for yderligere Forvillinger i Osten. Grækenlands Stilling er vel blevet daarligere, men der er ingenlunde Tale om Fred, og i England er der skabt en Ophidselse mod Frankrig, der paa et givet Tidspunkt endog truede selve Ententen.

Men Franklin-Bonillos Overenskomst med Mustafa Kemal har haft andre skæbnesvangre Følger. De Kristne i Cilicien har mistet deres Beskyttelse. I Titusindevis havde Armeniere fra alle Dele af det ottomanske Rige samlet sig under Tricolorens Beskyttelse i Adana. Og nu melder Telegrafsen, at de franske Tropper højtideligt har overgivet Byen til de nationalistiske Tropper, som i deres Midte har en stor

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedictsens,
Enighedsvej 33, Charlottenlund.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
»Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sick,
Pileallé 19 B., København F.

Del af de Blodhunde, der foranstaltede Massakrerne i Verdenskrigens Aar.

Intet Under, at Armenierne ved Flugt søger at unddrage sig de nye Pinsler, der nu venter dem. De ved kun alt for godt, at de Garantier, der er givet dem for Liv og Ejendom, ikke er en eneste rød Øre værd. Men der er ingen Vej aaben for dem.

Telegrafsen melder, at de engelske Myndigheder paa Cypren og i Ægypten har lukket af for den store Invasion af armeniske Flygtninge, der ønskede at redde sig ved at tage Ophold under engelsk Beskyttelse. Man ønsker ikke at føde Hundrede Tusinde Armeniere. Der har været talt om, at Amerika vilde sende en Torpedojager til en Havn i Cilicien og ved denne Demonstration søge at lægge en Dæmper paa Kemalisternes Chauvinisme. Men foreløbig er der ikke megen Udsigt til Redning. Sandsynligheden taler for, at de Kristne, der nu er ladet i Stikken af Frankrig, kommer til at staa alene den Dag, Tyrkerne beslutter sig til at fortsætte deres Udrøddelsespolitik.

Armeniernes Stilling den Dag i Dag er da værre end nogensinde før. Mod Syd er Tusinder værgeløse Armeniere overgivne i Arvefjendens Hænder, mod Nord — indenfor Ararat's Grænser — regerer de røde Sovjet-Horder. Det er onde Tider for Armenien, og der er for Øjeblikket ikke meget Haab om, at det snart kan lysne for det uhyggelige Folk.

I næste Nummer af „Armeniervennen“ skal vi komme nærmere ind paa den fransk-tyrkiske Overenskomst og dens Konsekvenser for Armenien.

Til vore Læsere.

Dette Nummer af „Armeniervennen“ fremkommer desværre med en meget betydelig Forsinkelse. I Løbet af Maa-neden vil Aarets sidste Dobbelt-Nummer (November-December) fremkomme, og Bladet vil dermed atter være a jour.

Paa Grund af Forsinkelsen vil vore Læsere i dette Nummer finde to Breve fra Frk. Jeppe. Det første skildrer hendes Tilbagekomst til Urfa; det andet giver et interessant og gribende Billede af Forholdene i Orienten for det meste af en Menneftaalder tilbage, paa den Tid, de første store Armeniermassakrer fandt Sted. Vor Udsending forsøger i dette Brev at vise, hvad et enkelt Mennefte kan komme til at betyde, naar det drejer sig om at bringe Hjælp til et uhykkeligt Folk.

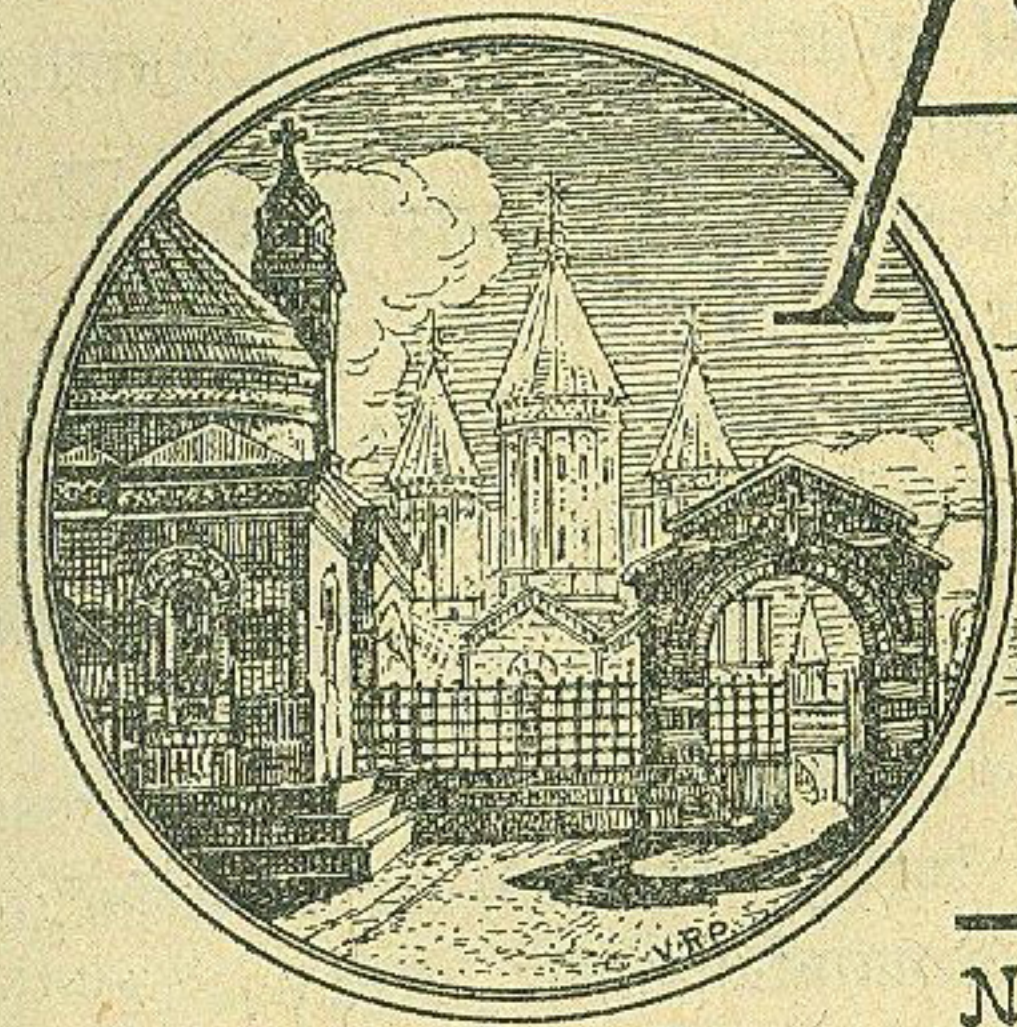
— Da vor Redaktør, cand. math. Høegh-Nissen, der har viet „Armeniervennen“ 1. Udgang sin Interesse, paa Grund af andet Arbejde desværre har set sig nødsaget til at meddele Komiteen, at han ikke er i Stand til at fortsætte som Redaktør i det kommende Aar, vil Bladets Redaktion fra 1. Januar 1922 overgaa til Komiteens Sekretær.

Nærmere Meddelelse herom vil fremkomme i Aarets sidste Nummer.

Armeniervennen

udgaar 12 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles paa alle Postkontorer eller ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«
under Redaktion af
cand. math. K. Høegh-Nissen.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

ARMENIERVENNEN

Nr. 11-12

Novbr.-Decbr. 1921

1. Aarg.

Moder Armenien.

Efter Masakrerne i 1896 skrev den armeniske Digter Archag Tchobanian sit berømte skønne Digt: „Vuggesang for vor Moder Armenien“. Vi gengiver nedenfor Digtet i Fru Inga Nalbandians Oversættelse (i „Den store Jammer“).

O vor Moder Armenien! Man brændte dit Hjærte og udrev dine Øjne! Jaget fra din Arne sank du til Jorden; nogen laa du mellem de kolde Vinde, gispende i Blod og Aske.

Og en Dag under den højeste Smerte rejste du dig. Og du udstødte et højt Skrig af Dødsangst og kaldte til Hjælp. Men Verden forblev døv for dine Skrig, din Opstand blev knust under Bøddelens rasende Hæl — dine Børn blev druknede i et Hav af Blod.

Nu sidder du ubevægelig som en smertefuld Skygge paa Resterne af rygende Ruiner. Vinden bider dine Saar, og fra dit Bryst rinder ikke Rigdom, men Blod.

Langsomt bevæger du Hovedet, og du græder. Og med en Stemme saa blød, at ingen kan sige det, synger du en Vuggevisse for dine Børn, som segnede i deres Blod, og for dem, som flakker mod de fire Verdenshjørner.

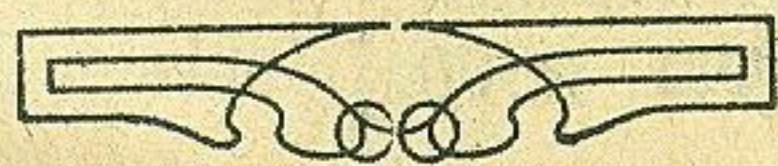
En Vuggevisse for de unge, som faldt, og for de smukke Øjne, som sluktes, og for de fredløse, som overlevede dem og som lider i Fængslerne, i Elendigheden og i den mørke Landsflygtighed.

— Det er nok, o vor Moder Armenien! Det er nok —! Din Vuggesang er en Dødsang! Vi vil synge dig en ny Vuggevisse! Du har lidt for os og sunget for os; nu vil vi løfte Lidelsen paa vore Skuldre, og vi vil synge for Dig om Haab og om Hævnen! Og de Døde skal skælve under Jorden af Glæde!

Løft dit Hoved og græd ikke! Smerten er hellig, den er stor og frelsende. Intet er ædlere end Offeret, der ikke knækkes under Korset! Det er i Mørket, at Morgenrøden fødes!

De sorte Voldsmænd, de blodige Bøddler skal segne og svinde som den onde Røg, og du skal opstaa af Asken, forynget gennem Lidelsen, lysende.

Sov i Fred, I blege Brødre, som faldt! O Moder, rejs dig, velsign os, udstræk over os dine Hænder! Vort Blod og vort Liv skal være viet din Lykke!

Et ærefuldt Hverv.

Frk. Jeppe i Folkeforbundets
Undersøgelseskommission.

Gennem Maaneder arbejdede De danske Armeniervenner her fra København paa at faa Scandinavien repræsenteret i den Undersøgelseskommission, der nedsattes af Folkets Forbund med det Formaal at genfinde armeniske Kvinder og Børn, som under Deportationerne var bleve optagne i tyrkiske Huse og der isolerede fra deres Nation, ofte med Vold tvungne over til Islam og „Tyrkismen“.

Vort Arbejde er kronedes med Held. Det lykkedes Armeniens sande Venner at gøre det forstaaeligt for Folkets Forbund, at den franske Dame, Mme. Gaillis, der først var udpeget til Tredjepladsen i Kommissionen (de to andre Medlemmer er Dr. Kennedy og Miss Emmy Cushman), var uskikket til til dette Hverv. I Artikler og Interviews havde hun afflaret sig som en fanatisk Tyrkerven uden dybere Interesse for Armenierne og de andre Folkeslag, der var bleve ramt af Deportationerne.

Allerede for Maaneder tilbage fik vi underhaanden at vide, at der var Mulighed for, at en Plads i Kommissionen vilde blive besat med Frk. Karen Jeppe. Og forinden Forbundsforsamlingens Møde i September blev Meddelelsen officiel.

Ingen eller faa kender som Karen Jeppe det armeniske Folk og dets Kaar. Frk. Jeppe er ikke alene dybt grebet af det armeniske Folks Stæbne, hun er tillige en praktisk Dame, hvis Arbejde nok skal komme til at faa Maal med de Forventninger,

„De danske Armeniervenner“ knytter til det.

Vi bringer Frk. Jeppe vore bedste

Uykonstninger til det store og van-
fælige, men ærefulde Hverv, Na-
tionernes Liga har givet hende.

Armenien-Spørgsmaalet og Folkernes Forbund.

Folkforbundets første Møde overdrog i sin Tid Forbundsraadet at vaage over Armenien og det armeniske Folks Skæbne. Men der blev ikke givet Forbundsraadet effektive Midler til Beskyttelse af det uheldige Folk, og Armeniens Stilling blev værre og værre. Den armeniske Republik's Delegation besluttede sig derfor til at gøre alt for at opnå international Hjælp til Armenien og i hvert Fald opnå, at Armenien-Spørgsmaalet i saa fuld Udstrækning som muligt blev optaget til Drøftelse paa det Folkforbunds-Møde, der fandt Sted i Genève i September i Mar.

Republikens Delegation, repræsenteret ved Aharonian, Ahatissian og Varandian, indsendte derfor et Memorandum til Forbundet, ligesom Medlemmerne ved personlige Henvendelser hos ledende Statsmænd søgte at slaa til Lyd for Armeniens Sag. Armenien-Spørgsmaalet kom da ogsaa til Behandling paa Forbundsmødet, og Forbundets sjette Udvalg vedtog den 15. September efter nogen Diskussion følgende Udtalelse, redigeret af selve Lord Robert Cecil:

„Det første Forbunds-Møde betroede i November 1920 Raadet at varetage Armeniens Interesser.

Den 25. Februar 1921 vedtog Raadet, som var af den Opfattelse, at Stillingen i Lille-Asien paa dette Tidspunkt umuliggjorde enhver positiv Indgriben, at lade Forbundets Sekretariat følge Udviklingen i Armenien for at der senere kunde tages Bestemmelse af Raadet.

Imedens har det øverste Raad foreslaaet at søge indført en Bestemmelse i den reviderede Sevres-Traktat om Dannelsen af et nationalt Hjemsted („Foyer National“) for Armenierne. Da Tidspunktet for Afslutningen af en Fredstraktat mellem Tyrkiet og de allierede Magter

nu synes nær, opfordrer Forsamlingen Raadet til med al Kraft at gøre gældende overfor det øverste Raad, at det er nødvendigt i Traktaten at faa indført Bestemmelser, der sikrer Armeniens Fremtid og giver Armenierne et Sted at være, hvor de er fuldstændig uafhængige af det ottomanske Herredømme.“

Den 21. September vedtog Forbundsforsamlingen enstemmigt Udtalelsen i den Form, den saaledes havde faaet i det 6. Udvalg.

Forfatterinden Fru Inga Malbandian, der som Medlem af vor Komite og af den internationale armenophile Liga opholdt sig i Genève under Folkforbundets Møde, har en meget stor Andel i, at Armenier-Spørgsmaalet blev sat paa Dagsordenen ogsaa denne Gang, og hendes Arbejde bag Kulisserne fik den allerstørste Betydning for Sagens Behandling. Hun interesserede Folk som Branting og Nansen for Spørgsmaalet, og hun var Mellemliddet mellem en Række af de forskellige Landes Politikere.

Ogsaa i Folkforbundets 5. Udvalg satte Fru Malbandians Virksomhed Frugter.

Folkforbundet har, som andet Steds i Bladet meddelt, nedsat en Kommission, der skal søge at efterspore friske og særlig armeniske Kvinder og Børn, som efter de store Deportationer lever — ofte under Slavekaar — i de tyrkiske Haremer.

Denne Kommission aflagde sin første Beretning til Folkforbundet ved Mødet i September.

Det fremgik af Beretningen, at Kommissionen til Trods for alle Vanskeligheder — Sevres-Traktaten er jo ikke ratificeret og de Allierede havde ikke nogen Organisation, til hvilken Kommissionen kunde henvende sig om Støtte — og ikke mindst ved den engelske Højkommissærs Hjælp har kunnet føre 2300

armeniske Børn tilbage til det armeniske Folk. Det i Konstantinopel grundede neutrale Opsamlingshjem — „maison neutre“ — har været til den største Hjælp i dette Arbejde, der stadig fortsættes.

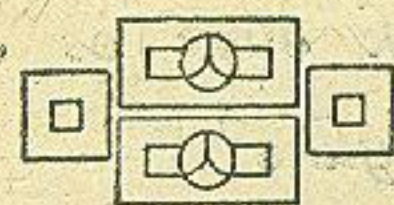
Ikke desto mindre er der efter det armeniske Patriarkats Opgørelse stadig henved 75,000 armeniske Børn anbragte i tyrkiske Familier eller Børnehjem. 50 pCt. af Børnene i de tyrkiske Børnehjem er armeniske!

Kommissionens Rapport blev som nævnt fremlagt i Folkforbundets 5. Udvalg. Og her var det Fru Malbandian virkede. Hun præparerede Stemningen blandt Udvalgsmedlemmerne og hun gav Oplysninger om Frk. Jeppe til Udvalgets Ordfører, den rumænske Fruken Bacaresco. Den Tale, med hvilken Rumænerinden fremlagde Rapporten, var baade gripende og klog. Det lykkedes, takket være denne Tale, at faa Forbundsforsamlingen til enstemmigt at vedtage en Beslutning, i Folge hvilken der i Konstantinopel skal udnævnes en Repræsentant for Folkforbundet (denne Post er senere blevet beklædt med M. Peet), som under de Allieredes Højkommissærers Medvirkning skal lede Arbejdet for at udfri de Kvinder og Børn, der for Øjeblikket „tyrkiseres“ rundt om i Lilleasien. De nuværende Medlemmer af Undersøgelseskommissionen skal være med i dette Arbejde og lede det omtalte Opsamlingshjem i Konstantinopel og tilige andre lignende „maisons neutres“, man maatte oprette paa passende Steder.

Lykkedes det end ikke at faa Folkforbundet til at yde en større Indsats i Arbejdet for det armeniske Folk, saa er dog de foran omtalte Kendsgerninger Bevis for, at der Verden over er en levende Sympati for Armenien. Vi Danske har Grund til at være stolte over den Del, vi har haft i, hvad der opnaaedes i Genève.

Danske Armeniervenner er Frk. Jeppe og Fru Inga Malbandian Tak skyldige for det store Arbejde, de har udført til Gavn for det uheldige Folk og til Ære ogsaa for vort Land.

H. F. U.

Fransk Orientpolitik.

Overenskomsten mellem Franklin-Bouillon og Kemal Bey.

Frankrig, der i Europa stod og stadig staar som de smaa Nationers Beskytter — man behøver blot at tænke paa Sønderjylland og Dore-Schlesien — har i den nærmere Orient til Sorg for alle Frankrigs Venner med koldt Blod ofret et lille kristent Joff til de tyrkiske Nationalister. Saadan lyder i saa Ord den Dom, der Verden over fældes over den franske Orientpolitik, som fik sit Udslag i Overenskomsten mellem den franske Repræsentant Franklin-Bouillon og de tyrkiske Angora-Nationalisters Fører Kemal Bey.

Jorgæves søger den franske Presse at lasse et rosenrødt Skær over, hvad der foregik i Angora. Her nytter ingen Lotiske Talemaader om det traditionelle fransk-tyrkiske Ven-skab. Det, der skete, var, at franske Politikere i Haab om økonomisk Binding for deres Land gik med til at efterlade Tusinder af værgeløse kristne Armeniere i deres tidligere Bødlers Bold. I de saa Aar, der er gaaet siden Verdenskrigen, har Frankrig altsaa glemt de Strømme af Blod, Tyrkerne har kostet Frankrigs Sønner. Hvis ikke de ungtyrkiske Ledere havde sluttet sig til Frankrigs Fjender, vilde Rusland næppe være blevet slaaet til Jorden, Verdens-Blodbadet kunde være endt to Aar før det nu holdt op, og Verden kunde være ssaonet for maasse Størstedelen af Krigens mørke Skygger. De franske Skibe, der forsvandt i Bolgerne foran Chanak Kälé og de Poiluere, der maatte lade deres Liv under Stormene paa de tyrkiske Stillinger paa Gallipolihalvøen, blev ofret uden Resultat. Og dog var det Maal, Ententen satte sig i 1915: at bryde igennem til Sortehavet vel nok det første og vigtigste i hele denne Epoke af Krigen. Krigens Slutning leverede Beviset derfor: Da Balkanfronten først brød sammen, da Baandet mellem Berlin og Konstantinopel var bristet, da og først da blev Centralmagterne ssaadede til Jorden!

Angora-Overenskomsten er sluttet mellem den franske Sejrs-Regering

og de tyrkiske Nationalister, der nægtede at anerkende den mellem Ententen og Tyrkiet afsluttede Fredstraktat — vel nok Verdenskrigens mest retfærdige Overenskomst! — og stillede sig i absolut Modsetning til den tyrkiske Sultan og hans Regering i Konstantinopel. Mellem Franklin-Bouillon og den franske Hærs Modstander fra Dardanellerne, den ungtyrkiske Kemal Bey, hvis Officerskorps i første Række er rekruteret blandt de mest chauvinistiske og tyss-paavirkede ungtyrkiske Militære og hvis Hær er dannet af de Korps, som Ententen glemte at faa afvæknat, da den tyrkiske Regering i 1918 blev nødsaget til at bede om Baakenhvile.

Angora-Overenskomsten, der vakte en Storm af Uvilje i alle armeniske-interesserede Kredse og som blev skarpt kritiseret i England, fordi Frankrig her var gaaet sine egne Beje uden om sine gamle Allierede, blev underskrevet den 20. Oktober i selve Kemalistersnes Hovedstad, der paa det Tidspunkt ikke mere truedes af de græske Hæres Kanoner.

Vi skal her gengive Overenskomstens vigtigste Bestemmelser:

(Art. 1). De høje Parter erklærer, at Krigstilstanden mellem dem er ophørt.

(Art. 2). Alle Krigsfanger udveksles og hjemsendes straks.

(Art. 3). I Lobet af to Maaneder rømmes alle Punkter Nord for den i Traktaten fastsatte Linie af Franskmændene, medens Tyrkerne trækker alle Styrker tilbage Nord for den samme Linie.

(Art. 6). Den kemalistiske Regering anerkender Mindretallets Ret.

(Art. 7). Det tyrkiske Mindretal i Alexandrette (der bliver i det franske Syrien) faar et vist Selskab.

(Art. 8). Den omtalte Grænselinie gaar fra et Punkt ved Alexandrettebugten Nord for Byen af samme Navn mod Ost til et Punkt mellem Mintab og Aleppo, saaledes at den første By bliver tyrkisk, medens Aleppo kommer til Syrien. Killis (Nord for Aleppo), der har ca.

3000 armeniske Indbyggere, bliver tyrkisk. Fra Syd for Killis følger Grænselinien Bagdadbanen (Urfa, der ligger Nord for Vinien, bliver saaledes tyrkisk) til Misibin. Derfra gaar den mod Nord-Ost til Djezive-ibn-Omer ved Tigrisfloden. Selve Bagdadbanen og Stationerne langs den paa den nævnte Strækning bliver tyrkisk Territorium.

(Art. 10). Den kemalistiske Regering lover at overgive Koncessionen for Bagdadbanen paa Strækningen fra Taurusbjergene (Bozanti) til Bagdad til en fransk Finansgruppe. Tyrkerne faar dog Lov til at benytte visse Baner paa syrisk Territorium til deres Militærtransporter.

(Art. 11). Der nedsættes en Toldkommission, der skal ordne Toldspørgsmaalene mellem „Tyrkiet“ og Syrien.

Dette er Hovedindholdet af Overenskomsten. Ingen, der kender en Smule til tyrkisk Historie den sidste Menneskealder, fæster blot den mindste Tillid til de Løfter, Tyrkerne i Art. 6 giver om Mindretallets Ret. Man mindes alt for godt Reformløsterne fra Makedonien og fra „de armeniske Bilaneter“. Man hylser Talaats Forsikringer om den moderne og frisindede Politik, Ungtyrkerne førte, man tænker paa de Massakrer, Kemalisterne for blot et Aarstid siden har foranstaltet i Cilicien, og man forstaar, at Tusinder af Armeniere i Fortvivlelse har søgt Udveje for at slippe ud af det Helvede, de ventte, der nu skal beredes dem i det Land, i hvilket de havde samlet sig efter Ulykkes Aar, det Land, i hvilket de mente at have Ret til at bo og bygge og som de vidste en Gang havde været deres. Adana (med sine 70,000 Armeniere), Mersina og Tarsus, det hellige Eis, det armeniske Montenegro, Bjergene omkring Zeitun, hvor armeniske Frisklærer holdt de tyrkiske Soldater fra Livet Aar igennem, hele Cilicien er overgivet til Kemalistersnes Skalten og Balten.

Og hvad faar Frankrig ssaat til Gengæld? En Jernbanekoncession, en Mulighed for en fordelagtig Toldtraktat og ssaat en Række gyldne Løfter, som Kemal Bey har fremsat i et Brev, han samtidig med Overenskomstens Afslutning sendte til Franklin-Bouillon, et Brev, der begyndte med smukke Grafer om at

„konsolidere det nære Forhold som før i Tiden herskede mellem de to Folk“, men saa gaar over til det mere materielle og lover Frankrig Minekoncessioner (paa 99 Aar) og andre økonomiske Fordele og beder om at faa sendt franske Specialister som Lærere til de femaliftiske Skoler.

Det er muligt, at Angora-Overenskomsten vil betynde et vist Antal Millioners Fortjeneste for fransk Kapital. Og det er sandsynligt, at den vil give fransk Sprog og fransk Tankesæt en yderligere Chance i den nære Orient, men det er et Spørgsmaal, om ikke Frankrig kunde have opnaaet altsamt det samme uden at prisgive de Kristne i Cilicien. Angora-Overenskomsten har i Virkeligheden definitivt omstyrket Sévres-Traktaten. Og Frankrig har gennem den anerkendt den femaliftiske Oprørsregering og givet Stødet til den ententekontrollerede Konstantinopel-Regerings endelige Fallit.

En af de ædlestes Skikkelser fra Verdenskrigen, Kardinal Mercier, der fra Biskopper og Missionærer i Cilicien har modtaget en Række Henvendelser om at frelse de Kristne fra den Skæbne, der venter dem før eller senere, hvis Europa efterlader dem uden Beskyttelse i Tyrkernes Hænder, har ifølge de sidste Dages Telegrammer forsøgt at gribe ind overfor de franske Politikere. Den belgiske Udenrigsminister Jaspars har, siges der, i Forbindelse hermed foreslaaet Briand og Bourgeois at lade Cilicien-Spørgsmaalet komme for i Folkeforbundets Raad. Men de franske Politikere har ikke villet gaa med til en saadan Indtænkning af Sagen for Folkets Domstol, de peger paa den „Sikkerhed“, der gennem Overenskomsten er „garanteret“ den kristne Befolkning i de rømmede Egne. Minekoncessionerne og Handelstraktaternes Millioner har Ordet!

Men det er med bange Anelser, Armeniernes Venner følger Udviklingen i Landet omkring Taurusbjergene. Paa det gamle Stor-Armeniens Højsletter og ved Van-Søens Bredder udryddedes og bortjoges i Krigen Aar hele Kvadratmile hver eneste armenisk Mand og Kvinde. Resterne af de Familier, der engang befolkede Byer som Erzerum, søgte efter Aaringers Nød og Savn Ly-

hos Landsmænd i de lillearmeniske Egne, idet de stode paa den Beskyttelse, de nød under Tricoloren — det gamle Frihedsbanner, der har været hilst med Jubel af Snese af Nationer Verden over.

Skal disse Tusinders Tro for bestandig gøres til Skamme, deres Haab knuses af politiske Hensyn af samme Art — hverken værre eller bedre — som de, der førte til Eksplosionen den Sommerdag i 1914, da Verden gled ud af Lave.

To Gaver.

Til Frk. Jeppe's Virksomhed.

Frk. Jeppe's Udnævnelse til Medlem af Folkeforbundets Kommission har skabt Interesse for hendes Virke Verden over. Og denne Interesse har givet sig Udslag i to store Gaver til hendes Arbejde. Først meddelte Dr. Nath. Beskow i Stockholm Komiteen, at svenske Venner af Armenien havde besluttet at sende Frk. Jeppe 4000 svenske Kroner, og nu i December fik vi fra Miss Emily Robinson den ligesaa glædelige Meddelelse, at „Armenian Red Cross Refugee Fond“ havde bevilget 200 L. til samme Formaal.

Den sidste af de to Gaver er tilstillet Frk. Jeppe gennem vor Komités Kasserer og derfor opført paa den i dette Nummer optagne Bidragsliste.

De Overlevende.

Efter en Artikel i Dr. Lepsius' Tidsskrift: „Der Orient“.

„Komiteen for Enhed og Fremskridt“ udstedte i 1915 sin Befaling om Udryddelse af alle Armeniere i det ottomanske Rige — ialt ca. 1,845,000 Mennesker. Og der maatte ikke meget i, at Eksekutionen havde ramt Folket som Helhed. Planen blev gennemført med Klogskab og Grusomhed, og da Udryddelseskrigen standsede, var tre Fjerdedele af Maalet naaet. Naar det overhovedet lykkedes at frelse en Del af det armeniske Folk fra de tyrkiske Bøddler, skyldtes det i første Række Pression fra de fremmede Ambassa-

der i Konstantinopel og i det hele fra de udenlandske Repræsentanter i Havnestæderne og dernæst de russiske Hæres Fremmarsch i Øst-Anatolien samt tilfældigt Tyrkiets Sammenbrud, hvorved Tusinder i Koncentrationslejrene undgik den truende Hungersdød.

Under Krigen opgjordes Antallet af deporterede Armeniere til 1,400,000. Af disse 1,400,000 blev, mente man, ca. 1,000,000 slagtede eller sultede ihjel. De eneste, der undgik Bøddlerne, var 200,000 Armeniere fra Konstantinopel, Smyrna og andre Havnestæder, endvidere fra selve Armenien 250 à 300,000 Mænd og Kvinder, der var flygtede til russisk Kaukasus, og endelig de Armeniere, der afførte deres Tro og gik over til Islam eller som paa den ene eller den anden Maade frilede Livet i arabiske eller kurdiske Landsbyer. Dertil kommer de, der frelses fra Sultedøden i Deportationslejrene.

Nu er man i Stand til at undersøge, hvorvidt de foranstaaende foreløbige Beregninger var rigtige. Tallene nedenfor giver et Begreb om, hvor mange Armeniere, der nu lever i det europæiske Tyrki, Vest-Anatolien, Cilicien, Nord-Syrien, Mesopotamien, Øst-Anatolien og Syrien. Ialt er det omkring 450,000. Trækker man herfra Antallet paa de Armeniere, der ikke blev deporterede, eller som før nævnt ca. 200,000, viser det sig, at der af de ulykkelige, som i 1915 slæbtes fra Hus og Hjem, ialt er reddede ca. 250,000, der er opsamlede rundt omkring i det store Rige. Størstedelen af dem er kommet med den syriske Bane og med Bagdadbananen til Nord-Syrien og Cilicien, en Del er vendt tilbage til Hjemmene i den vestlige Del af Lilleasien. Af de Tusinder, der under Krigen flygtede til Kaukasus (Egnene omkring Kars, Erivan og Alexandropol) er der sandsynligvis omkommet 50—100,000, nogle af Sult og Sengdom, andre i Kampene mod de indtrængende tyrkiske Hære. Man maa desuden regne, at 30,000 Armeniere er dræbte ved Massakrerne i Cilicien i 1920 og 1921.

Denne Statistik viser med andre Ord, at der af de 1,850,000 Armeniere, der før Krigen levede indenfor det tyrkiske Riges Grænser, nu er ca.

650,000 tilbage (450,000 i Tyrkiet, 200,000 i Kaukasus).

Den armeniske Nation, der før Krigen udgjorde ca. 3,600,000 „Sjæle“, er saaledes nu reduceret til omkring 2,400,000. To Trediedele af de ottomaniske Armeniere og en Trediedel af alle Armeniere er faldet som Offer for Forfølgelserne! Det vælder da om i det mindste at reddes dem, der nu er tilbage, fra Død og Undergang!

De ca. 450,000 Armeniere i Tyrkiet fordeles sig saaledes:

Det europæiske Tyrki.	
Konstantinopel og Omegn . . .	135000
Rodoso	3250
Adrianopel	375
Gallipoli	200
	138825
Lille-Asien (Vest-Anatolien).	
Biledjif	2000
Brussa	2250
Smyna	23000
Uidin	650
Rasfaba	1000
Chanak Kale (Dardanellerne) . . .	1000
Estischeher	2250
Rutahia	4000
Ufion Karahissar	2000
Ronia	6000
	44150
Cilicien (Det gamle Lille-Armenien).	
Adana	70000
Tarsus	5000
Mersina	6000
Missis	500
Zeitun	700
Kaisarie og Omegn	8000
Osmanie	1000
Dorthol	12000
Alexandrette	1000
Marasch	8000
	112200
Nord-Syrien og Mesopotamien.	
Alleppo	7000
Kilis	3000
Biredjif	1200
Urfa	4500
	15700
Øst-Anatolien (de armeniske Vilayeter).	
Sivas	19000
Rharput-Malatia	30000
Trebifonde	15000
Diarbekir	10000
Bitlis, Musch	7000
Erzindjan, Remach	4500
Bahazid, Mascherd	5500
Van	10000
	101000
Syrien.	
Beyrouth, Homs, Damaskus, Jerusalem etc.	5000
Syd-Mesopotamien	
tilsammen	27000

Armenierne i Smyrna rantes praktisk talt ikke af Deportationerne — General Liman von Sanders greb ind, og kun 23 Familier sendtes bort; derfor har Smyrna stadig samme Antal Armeniere som før Krigen.

I Rutahia var det selve den tyrkiske Mutesarif (Præfekt) Chalib Bey, der frelste Armenierne fra Undergangen.

Cilicien har som nævnt været Skuepladsen for de sidste Armenier-Massakrer. I November-December

1920 dræbte Kemalisterne saaledes de 8000 Armeniere, der havde flaaet sig ned i Hadjin. I Marasch massakrede Tyrkerne i Februar 1920 henved Halvdelen af den armeniske Befolkning eller ca. 7000.

Forholdsvist mindst er Armeniernes Tal i de gamle armeniske Vilayeter. Erzerum f. Eks. havde i 1914 58,000 armeniske Indbyggere og var at betragte som de ottomaniske Armenieres Hovedby. Nu i 1921 lever der ikke en eneste Armenier i Byen og dens Omegn.

Hjemsteder for det armeniske Folk.

Med den stammelige Svigten af alle Bøfter til det armeniske Folk, som Sejrherrerne i Krigen gav, og gennem Fredsslutningen i Sevres fordrede indfrie af det slagte Tyrki, er, som alle Bøfter af det mishandlede Folk ved, dets hele Tilstand umaaleligt forværret. Mangfoldige armeniske Familier flottes hjælpeløse uden By — eller flottes i ussel Tilstand, hvor der bydes de fattigste Livsvilkår i Udkanterne af deres Fædreland, som med sine øde Tomter er Bytte for de tyrkiske og kurdiske Mordere og dem, de lader slippe ind. I Armeniervennernes Kredse tænker man stadig paa ude eller hjemme i de armeniske Grænselands at skaffe Fristeder og Livsvilkår for de vildfarne Rester af det oprevne Folk, og især har da Sekretæren, Hr. Kraft Bonnard, i den „Internationale Liga for Armeniens Bøfter“ gjort et stort forberedende Arbejde.

Uf det Smaafrift, han i Efteraaret har udsendt, lader vi et Par Afsnit følge i Oversættelse.

I.

De ødelagte armeniske Hjemsteder.

Man maa have gennemrejst Balpladsernes Omraade og især de ødelagte Egne i Nordfrankrig for at gøre sig en Forestilling om, hvordan Armenien ser ud for Tiden.

Det er ikke muligt at skildre Ud-

stræningen af den nationale Ulykke: Overalt er der ødelagte Hjemsteder! Efter Familiernes Adspaltelse, drevne som de blev i Tusindvis til forskellige Sider, er deres Huse blyndrede af alskens Uslinger, der derfra randede hvad de fordrerne ejede, Møbler, Kunstgenstande, Tæpper, Broderier osv. for at sælge det stjaalne paa Markedspladserne; Husene selv blev stilledes til Auktion. Vilayeterne Erzerum, Van og Bitlis er et ørkenlignende Omraade for Armenierne, hvor alt er tabt uden Haab om Genoprettelse og Erstatning.

Thi de armeniske Patrioter, som af det øverste Raad og ved Fredsslutningen har bedt om, at deres ulykkelige Land maatte faa en beskedent Dal af Krigsfladeserstatningerne, som blev lagt paa de besejrede, har intet kunnet opnaa, og den philarmeniske Kongres i Paris i Fjor, som krævede 1/2 pCt. for Armenien, har ikke haft større Held.

Og dog har Armenien aldrig svigtet Ententens Sag, det har kæmpet for den, udgydt sit Blod for den, og de frivillige Korps af Armeniere, som har kæmpet i Kaukasus, i Syrien og i Palæstina og ogsaa paa Vestfronten, har ved deres Tapperhed fremtvunget Beundring og høstet velfortjent Hyldest fra de store militære Førerere.

Hvis der hist og her i Anatolien endnu findes nogle saa armeniske Hjemsteder, saa maa man i Djeblikket spørge, hvad der vel bliver af dem. Thi hvad sker der hinsides den

græst-tyrkiske Slaglinie, hvor der ikke længer er en europæisk Garnison.

Det, som er sikkert, er, at Mustafa Kemal, der er den absolutte Herre over Stillingen, tager sine Forholdsregler for at fjerne alle besværlige Vidner, som kunde øve Kontrol og sende Rapporten. En Gruppe paa 26 amerikanske Missionærer, uddrevne fra Marsovan, er nylig ankommen til Konstantinopel. Fra Venner, som vi har i Sivas, er vi i længere Tid uden alle Efterretninger; det er ikke for dristigt at formode, at ogsaa her er alt lagt øde — thi de tyrkiske Blade frygter ikke for at erklære, at Vejligheden er særdeles gunstig til at fuldføre Udryddelsen af de kristne i Osten.

Man ser ogsaa nu den armeniske, endnu levende Befolkning, flygte op i Bjergene og ud nær Kysterne, og der uden Hjælp og Læ vente paa Undergangens Time. En systematisk Oplosning af alt kristent Liv er ved at fuldbyrdes i den nære Orient, medens „Stormagterne“ i Europa og Amerika intet som helst gør for at sætte en Grænse derfor.

Ser man videre ud mod Ost, er Skuespillet ikke mindre oprivende.

Indtil de sidste War var en Del af det armeniske Folk, det der boede i det karlassiske Omraade af det tidligere russiske Rige, bleven saa temmelig forslaanet for den store Forsølgelse. Nu er som Følge af Bolschevismens Fremgang ogsaa de armeniske Hjemsteder i Erivanrepublikken ødelagt. Det, som øger Alvorren ved denne ny Ulykke, er, at det har brudt et af de sidste Tilflugtssteder, som Armenierne i Tyrkiet satte deres Lid til. Efter Udjagelserne i de tyrkiske Omraader i 1915 havde mere end 600,000 Armeniere fundet Ly og Bæm hos deres Brødre i russisk Armenien, som ved den Hjælp Amerika sendte, frelste deres ulykkelige Landsmænds Liv og hjemløbte Hundreder af Smaa-børn, der var stjaalne af Tyrkerne for at føre dem til Islam. Siden sidste Efteraar har disse armeniske Hjælpere, forhen russiske Undersaatter, lært at kende alle Krigens Rædsler, Invasion, Myrderier, den forvildede Flugt ind i Bjergkløfterne, hvor de er oprevne og kastede i Døden af Kulde, Sult og Sot.

Lænedsmiddelcentrerne, oprettede

af Amerika, er hyppigt faldne i Hænderne paa Tyrkere og Bolscheviker, for kort siden var det nødvendigt at tage alle mulige Forsigtighedshensyn og søge væbnet Hjælp, for at et Skib med Fødemidler kunde komme ind og losse i Batum; nu i Dag er det helt umuligt, og Flygtningene, jagede ud af Hjem og Baracker, der tjente til midlertidig Læ, dør nu redningsløst inde i det plyndrede Land.

I Oktober Maaned 1920 har indtrængte Bolscheviker med Magt ombyttet det republikanske Styre med deres Raadsregering. Dennes Vold og Ræsen fik hele den armeniske Befolkning til at rejse sig og genindføre et nationalt Styre, men dette er atter kuldastet ved en ny Bolschevistikorm i Forstaaelse med Tyrkerne.

Det er let at forstaa de smertefulde Kysteller, som disse Begivenheder har fremkaldt i de armeniske Kredse i Europa og de forenede Stater; talrige Flygtninge kunde leve i det fremmede tallet være de Hjælpe-midler, som stadig naaede til dem fra Kavkasus, men først Valutaforholdene og siden Berøvelsen af al deres faste Ejendom har bragt dem ud i den yderste Nød, alle deres Reserver er opbrugte, lidt efter lidt har de solgt, hvad de ejede af Møbler og Kostbarheder. At vende tilbage til Armenien, hvor de nu intet ejer og hvor Glendigheden breder sig, derpaa er ikke at tænke; Dag for Dag tager derfor den legemlige Nød til blandt de flygtede. De eneste, som endnu har nogen Formue er de, som forlængst var bosatte og drev deres Erhverv i Europa.

II.

Europæisk Politik og armeniske Hjemsteder.

Artikel 88 i Sévrestraktaten, paatrængt Tyrkiet af Ententen d. 10. August 1920, anerkendte Armenien som uafhængig Stat — men til Dagen i Dag har denne Artikel været et dødt Bogstav.

Men værre endnu, i sidste Marts Maaned traadte Konferencen i London sammen med Konstantinopel-regeringen og Udsendinge fra den nationalistiske Bevægelse i Angora, der benyttende Vejligheden, forstod at stille sig saadan, at de opnaaede Fordele, der overgik alle deres For-

haabninger. Man indrømmede, at Sévrestraktaten skulde revideres og man tilbød Tyrkerne store finansielle, økonomiske, militære og territoriale Lempelser. I Londonoverenskomsten er der ikke mere Tale om den frie armeniske Stat, der er forudsat ved Sévrestraktaten, nu talte man kun om et nationalt Fristed, hvis Afgrænsning „Folkernes Forbund“ skulde fastsætte, et eller andet Sted i det østlige Tyrki og som dette Land skulde agte. Man kastede Armenien som Bytte til Tyrkerne.

De energiske Protester til Londonkonferencen fra Republikken i Kavkasus og alt hvad der endnu er af armenisk Vilje blev ganske uden Virkning.

Vi vil ikke blive ved at raabe højt om den for Ententen saa ydmygende Kendsgerning, det moralske Nederlag overfor Tyrker og Bolscheviker; man havde givet Løfter, undertegnet højtidelige Pagter, sat sin Værd i Pant og nu er man ude af Stand til at slaffe sin Underskrift Agtelse. Denne Kapitulation forklares, naar man tænker paa Fredstraktaten med Kemalisterne og den Overenskomst, som den engelske Regering har undertegnet med Sovjetstyret i Rusland om ikke at blande sig i Spørgsmaal, der angaar Territorier, som engang havde udgjort Dele af det russiske Rige. Endnu engang kan man kun beridne den Fallit, som en Politik uden Storhed har gjort, en Politik, som tror, at det er klogere at bøje sig for materielle Interesser end for de Pligter, Menneskelighed paalægger én.

Stormagterne har da formelt meddelt Armeniens Repræsentanter, at de var ude af Stand til at yde nogen Art af militær eller finansiell Støtte til at hjælpe til Erhvervelsen af de armeniske Omraader i Tyrkiet og Transkavkasien, som ifølge Sévrestraktaten skulde udgøre den armeniske Stat. Og dog havde de allierede i deres Haand Pantet stærke nok til at tvinge deres Vilje igennem hos Tyrkerne uden at behøve en væbnet Indskriden.

Men lad os alligevel forsøge at finde den gode Side i alle disse sorgelige Tidender. Tilbage staar, at man er bleven enig i London om Nødvendigheden af et nationalt Fristed for Armenierne i Tyrkiet, og at de tyrkiske Udsendinge har under-

tegnet denne Ordning. Skulde det være en Haabets Straale? Skulde der være en Mulighed for den armeniske Stat for engang at kunne samle sig om denne Kærne? For Djeblikket undgaar ansvarlige Personligheder at give noget som helst nøjagtigt Erar eller nogen Forklaring paa dette fremtidige Hjemsted, de nøjes med at tale om noget, der ligner det, Zionisterne har oprettet i Palæstina. Det er tilstrækkeligt at sige, at den høje Politiks Ledere svømmer ude i det bredløse Hav, uden at have faste Mærker, fordi de overhovedet er principløse. Interessespillet mellem de modsatte Sider behersker i den Grad alle disse Spørgsmaal, at det ikke er underligt, at vi er i den fuldeste Bildrede med, hvad der kan ske.

Saa dan strar det til i Ostarmerien.

(Fortættes.)

Ord, Ord —

En Proklamation fra Mustapha Kemal Pacha.

Angora-Regeringens Leder, Mustapha Kemal Pacha, har rettet en Proklamation til Befolkningen i Adana. En Proklamation fuld af skønne Ord om Lighed for Loven — Ord, der saa paafaldende minder om Ungtyrkernes Program fra Aarene før Massakrerne.

Vi gengiver nedenfor Proklamationen, der er udstedt i „Den store tyrkiske Nationalforsamling“'s Navn:

„Vor Regering har atter Magten i Adana, der gennem Aarhundreder har været en uadskillelig Del af det tyrkiske Rige. Jeg yder min Tak til den Almægtige, der takket være den med Frankrig sluttede Overenskomst har givet os Mulighed for igen at forene Vilayetet Adana med vort Fædreland.

Jeg er lykkelig over i den store tyrkiske Nationalforsamlings Navn at hilse Befolkningen i denne Landsdel, der nu vender tilbage til sit Fædreland. Jeg nærer den Overbevisning, at hele Verden i en nær Fremtid vil anerkende vor Nations og vor Regerings fredelige Ønsker og Hensigter.

Nationen som Regeringen anerkender fuldt ud alle de i Vilayetet boende Folkelags Ret til at leve deres Liv — det, der forørrigt er enhver Nations første og mest naturlige Rettighed. Min Regering skatter Fredens og Roens Goder, og jeg takker Nationen og den

franske Regering, fordi de indser, at dette er vor Rettefior.

Der er dog Rendsgerninger, der tyder paa — General Gouraud har i sin Proklamation allerede henvist dertil —, at visse ondsvindede Elementer, fulde af Misundelse over min Regerings Held, udspreder Rygter, ifølge hvilke vi skulde have til Hensigt at begaa, ja oven i Købet allerede har begaaet, Handlinger, der er uforenelige med de Følelser, som skal herske mellem gode og ligestillede Borgere. Disse Elementer søger at sprede Uenighed mellem de forskellige Folkelag. Jeg vil derfor henvende disse Ord til Dem og for hele den civiliserede Verdens Øren:

De forskellige Folk har i Aarhundreder boet fredeligt Side om Side indenfor det ottomanske Riges Grænser. Til trods for denne Tradition var der, det kan ikke skjules, i den senere Tid hændt visse kedelige Begivenheder, fremkaldte af Misforstaaelser og skabte af Rænkesmede, der først og fremmest tænkte paa deres egne Interesser.

For at sætte Punktum for alle saadanne Foreteelser, proklamerer vi hermed i Dag fuld Amnesti for politiske Forbrydelser. Jeg kan derfor med fuld Ret henvende mig til Ciliciens Folk og sige: Den store Nationalforsamlings Regering er en Folke-Regering. Den føler i fuldeste Maaal Fællesskabet mellem sig og de Folk, den skal styre. Overfor vore Venner som overfor vore Modstandere vil vi bekræfte, at vi er Medlemmer af en fri og civiliseret Nation.

Jeg er overbevist om, at hele Adanas Befolkning uden Hensyn til Sprog og Religion vil være med til at skabe gensidigt Venkab og at ingen vil begaa nogen Handling, der strider mod Klogskabens Bud. Min Regering vil paa det strengeste gribe ind overfor alle, der krænker Statens Love.

Til vore Embedsmænd vil jeg sige dette: Vær ens og retfærdige overfor alle uden Hensyn til Afstamning og Religion. Glem ikke et eneste Djeblik, at De har til Opgave igen at skabe Ro og Orden i dette Land.

Glem ikke, at først og fremmest gælder det for alle Parter om at skaffe Respekt for Lovene.

Jeg hilser Nationen og ønsker den Lykke og Fremgang!

Mustapha Kemal.

— Proklamationen taler for sig selv. Der er ikke saa meget som et virkelig dædende Ord overfor de tyrkiske Landsmænd og nationalistiske Meningsfæller, der var medskyldige i Ugeringerne 1915—16. Ikke et alvorligt Forsøg paa at forklare de allerjædste Tidens Morderier i Cilicien. Alt, hvad der er slet af grundfuldt, karakteriseret kun som visse kedelige Begivenheder („certains événements facheux“ hedder det i den franske Oversættelse). Man kom-

mer uvilkaarlig til at tænke paa den tyrkiske Regerings Omtale af Massakrerne i Krigens Aar. Den Gang taltes der om „enkelte Overgreb fra nogle Embedsmænds Side.“

Respekt for Lovene lyder godt. Men i det Ottomanerige, hvis idylliske Tilstande Kemal priser i sin Proklamation, slete Massakrerne i 1895—96 og Morderierne i Verdenskrigens Aar. Og trods alle Fraser var der i Tyrkiet aldrig noget, der hed „Lighed for Loven“.

H. F. U.

Hungersnøden i Armenien.

En amerikansk Hjelpe-Aktion.

Til „Joghovourti Izain“ telegraferes der fra Washington:

Den amerikanske Regering har efter Indstilling fra Levedsmiddelminder Herbert Hoover besluttet at hjælpe det hungrende Rusland med alle de Kornforraad, den amerikanske Regering disponerer over fra Krigens Dage.

Den armeniske diplomatiske Repræsentant i de Forenede Stater, M. Pastermadjian, har i den Anledning henvendt sig til den amerikanske Regering og andraget om, at der sendes en Del af de omtalte Forraad til det nødlidende Armenien.

Den amerikanske Regering har lovet at opfylde den armeniske Missions Henstilling.

Nemesis!

De fem mest fremtrædende Medlemmer i den ungtyrkiske Regering, der fattede og næsten naaede at gennemføre den djævelske Plan om et helt Folks Tilintetgørelse var Prins Said Halim Pacha, Enver Pacha, Talaat Pacha, Djemal Pacha og Halil Bey.

Men Skæbnen har allerede ramt dette Jemkløver haardt. Først faldt Talaat Pacha, der i Krigens første Aar var Indenrigsminister og som senere naaede til Magtens Tinde som Storvezir, for Teilirians Kugle. Den næste, der bukkede under for Skæbnens Haand, var Ungtyrkernes Marineminister, General Dje-

mal Pacha, der med haard Haand regerede i Syrien lige til den Dag, da Tyrkiet knækkede sammen. Djemal faldt for en ukendt Drabsmand fjernt fra Tyrkiet i en eller anden By i Afghanistan.

Og nu den 7. December meldte Telegraf fra Rom, at Chefen for det ungtyrkiske Kabinet fra 1914, Prins Said Halim Pacha, var blevet ramt af en dødbringende Kugle i Italiens Hovedstad.

Said Halim Pacha var sikkert den af Regeringens Medlemmer, der havde mindst Andel i Massakrerne.

Personlig var han en velmenende og elskværdig Mand, der kun ugerne lod sig drive med til den ungtyrkiske Blod- og Eventyrpolitik. Han var ingen vidtstrende Statsmand eller fast Karakter, snarest en svag, lidt pylrende Natur, Toppen i Kransekagen. Posten som Storvezir havde han faaet i Kraft af sin Ufladelighed og den utæmmelige Forsængelighed, der var Drivkedlen i hele hans politiske Liv, og han blev hurtigt en Rastebold i stærkeres — Envers, Halils og Talaats — Hænder.

Said Halim Pacha havde næppe mange personlige Fjender. Men som Storvezir, som ansvarlig Leder af Tyrkiets Regering i 1914—15, ramte Nemesis ogsaa ham. Og efter de Oplysninger, der hidtil er fremkommet, er der næppe nogen Tvivl om, at det atter i Rom var en Armenier, der affød den hævnen-de Kugle. De tyrkiske Blade fortæller en lille interessant Detail fra Drabet: Morderens Hat rullede efter Skuddet hen ad Gaden. Men dette farlige Stykke Bevismateriale blev lynsnart samlet op af en ung graaflædt armenisk udseende Mand, der forsvandt lige saa sporløst som Drabsmanden selv.

Tilbage er Enver Pacha og Halil Bey. Disse to fordums saa mægtige Mænd flakker nu rundt fra Sted til Sted, fredløse som de er.

Enver (Censuren i Konstantinopel stryger nu haardnakket hans Pachatitel og Bladene kalder ham flak og ret Enver) har opholdt sig i Kaukasus og i Afghanistan. For Tiden er han, siger Rygtet, forklædt og i al Hemmelighed taget til Berlin, den By, hvor han i sin Tid som ung Officer fik den klippefaste Tro paa Tysklands Overlegenhed, der kom hans Fædreland saa dyrt til

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komitéen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedictsens,
Holbergsgade 4, København K.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
»Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sick,
Pileallé 19 B., København F.

at staa. Ogsaa Halil flakker fra Land til Land. Selv Ungtyrkerne Arvtager, Angora-Regeringen, vær ikke at kendes ved Ottomanernes tidligere Udenrigsminister og det ungtyrkiske Partis ledende Mand igennem en Mærkelse!

Nemesis har ramt Femløveret fra den høje Port!

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Sognepræst S. V. Kristensen, Ønslev, 75. — Dr. Emil Francis (en Patient) 50. — Eva 10. — O. S. 5. — M. 50. — Grevinde Brockenhuus-Schack, Gram Slot, 50 — Pens. Lærer Horst, Farum 5. — Fru Harald Hansen, Villa Als 200. — Frøken Delbanko 10. — Pastor A. Gjerulff, Fraugde 30. — Fru A. Trojel, Bloustrød 10. — Pastor Glud, Jebjerg 10. — Sognepræst C. Schjørring, Tranekjær 10. — A. K. 10. — J. K. 10. — Sorgenfrei Rørdier 5. — Ferslews Blade 242. — A. M. Benedictsens 20. — Fru Tornafon 10. — Grosserer Christen Daell 300. — Fru Bygmester Jensen, Hadsten 2006,70. — S. O. E. 10. — Pastorinde Janken 10. — Førstelærer Nyholm, Ballerup 10. — Frk. J. M. Sid 50 til Zenob Surenian. — Sognepræst M. A. Boye, Torrild 250. — Armenian Red Cross, London 4326. — Lærer J. R. Rasmussen, Auning 10. — Enkefru Petrea Sams, Vallekilde 5. — Lærer Wald. Bennike Vallekilde 2. — Bidrag modtages fremdeles med Tak.

V. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasserer.

Det armeniske Martyrium.

Araberer Fa'iz El-Ghusein meddeler i „Der Orient“:

I Diarbekir kan man ikke komme ind i et eneste tyrkisk Hus uden at finde 1—5 armeniske Tjenestepiger. Selv den mindste Handlende har en Armenierinde, som sandsynligvis den Gang hun endnu var hos sine Forældre, aldrig havde povet at tale et Ord til en fremmed Mand, men som dengang da Ulykken kom, maatte give sig i en ukendt Mandts Vold for overhovedet at redde Livet. Alene i Diarbekir er der mere end 5000 armeniske Kvinder, der lever som Slaver i de tyrkiske Haremer. De fleste er fra Erzerum og Kharput.

Armeniervennen

udgaar i 1922 i 6 Dobbeltnumre den 1. Februar, 1. April, 1. Juni, 1. August, 1. Oktober og 1. December. Bladet kan bestilles ved alle Postkontorer eller ved Indsendelse af 2 Kr. 35 Ore (Abonnementsprisen for et Aar) til Bladets Ekspeditionskontor „Armeniervennen“, Odder Bogtrykkeri, Odder.

De Abonnenter, der endnu ikke har betalt for 1921, anmodes om omgaaende at indsende Beløbet til Ekspeditionen. I modsat Fald vil de ikke faa Bladet tilsendt i 1922.

Alle Klager vedrørende Levering af Bladets Numre bedes sendt til Ekspeditionens ovennævnte Adresse.

Udgivet af »De danske Armeniervenner«.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.